

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

รูปแบบที่พักและแนวทางการจัดการที่เหมาะสมกับภูมิวัฒนธรรมของพื้นที่ชุมชน ตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

Accommodation formats and management approaches appropriate to the cultural
landscape of the Amphawa Floating Market community in Amphawa District, Samut
Songkhram Province

รหัสโครงการ: 210201

โดย

รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภการ สิริไพศาล
นายอภิชาติ มหาราชเสนา
นางสาวอัญมณี ชุมณี

หัวหน้าโครงการ
นักวิจัย
นักวิจัย

โครงการวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจาก
สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.)
ปีงบประมาณ 2568

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

รูปแบบที่พักและแนวทางการจัดการที่เหมาะสมกับภูมิวัฒนธรรมของพื้นที่ชุมชน

ตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

Accommodation formats and management approaches appropriate to the cultural
landscape of the Amphawa Floating Market community in Amphawa District, Samut

Songkhram Province

รหัสโครงการ: 210201

โดย

รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภการ

สิริไพศาล

หัวหน้าโครงการ

นายอภิชาติ

มหาราชเสนา

นักวิจัย

นางสาวอัญมณี ชุมณี

นักวิจัย

โครงการวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจาก

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกว.)

ปีงบประมาณ 2568

บทสรุปผู้บริหาร

การศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบที่พักและแนวทางการจัดการที่เหมาะสมกับภูมิวัฒนธรรมของพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม มีข้อค้นพบ ดังนี้

1) ประเทศไทยมีชื่อเสียงระดับโลกด้านการท่องเที่ยว มีความหลากหลายทาง วัฒนธรรม ประเพณี มีความเป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ในแต่ละพื้นที่ โดยอัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามตั้งอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยว และความหลากหลายทาง วัฒนธรรม มีภูมินิเวศทางธรรมชาติที่มีแม่น้ำแม่กลองไหลผ่าน มีคลองสาขาที่เชื่อมโยงถึงกัน มี ทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตที่เอื้อต่อระบบนิเวศและมีประวัติศาสตร์เรื่องราวการสืบทอดประเพณี วัฒนธรรมที่เป็นมรดกตกทอด อำเภออัมพวากลายเป็นทางเลือกหนึ่งสำหรับผู้ที่ต้องการพักผ่อนเชิง ธรรมชาติและวัฒนธรรมเพราะมีจุดแข็งที่สำคัญคือนักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ดั้งเดิม โดยเฉพาะความเป็นเอกลักษณ์ของตลาดน้ำและคลองแห่งวัฒนธรรมที่มีธรรมชาติสวยงาม มีการ ท่องเที่ยวทางเรือและทางบกที่ผสมผสานระหว่างธรรมชาติ ประวัติศาสตร์โบราณสถาน วัฒนธรรมและวิถี ชีวิตซึ่งเป็นต้นทุนทำให้ชุมชนเกิดการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจ แต่จุดเปลี่ยนสำคัญของการท่องเที่ยวอัม พวา คือสถานการณ์โรคระบาดร้ายแรงโควิด-19 ในช่วงปี 2562-2565 ทำให้การท่องเที่ยวซบเซา ประกอบ กับภาวะเศรษฐกิจชะลอตัวซบเซา นักท่องเที่ยวจีนซึ่งเคยเป็นนักท่องเที่ยวหลักได้ลดจำนวนลงอย่างมาก ผู้คนเปลี่ยนพฤติกรรมการท่องเที่ยวอย่างเห็นได้ชัด นักท่องเที่ยวจะเข้ามาท่องเที่ยวเฉพาะวันศุกร์และ เสาร์แต่ปริมาณก็ไม่มากเช่นก่อนสถานการณ์โควิด ที่พัก ร้านค้าชุมชนและผู้ประกอบการในพื้นที่อัมพวา จำนวนมากต่างปิดตัวลงเนื่องจากไม่คุ้มทุนที่จะเปิดดำเนินการ มีเพียงที่พักบางแห่งที่ปรับตัวเข้ากับ สถานการณ์โดยวิเคราะห์จุดแข็งและโอกาส รวมทั้งการค้นหากลุ่มนักท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับที่พักเชิง อนุรักษ์ของอัมพวา และค้นหาตัวตนของความเป็นอัมพวาที่นักท่องเที่ยวต้องการนำมาเป็นจุดขายสู่ความ ยั่งยืนของสถานประกอบการ 2) อัมพวาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ อัตลักษณ์เสน่ห์วิถีชีวิต เฉพาะถิ่นที่เหมาะสมกับกลุ่มคนกลางคนวัยทำงานและผู้สูงอายุหลังเกษียณ ที่มีความต้องการพักผ่อน แสวงหาความเงียบสงบและพื้นที่ปลอดภัยทางกายใจ การหวนรำลึกถึงอดีตที่มีความสุขเพื่อความผ่อนคลายจากหน้าที่การงานของสังคมแห่งการแข่งขันที่รุนแรงในปัจจุบัน รูปแบบที่พักและแนวทางการ จัดการที่เหมาะสมกับภูมิวัฒนธรรมของชุมชนตลาดน้ำอัมพวาที่เหมาะสมสามารถประกอบกิจการต่อมาได้ จึงเป็นที่พักที่ปรับตัวให้มีรูปแบบการกลับไปสู่รากเหง้าของตนเอง ประยุกต์ผสมผสานศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่นอย่างมีอัตลักษณ์ เอกลักษณ์เฉพาะตัวผสมกลมกลืนกับสภาพภูมิประเทศและวิถีชีวิตของชุมชน แต่ ก็ไม่ละเลยคุณภาพและมาตรฐานที่พักสมัยใหม่ที่ต้องสะอาด ปลอดภัย มีสิ่งอำนวยความสะดวกและการ

บริการที่เป็นสากล มีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ วัฒนธรรมและผลิตภัณฑ์ชุมชนรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยว มีการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่ เช่นระบบออนไลน์เข้ามาร่วมให้บริการ เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพมากกว่าปริมาณ 3) รูปแบบที่พักและแนวทางการจัดการที่เหมาะสมกับภูมิวัฒนธรรมของพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำอัมพวาเพื่อความยั่งยืน ควรเป็นที่พักที่มีเสน่ห์และมีความแตกต่างจากที่พักทั่วไปอย่างมีอัตลักษณ์ ซึ่งเป็นจุดขายสำคัญให้กับชุมชนและที่สำคัญยังสามารถช่วยรักษามรดกทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าให้คงอยู่ต่อไป และควรมีการประชาสัมพันธ์สร้างความตระหนักรู้ให้เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนริมน้ำอันเก่าแก่ที่มีรากฐานเรื่องราวอันเก่าแก่ยาวนาน น่าสนใจ การให้บริการควรปรับตัวผ่านสื่อออนไลน์สมัยใหม่ และสิ่งที่ควรพัฒนาส่งเสริมต่อไปคือการเน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวจากอัตลักษณ์และจุดขายของความเป็นอัมพวาที่จะนำมาสู่ยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวและสถานประกอบการการท่องเที่ยว

การวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า รูปแบบที่พักและแนวทางการจัดการที่สะท้อนภูมิวัฒนธรรมของตลาดน้ำอัมพวา สามารถเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน ความเข้าใจในบริบทของท้องถิ่นและการพัฒนารูปแบบที่พักที่ตอบโจทย์นักท่องเที่ยวยุคใหม่ในด้านประสบการณ์และคุณค่าเชิงวัฒนธรรม ซึ่งหากสามารถบริหารจัดการได้อย่างเหมาะสม จะนำไปสู่การยกระดับเศรษฐกิจชุมชน การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นให้แก่คนในชุมชนอย่างยั่งยืน

ส่วนข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากการวิจัยควรจัดรูปแบบที่พักให้อัตลักษณ์ เอกลักษณ์ คงเสน่ห์ตัวตนของชุมชนที่โดดเด่นและเข้มแข็ง สร้างความรู้สึกความเป็นเจ้าของให้กับคนในชุมชน และสร้างการเชื่อมโยงภาคีเครือข่ายของแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น ให้มีเสน่ห์และแตกต่างอย่างมีอัตลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น เช่น ดำริบอาหารพื้นถิ่น การประกอบอาชีพในชุมชน สถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และใช้กิจกรรมในลักษณะของการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ชุมชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรของตนเองได้ เพื่อความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม เพื่อตอบโจทย์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบที่พักและแนวทางการจัดการที่เหมาะสมกับภูมิวัฒนธรรมของพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา อำเภ่อัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) รวบรวมและสังเคราะห์ข้อมูลของรูปแบบที่พักและการให้บริการในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา 2) ศึกษารูปแบบและแนวทางการจัดการที่พักที่เหมาะสมกับภูมิโนเวศ ภูมิวัฒนธรรม และ 3) กำหนดรูปแบบและข้อเสนอแนะในการพัฒนาปรับปรุงที่พักในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อความยั่งยืนของชุมชนตลาดน้ำอัมพวา อำเภ่อัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) และวิเคราะห์เนื้อหาผลการวิจัยตามประเด็นที่ค้นพบแล้วสรุปอภิปรายผลในรูปแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า 1) ประเทศไทยมีชื่อเสียงระดับโลกด้านการท่องเที่ยว มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ประเพณี มีความเป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ในแต่ละพื้นที่ โดยอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ตั้งอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยว และความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีภูมิโนเวศทางธรรมชาติที่มีแม่น้ำแม่กลองไหลผ่าน มีคลองสาขาที่เชื่อมโยงถึงกัน มีทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตที่เอื้อต่อระบบนิเวศและมีประวัติศาสตร์เรื่องราวการสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมที่เป็นมรดกตกทอด อำเภ่อัมพวากลายเป็นทางเลือกหนึ่งสำหรับผู้ที่ต้องการพักผ่อนเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรมเพราะมีจุดแข็งที่สำคัญคือนักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสวัฒนธรรมและวิถีชีวิตดั้งเดิม โดยเฉพาะความเป็นเอกลักษณ์ของตลาดน้ำและคลองแห่งวัฒนธรรมที่มีธรรมชาติสวยงาม มีการท่องเที่ยวทางเรือและทางบกที่ผสมผสานระหว่างธรรมชาติ ประวัติศาสตร์โบราณสถาน วัฒนธรรมและวิถีชีวิตซึ่งเป็นต้นทุนทำให้ชุมชนเกิดการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจ แต่จุดเปลี่ยนสำคัญของการท่องเที่ยวอัมพวา คือสถานการณ์โรคระบาดร้ายแรงโควิด-19 ในช่วงปี 2562-2565 ทำให้การท่องเที่ยวซบเซา ประกอบกับภาวะเศรษฐกิจชะลอตัวซบเซา นักท่องเที่ยวจีนซึ่งเคยเป็นนักท่องเที่ยวหลักได้ลดจำนวนลงอย่างมาก ผู้คนเปลี่ยนพฤติกรรมการท่องเที่ยวอย่างเห็นได้ชัด นักท่องเที่ยวจะเข้ามาท่องเที่ยวเฉพาะวันศุกร์และเสาร์แต่ปริมาณก็ไม่มากเช่นก่อนสถานการณ์โควิด ที่พัก ร้านค้าชุมชนและผู้ประกอบการในพื้นที่อัมพวาจำนวนมากต่างปิดตัวลงเนื่องจากไม่คุ้มทุนที่จะเปิดดำเนินการ มีเพียงที่พักบางแห่งที่ปรับตัวเข้ากับสถานการณ์โดยวิเคราะห์จุดแข็งและโอกาส รวมทั้งการค้นหากลุ่มนักท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับที่พักเชิงอนุรักษ์ของอัมพวา และค้นหาตัวตนของความเป็นอัมพวาที่นักท่องเที่ยวต้องการนำมาเป็นจุดขายสู่ความยั่งยืนของสถานประกอบการ 2) อัมพวาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ อัตลักษณ์เสน่ห์วิถีชีวิตเฉพาะถิ่นที่เหมาะสมกับกลุ่มคนกลางคนวัยทำงานและผู้สูงอายุหลังเกษียณ ที่มีความต้องการพักผ่อนแสวงหาความเจียบสงบและพื้นที่ปลอดภัยทางกายใจ การทวนรำลึกถึงอดีตที่มีความสุขเพื่อความผ่อนคลาย

คล้ายจากหน้าที่การงานของสังคมแห่งการแข่งขันที่รุนแรงในปัจจุบัน รูปแบบที่พักและแนวทางการจัดการที่เหมาะสมกับภูมิวัฒนธรรมของชุมชนตลาดน้ำอัมพวาที่เหมาะสมสามารถประกอบกิจการต่อมาได้ จึงเป็นที่พักที่ปรับตัวให้มีรูปแบบการกลับไปสู่รากเหง้าของตนเอง ประยุกต์ผสมผสานศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างมีอัตลักษณ์ เอกลักษณะเฉพาะตัวผสมกลมกลืนกับสภาพภูมิประเทศและวิถีชีวิตของชุมชน แต่ก็ไม่ละเลยคุณภาพและมาตรฐานที่พักสมัยใหม่ที่ต้องสะอาด ปลอดภัย มีสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการที่เป็นสากล มีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ วัฒนธรรมและผลิตภัณฑ์ชุมชนรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยว มีการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่ เช่นระบบออนไลน์เข้ามาร่วมให้บริการ เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพมากกว่าปริมาณ 3) รูปแบบที่พักและแนวทางการจัดการที่เหมาะสมกับภูมิวัฒนธรรมของพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำอัมพวาเพื่อความยั่งยืน ควรเป็นที่พักที่มีเสน่ห์และมีความแตกต่างจากที่พักทั่วไปอย่างมีอัตลักษณ์ ซึ่งเป็นจุดขายสำคัญให้กับชุมชนและที่สำคัญยังสามารถช่วยรักษามรดกทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าให้คงอยู่ต่อไป และควรมีการประชาสัมพันธ์สร้างความตระหนักรู้ให้เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนริมน้ำอันเก่าแก่ที่มีรากฐานเรื่องราวอันเก่าแก่ยาวนาน น่าสนใจ การให้บริการควรปรับตัวผ่านสื่อออนไลน์สมัยใหม่ และสิ่งที่ควรพัฒนาส่งเสริมต่อไปคือการเน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวจากอัตลักษณ์และจุดขายของความเป็นอัมพวาที่จะนำมาสู่ยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวและสถานประกอบการการท่องเที่ยวสืบไป

คำสำคัญ : การจัดการ, รูปแบบที่พัก, ภูมิวัฒนธรรม, ตลาดน้ำอัมพวา

Abstract

This research study on Accommodation formats and management approaches appropriate to the cultural landscape of the Amphawa Floating Market community in Amphawa District, Samut Songkhram Province, aimed to 1) collect and synthesize data on accommodation styles and services within the Amphawa Floating Market community; 2) study accommodation styles and management approaches appropriate to the ecology and culture; and 3) develop models and recommendations for improving accommodation within the Amphawa Floating Market community's ecotourism destination for sustainability. Qualitative research was used, including content analysis and thematic discussions based on the findings. The results were summarized and in analysis description.

The research found that: 1) Thailand is world-renowned for its diverse cultures and traditions, with unique identities in each region. Amphawa, Samut Songkhram Province, located not far from Bangkok, boasts abundant tourism resources and cultural diversity. It boasts a natural ecosystem with the Mae Klong River flowing through it, interconnected by canals and tributaries. It also boasts natural resources and a way of life conducive to ecosystems, and a rich history of cultural heritage. Amphawa District has become an option for those seeking a nature- and cultural retreat, thanks to its key strengths: tourists can experience traditional culture and ways of life, particularly the uniqueness of its floating markets and cultural canals, which boast stunning natural beauty. Both boat and land tourism combine nature, historical sites, culture, and local lifestyles, fueling the community's economic growth. However, a significant turning point for Amphawa tourism was the COVID-19 pandemic between 2019 and 2022, which caused a slump in tourism. This, coupled with the economic slowdown, significantly decreased the number of Chinese tourists, once the main source of tourists. Tourist behavior has changed significantly, with visits now only occurring on Fridays and Saturdays, though the volume is not as high as before. Many accommodations,

community shops, and businesses in Amphawa have closed, as it is unprofitable to remain open. Only a few accommodations have adapted to the situation by analyzing strengths and opportunities, identifying the right target group for Amphawa's eco-friendly accommodations, and exploring the uniqueness of Amphawa, a destination that tourists want to leverage as a selling point for their business's sustainability. 2) Amphawa is a unique tourist destination, characterized by its local charm and lifestyle, which appeals to middle-aged working adults and retirees who seek relaxation, tranquility, and a safe space for physical and mental well-being. Reminiscing about the happy past provides a welcome break from the demands of today's fiercely competitive society. Accommodation styles and management approaches appropriate to the Amphawa Floating Market community's cultural landscape and sustainable operations are suitable. Therefore, accommodations adapt to a return to their roots, incorporating local arts and culture with unique characteristics. Their unique identity blends seamlessly with the community's geography and way of life, while also embracing the quality and standards of modern accommodations, ensuring cleanliness, safety, and international-standard facilities and services. They offer natural tourism activities, cultural activities, and community products to meet tourist needs. Modern technology and innovation, such as online systems, are utilized to provide services, emphasizing quality over quantity. 3) Accommodation styles and management approaches appropriate to the Amphawa Floating Market community's cultural landscape and sustainable operations should be charming and distinctive from other accommodations. This is a key selling point for the community and, crucially, helps preserve its valuable cultural heritage. Public relations should be promoted to raise awareness of the value of this ancient riverside community's culture, which has a long and fascinating history. Services should be adapted to modern online media. Further development and promotion should emphasize community participation in tourism management, leveraging Amphawa's unique identity and selling points, leading to the sustainability of tourist attractions and tourism establishments.

Keywords: Management, accommodation styles, cultural landscape, Amphawa floatingmarket

สารบัญ

หน้า

บทสรุปผู้บริหาร.....	ก
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญ.....	ซ
สารบัญตาราง.....	ณ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์ที่เฉพาะ.....	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
สมมุติฐานการวิจัย.....	8
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	8
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570).....	9
แนวคิด BCG (Bio Circular Green Economy).....	11
การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism).....	12
ภูมิวัฒนธรรม.....	16
รูปแบบที่พัก.....	18
รูปแบบที่พักที่เหมาะสมกับภูมิวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.....	23
ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม.....	25
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	29

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 วิธีดำเนินการวิจัย	
ระเบียบวิธีวิจัย.....	37
การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	41
แผนการดำเนินการวิจัย.....	42
4 ผลการวิจัย	
การรวบรวมและสังเคราะห์ข้อมูลปัจจุบันของรูปแบบที่พักและการให้บริการ ในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม.....	43
รูปแบบและแนวทางการจัดการที่พักที่เหมาะสมกับภูมินิเวศ ภูมิวัฒนธรรม พื้นที่ชุมชนตลาดน้ำ อัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม.....	66
ข้อเสนอแนะในการพัฒนาปรับปรุงที่พักในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม.....	68
แนวทางการบริหารจัดการที่พักในชุมชนตลาดน้ำอัมพวาเพื่อความยั่งยืน.....	72
รูปแบบที่พักที่เหมาะสมกับภูมิวัฒนธรรมที่ตอบโจทย์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	78
5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการวิจัย.....	83
อภิปรายผลการวิจัย.....	91
ข้อเสนอแนะจากการวิจัย.....	93
ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย.....	94
บรรณานุกรม.....	96
ภาคผนวก ก. แบบสอบถามนักท่องเที่ยวและผู้ให้บริการการท่องเที่ยว ชุดที่ 1	99
ภาคผนวก ข. แนวคำถาม/แนวการประชุมพูดคุยหาหรือกลุ่ม (Focus group) ..	103
ประวัติผู้วิจัย.....	104

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่

3.1 แผนการดำเนินการวิจัย.....	42
-------------------------------	----

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย (Research Conceptual Framework).....	8
2.1 การทำประมงพื้นบ้าน และการทำนาเกลือ.....	26
2.2 การทำน้ำตาลมะพร้าว.....	26
2.3 การตากบาตรพระทางเรือ.....	27
2.4 ตลาดน้ำอัมพวา.....	27
2.5 อาหารหวานงานจกสานและการแปรรูปวัสดุเหลือใช้จากส่วนต่างๆของมะพร้าว	28
4.1 แผนภูมิสมดุภาพไตรภูมิสมัยอยุธยา ปรากฏชื่อเมืองแม่กลอง.....	44
4.2 พัฒนาการการขยายตัวของชุมชนอัมพวาจากระยะเริ่มแรกสู่ชุมชนสวนเกษตรริมน้ำ	45
4.3 การขยายตัวของชุมชนและร่องสวนลึกเข้าไปตอนในของแผ่นดิน.....	45
4.4 เส้นทางน้ำและทางบกกรุงเทพ-แม่กลอง.....	47
4.5 หลวงประดิษฐ์ไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) บรมครูดนตรีเอกกรุงรัตนโกสินทร์.....	50
4.6 กะลาชอกลุ่มช่างชุมชนบางพลับ อัมพวา และการสอนวิชาดนตรีไทย.....	53
4.7 ขนมหวานสูตรโบราณดั้งเดิมของร้านขนมไทย-เกษมณี.....	54
4.8 อาหารสูตรโบราณอัมพวาของร้านบ้านทองโบราณ.....	54
4.9 ไอติมลุงพร สูตรไอศกรีมดั้งเดิมจากมะพร้าวน้ำหอมอัมพวา.....	55
4.10 โหมสเตย์ และเกสต์เฮาส์แบบเรือนไม้ริมน้ำ.....	57
4.11 รีสอร์ทขนาดกลางถึงใหญ่สไตล์ไทยร่วมสมัย.....	57
4.12 รีสอร์ทขนาดเล็ก และบูติกโฮเทล.....	58
4.13 ฐนิชาณ์ รีสอร์ท อัมพวา Thanisha Resort Amphawa.....	59
4.14 บ้านอัมพวา รีสอร์ท แอนด์สปา Baan Amphawa Resort & Spa.....	61
4.15 เรือนริมน้ำอัมพวา Ruenrimnam Amphawa.....	62
4.16 การประชุมกลุ่มย่อยและสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ประกอบการชุมชน.....	67
4.17 การสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจการค้า และตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ.....	70
4.18 กิจกรรมสาธิตการทำผลิตภัณฑ์จักสาน และผลิตภัณฑ์จากน้ำตาลมะพร้าว.....	73
4.19 รูปแบบรีสอร์ทเชิงอนุรักษ์.....	74

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยยังคงมีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่อง ด้วยศักยภาพของทำเลที่ตั้งในการเป็นจุดศูนย์กลางของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ ศิลปะวัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ อุตสาหกรรมของไทย โดยรัฐบาลได้กำหนดเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวที่สำคัญ คือการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและบริการด้านการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานและมีอัตลักษณ์สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ชุมชน โดยเฉพาะการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชุมชนให้มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นและบริการที่ได้มาตรฐานระดับสากล ตามความหมายขององค์การการพัฒนาพื้นที่พิเศษอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) คือการท่องเที่ยวที่กำหนดทิศทางโดยชุมชน ชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน สามารถสร้างมูลค่าในการท่องเที่ยว ทั้งต่อผู้ประกอบการที่พักนักท่องเที่ยวดือนักท่องเที่ยวที่จะได้รับประสบการณ์และชุมชนที่จะได้รับรายได้ นอกจากนี้ยังสามารถช่วยยกระดับสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ชุมชน อีกทั้งหากมีการบริหารจัดการทรัพยากรที่ดี จะยังสามารถต่อยอดเรื่องการค้าและระบบนิเวศของพื้นที่ได้ ซึ่งการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนจะต้องพัฒนาแบบบูรณาการ ประกอบด้วยการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การเป็นเจ้าบ้านที่ดี และการพัฒนาสาธารณูปโภคที่ครอบคลุมด้วยการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ที่มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ และสร้างรายได้ให้กับชุมชน การพัฒนาการท่องเที่ยวในปัจจุบันให้ความสำคัญในการขับเคลื่อนโดยใช้กลไก BCG (Economy Model) ซึ่งเป็นแนวคิดในการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ (Bio Economy) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ที่จะสร้างเศรษฐกิจไทย โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ซึ่งการพัฒนาภาคการท่องเที่ยวให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน

จังหวัดสมุทรสงครามหรือแม่กลอง ถือเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีศักยภาพทางด้านการท่องเที่ยวสูงมาก ทั้งที่เป็นจังหวัดที่เล็กที่สุดในประเทศไทย มีแม่น้ำแม่กลองเป็นแม่น้ำสายหลัก ซึ่งมีคุณค่าและความสำคัญในเรื่องประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับราชวงศ์จักรี ศิลปะวัฒนธรรม อันทรงคุณค่าและมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เพราะเป็นที่ราบลุ่มภาคกลางตอนล่างติดกับอ่าวไทย พื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดจึงอยู่ภายใต้อิทธิพลของกระแสน้ำทะเลขึ้น-ลงเป็นประจำทุกวัน เกิดเป็นระบบนิเวศสามน้ำ (น้ำเค็ม น้ำกร่อย น้ำจืด)

สามนา (นาข้าว นาเกลือ นากุ้ง) และสามสวน (สวนเตียน สวนผลไม้ และสวนมะพร้าว) ส่งผลต่อวิถีการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพที่ต้องปรับตัวให้เข้ากับระบบนิเวศ เกิดภูมิปัญญาท้องถิ่นทำให้จังหวัดสมุทรสงครามมีเอกลักษณ์โดดเด่นทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาหลากหลาย โดยเฉพาะการบริหารจัดการน้ำทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรม ส่วนตลาดน้ำในจังหวัดสมุทรสงครามเป็นตลาดริมน้ำตามธรรมชาติที่อยู่คู่กับวิถีชุมชนมาอย่างยาวนาน ก็เป็นอีกแหล่งท่องเที่ยวที่ถูกพัฒนาเพื่อตอบสนองต่อการท่องเที่ยวในปัจจุบันที่สะท้อนเอกลักษณ์ของความเป็นไทยในวิถีชีวิตชุมชน วัฒนธรรม ประเพณี ทั้งยังเป็นเสน่ห์สำคัญของวัฒนธรรม เช่น ตลาดน้ำอัมพวา ตั้งอยู่ในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นตลาดริมน้ำซึ่งเป็นวิถีชีวิตของคนในชุมชนในอดีตที่ถือว่าเป็นศูนย์กลางการคมนาคมทางน้ำที่สำคัญ เนื่องจากมีโครงข่ายลำคลองที่เชื่อมต่อกับพื้นที่โดยรอบ ทำให้เกิดการค้าขายเกิดขึ้นตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลาย ตลาดที่สำคัญคือตลาดบางช้างหรือตลาดน้ำคลองอัมพวา ที่มีความรุ่งเรืองทางการค้าเปรียบได้กับเมืองท่าของจังหวัดสมุทรสงคราม มีการตั้งถิ่นฐานตามลักษณะของชุมชนริมน้ำ ที่มีความสวยงามของภูมิทัศน์ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะทั้งสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้ริมคลอง วิถีชีวิตริมน้ำ บริบทสวนผลไม้ที่มีความอุดมสมบูรณ์ การทำการเกษตรที่ความสัมพันธ์กับการตั้งถิ่นฐานที่เกี่ยวข้องกันมาตั้งแต่สมัยอยุธยาในความเป็น “สวนในบางกอก สวนนอกบางช้าง” หรือ “บางช้างสวนนอก บางกอกสวนใน” ที่เชื่อมโยงกันในเชิงพื้นที่ด้วยคลองเชื่อมแม่น้ำ แต่หลังจากมีการพัฒนาการคมนาคมขนส่งทางบกขึ้น พ.ศ.2520 มีถนนตัดเข้าสู่ชุมชนมากขึ้น การสัญจรทางน้ำของคนในชุมชนจึงลดลงเกิดการเปลี่ยนแปลงจากชุมชนริมน้ำสู่ชุมชนบนบก ตลาดน้ำอัมพวาที่เคยเป็นศูนย์กลางทางการค้าได้ถูกลดบทบาทลง การทำการค้าขายได้ย้ายไปเกิดตามแนวของถนนที่ตัดสู่เมืองแม่กลอง วิถีชีวิตชุมชนริมน้ำและตลาดน้ำแต่เดิมค่อย ๆ เลื่อนหายไป จนกระทั่งทางเทศบาลตำบลอัมพวาโดยความร่วมมือของประชาชนในท้องถิ่น ได้ฟื้นฟูตลาดน้ำอัมพวาขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง เพื่ออนุรักษ์ความเป็นอยู่ของชุมชนริมน้ำ ชื่อโครงการอนุรักษ์ และฟื้นฟูชุมชนอัมพวา ชื่อว่า ตลาดน้ำยามเย็น เป็นตลาดน้ำแห่งแรกของประเทศไทยที่จัดขึ้นในช่วงเวลาเย็นเรื่อยไปจนถึงเวลาพลบค่ำในวันศุกร์ เสาร์ อาทิตย์และวันหยุดนักขัตฤกษ์ ให้ตลาดน้ำอัมพวาเป็นสถานที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชม สัมผัสวิถีชีวิตดั้งเดิมตามแบบชุมชนริมคลองอัมพวา นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสวัฒนธรรมและวิถีชีวิตดั้งเดิม ไม่ว่าจะเป็นอาชีพการทำสวนผลไม้ ชมการทำน้ำตาลมะพร้าว เทียวชมวัดหรือเที่ยวชมตลาด ที่ยังคงสภาพตลาดนัดแบบชาวบ้าน ล่องเรือชมวิถีการเกษตร เลือกซื้อสินค้าจากสวน ล่องเรือชมหิ่งห้อย ช่วงเช้าทำบุญตักบาตรทางเรือ อีกทั้งยังได้ใช้ชีวิตท่ามกลางอากาศอันบริสุทธิ์ และรับประทานอาหารที่มีจากธรรมชาติอีกด้วย ช่วยฟื้นฟูเศรษฐกิจของชุมชนให้ดีขึ้น และเกิดการสร้างอาชีพและกระจายรายได้สู่คนในชุมชน เนื่องจากอำเภออัมพวาไม่ห่างจากกรุงเทพฯมากนัก เหมาะสำหรับการ

พักผ่อน ซึ่งการเดินทางในปัจจุบันสะดวกและใช้เวลาไม่นานนัก เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติเป็นอย่างดี แหล่งท่องเที่ยวในอำเภออัมพวารวมทั้งพื้นที่ใกล้เคียงทำให้เกิดการสร้าง อาชีพและรายได้ให้แก่ชุมชนเป็นจำนวนมาก ทั้งอาชีพหลักและอาชีพเสริมที่เกิดจากการท่องเที่ยวด้วย เหตุนี้ผู้ประกอบการด้านที่พัก เช่น โรงแรม รีสอร์ท โฮมสเตย์ จึงเป็นอีกธุรกิจหนึ่งที่นักลงทุนให้ความสนใจมาลงทุนในอำเภออัมพวาเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นรายได้หลักมาจากนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและ ต่างประเทศที่เข้ามาใช้บริการ ส่งผลให้เกิดภาวะการแข่งขันที่สูงขึ้น ควรตระหนักในงานด้านการบริการ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ และกลับมาใช้บริการอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งปัจจัยที่เป็นแรงดึงดูดและจูงใจนักท่องเที่ยวได้มากที่สุด เช่นด้านความสะอาดของสถานที่และห้องพัก ด้านพนักงานต้อนรับและบริการ ด้านราคา ตลอดจนด้านการส่งเสริมการตลาด เช่น ส่วนลดพิเศษ หรือการจัดสมนาคุณในเทศกาลต่าง ๆ เป็นต้น สอดคล้องกับ อริสรา เสยานนท์ และไพรินทร์ สมภพสกุล (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการสร้าง มูลค่าการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของธุรกิจโฮมสเตย์: กรณีศึกษาโฮมสเตย์บริเวณตลาดน้ำอัมพวา จังหวัด สมุทรสงคราม พบว่า การประกอบธุรกิจโฮมสเตย์ปัจจุบันนี้ไม่เป็นแต่เพียงรายได้เสริมให้กับครอบครัว ของคนในท้องถิ่น แต่เปลี่ยนเป็นอาชีพหลักให้กับผู้ประกอบการบางรายแทน ภาครัฐบาลขาดระบบการ บริหารงานที่ดีและไม่มีการจำกัดจำนวนผู้ประกอบการโฮมสเตย์ในแต่ละพื้นที่ ทำให้เกิดการแข่งขันสูงขึ้น ระหว่างผู้ประกอบการโฮมสเตย์ด้วยกัน และส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงเอกลักษณ์ วัฒนธรรม วิถี ชีวิต และความเป็นอยู่ดั้งเดิมของคนในท้องถิ่น ปัญหารองลงมาคือขาดความเป็นธรรมในการจัดสรร แบ่งปันรายได้ และผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการโฮมสเตย์และชุมชน ตลอดจนผู้มีส่วนได้ส่วน เสียทุกภาคส่วน ให้ตระหนักถึงคุณค่าของการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืนในระดับชุมชนท้องถิ่น โดยเน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมบริหารจัดการภายในชุมชนและกระจายรายได้สู่ชุมชน จึงเป็นที่มาของการ บริการที่พักที่เหมาะสมกับภูมิวัฒนธรรม ให้มีเอกลักษณ์ อัตลักษณ์เฉพาะถิ่น เพื่อตอบโจทย์การท่องเที่ยว อย่างยั่งยืน

ปัจจุบันการท่องเที่ยวของประเทศไทยมีอัตราการเติบโตอย่างต่อเนื่อง แต่ความผันผวนของปัจจัย ภายนอกและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวถือเป็นความท้าทายที่สำคัญ ดังนั้น จึง จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อส่งเสริมให้การท่องเที่ยวไทยเติบโตอย่างมั่นคงและ ยั่งยืน โดยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมารูปแบบที่พักที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ให้ประสบการณ์ที่มากกว่าการ พักผ่อน ได้รับความสนใจแก่กลุ่มนักท่องเที่ยวมากขึ้นเรื่อย ๆ ตามที่ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2558) ได้กล่าวว่า องค์การท่องเที่ยวโลกได้แบ่งประเภทและรูปแบบการท่องเที่ยว 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (เชิงนิเวศ เชิงนิเวศทางทะเล เชิงธรณีวิทยา เชิงเกษตร เชิงดาราศาสตร์) เป็นการท่องเที่ยวที่มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น 2) การท่องเที่ยวใน

แหล่งวัฒนธรรม (เชิงประวัติศาสตร์ ชุมชนวัฒนธรรมและประเพณีชมวิถีในชนบท) 3) การท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ (เชิงสุขภาพ ทักษะศึกษาและศาสนา ศึกษาชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมกลุ่มน้อย เชิงกีฬาแบบผจญภัย แบบโฮมสเตย์และฟาร์มสเตย์ ฟาร์มกระยะยาว แบบให้รางวัล เพื่อการประชุม และแบบผสมผสาน) ในการเดินทางไปท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวย่อมแสวงหาที่พักนักท่องเที่ยว (tourist accommodation) เพื่อค้างคืน ที่พักผ่อนคลาย โดยมีความคาดหวังและไม่คิดรายได้ โดยมียอดประกอบการด้านการท่องเที่ยว 5 ประการ (5A) ที่เป็นปัจจัยในการตัดสินใจท่องเที่ยว ประกอบด้วย 1) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) 2) การเข้าถึง (Accessibility) 3) สิ่งอำนวยความสะดวก(Amenities) 4) ความหลากหลายของกิจกรรม (Activities) 5) ที่พัก (Accommodation) ตามที่ เสาวลักษณ์ ลิ้มสวัสดิ์ (2563) ได้กล่าวว่า การพัฒนาที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับความต้องการท่องเที่ยววิถีชุมชนเป็นตลาดเฉพาะที่แนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะธุรกิจที่พักประเภทรีสอร์ต โฮมสเตย์ เกสเฮาส์ ที่สามารถตอบโจทย์ความต้องการของนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มการท่องเที่ยวของคนยุคใหม่ในอนาคต ทั้งจากผลการสำรวจจาก booking .com และบทสรุปจากธนาคารแห่งประเทศไทย บรรยายโดยอุบลรัตน์ จันทร์ชัย และคณะ (2558) จากการอ้างอิงผลสำรวจของ Pacific Asia Travel Association ที่ระบุว่านักท่องเที่ยวต้องการประสบการณ์แปลกใหม่ มีการเข้าถึงวิถีท้องถิ่นอย่างแท้จริง โดยให้ความสำคัญกับคุณภาพการบริการ และประสบการณ์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวมากกว่าปัจจัยราคา ซึ่งการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่หลากหลายจะเป็นการช่วยเพิ่มมูลค่าในการใช้จ่ายและเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น

จากเหตุผลและความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น นำมาสู่การดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการจัดการรูปแบบที่พักที่เหมาะสมกับภูมิวัฒนธรรมของพื้นที่ตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการที่พักให้สอดคล้องกับบริบททางภูมิวัฒนธรรมของชุมชน รวมทั้งวิเคราะห์แนวทางและข้อเสนอแนะเชิงวิชาการในการพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบที่พักภายในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อสนับสนุนความยั่งยืนทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนตลาดน้ำอัมพวา การศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นการเชื่อมโยงองค์ความรู้ด้านภูมิวัฒนธรรมกับการจัดการท่องเที่ยวโดยเฉพาะการจัดการที่พักในพื้นที่ตลาดน้ำอัมพวา เพื่อให้เกิดรูปแบบที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ท้องถิ่น จะนำไปสู่การสร้างคุณค่าและความแตกต่างในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว ตลอดจนสนับสนุนให้ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการทรัพยากรท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ การวิจัยยังมุ่งหวังให้ข้อค้นพบสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลเชิงนโยบายและแนวทางการปฏิบัติสำหรับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้ประกอบการธุรกิจที่พัก เพื่อสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตในยุควิถีใหม่ (New Normal) ซึ่งเน้นการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพที่เกิดประโยชน์ต่อชุมชนอย่างแท้จริง ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ส่งเสริมการเติบโตอย่างเป็นมิตรต่อ

สิ่งแวดล้อม และสร้างการตระหนักรู้ในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและภูมิวัฒนธรรมในท้องถิ่น ทั้งนี้ เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ตลาดน้ำอัมพวาเป็นไปอย่างยั่งยืน ลดความเหลื่อมล้ำชุมชนเติบโต อย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม สังคม และเกิดการพัฒนายั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อรวบรวมและสังเคราะห์ข้อมูลปัจจุบันของรูปแบบที่พักและการให้บริการในพื้นที่ชุมชน ตลาดน้ำอัมพวา อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรสงคราม
2. เพื่อศึกษารูปแบบและแนวทางการจัดการที่พักที่เหมาะสมกับภูมิโนเทศ ภูมิวัฒนธรรม พื้นที่ ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรสงคราม
3. เพื่อกำหนดรูปแบบและข้อเสนอแนะในการพัฒนาปรับปรุงที่พักในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิง อนุรักษ์เพื่อความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตของการศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบที่พักและแนวทางการจัดการที่เหมาะสมกับภูมิวัฒนธรรม ของพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรสงคราม โดยมีขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้คัดเลือกพื้นที่ศึกษาแบบเจาะจงของชุมชนตลาดน้ำในพื้นที่ตลาดน้ำ อัมพวา ตำบลอัมพวาและพื้นที่ใกล้เคียงโดยรอบที่มีบริบทส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวในจังหวัด สมุทรสงคราม

2. ขอบเขตประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

แบ่งกลุ่มบุคคลผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกและคุณสมบัติผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

2.1 กลุ่มผู้ประกอบการชุมชน (กลุ่มกิจการที่พัก) จำนวน 15 คน ที่มีคุณสมบัติเปิดดำเนินการ มาไม่น้อยกว่า 5 ปี จำแนกตามลักษณะประเภท ดังนี้

- 1) เจ้าของกิจการ จำนวน 5 คน จาก 5 แห่ง
- 2) ผู้จัดการหรือลูกจ้างที่เป็นผู้ปฏิบัติงานของกิจการที่พัก จำนวน 10 คน จาก 5 แห่ง

2.2 กลุ่มผู้ประกอบการชุมชน (กลุ่มกิจการสนับสนุนการท่องเที่ยว) จำนวน 10 คน ที่มีคุณสมบัติเปิดดำเนินการมาไม่น้อยกว่า 5 ปี จำแนกตามลักษณะประเภท ดังนี้

- 1) เจ้าของและผู้ปฏิบัติงานร้านอาหาร ขนมและเครื่องดื่ม จำนวน 4 คน จาก 3 ร้าน
- 2) เจ้าของและผู้ปฏิบัติงานเรือและรถขนส่งทางการท่องเที่ยว จำนวน 4 คน จาก 2 กิจการ
- 3) เจ้าของและผู้ปฏิบัติงานร้านจำหน่ายของที่ระลึก จำนวน 3 คน จาก 2 ร้าน

2.3 กลุ่มผู้นำองค์กรภาคราชการ ผู้นำชุมชนและผู้นำองค์กรภาคเอกชนในพื้นที่ ที่ยังดำรงตำแหน่งหรือมีบทบาทหน้าที่ในปัจจุบัน จำนวน 10 คน จำแนกตามลักษณะประเภท ดังนี้

1) นายกเทศมนตรี กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปลัดเทศบาล เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน จำนวน 6 คน

2) ผู้นำศาสนา นายกสมาคม ประธานชมรม กรรมการสภาหอการค้า จำนวน 4 คน

2.4 นักท่องเที่ยว จำนวน 14 คน จำแนกตามลักษณะประเภท ดังนี้

- 1) นักท่องเที่ยวชาวไทยจากนอกพื้นที่ จำนวน 8 คน
- 2) นักท่องเที่ยวชาวไทยจากในพื้นที่ จำนวน 4 คน
- 3) นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ จำนวน 2 คน

2.5 นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวและการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จำนวน 4 คน จำแนกตามลักษณะประเภท ดังนี้

- 1) นักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิ (อาจารย์มหาวิทยาลัย) จำนวน 2 คน
- 2) ครู อาจารย์ผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่ จำนวน 2 คน

รวมกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 53 คน และกำหนดให้มีการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Focus group) เฉพาะแกนนำของแต่ละกลุ่มที่คัดเลือกมาอย่างน้อย 1 ครั้ง

3. ขอบเขตด้านเนื้อหาของการวิจัย

3.1 การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาวิจัยในการรวบรวมและสังเคราะห์ข้อมูลปัจจุบันของรูปแบบที่พัก และการให้บริการในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรสงคราม

3.2 การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาวิจัยรูปแบบและแนวทางการจัดการที่พักที่เหมาะสมกับภูมิโนวัณวัฒนธรรม พื้นที่ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรสงคราม

3.3 การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาวิจัยกำหนดรูปแบบและข้อเสนอแนะในการพัฒนาปรับปรุงที่พัก ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม

3.4 ด้านเวลา

ระยะเวลาในการศึกษาวิจัยระหว่าง เดือนตุลาคม พ.ศ. 2567 ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2568

นิยามศัพท์เฉพาะ

ภูมิวัฒนธรรม (Cultural Landscape) หมายถึง พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่และกายภาพของพื้นที่ที่ส่งผลหรือเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้เกิดวัฒนธรรม อันมีความเกี่ยวเนื่องกับพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ผ่านลักษณะทางกายภาพและสิ่งสมวัฒนธรรมชุมชนของผู้คนในพื้นที่ชุมชนอัมพวาและบริเวณโดยรอบ

ชุมชนอัมพวา หมายถึง ขอบเขตพื้นที่ตั้งของชุมชนอัมพวาและพื้นที่ชุมชนใกล้เคียงที่มีรอยต่อติดต่อกันตั้งแต่ในอดีตก่อนยุครัตนโกสินทร์ซึ่งมีบริบททางประวัติศาสตร์

รีสอร์ต หมายถึง สถานที่ประกอบการเชิงการค้าที่สร้างขึ้น เพื่อบริการที่พักชั่วคราวสำหรับผู้เดินทางในเรื่องของที่พักราคา อาหาร และบริการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพักราคา และการเดินทาง โดยคิดค่าตอบแทนซึ่งมักจะปลูกสร้างอยู่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ รูปแบบการออกแบบอาคารจะดูเข้ากับธรรมชาติ ในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

โรงแรม หมายถึง สถานที่พักที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในทางธุรกิจ เพื่อให้บริการที่พักชั่วคราว สำหรับคนเดินทางหรือบุคคลอื่นใดโดยมีค่าตอบแทน

โฮมสเตย์ หมายถึง นักท่องเที่ยวจะได้พักร่วมกับเจ้าของบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนนั้น ได้เรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นรวมถึงวิถีชีวิตของผู้คนท้องถิ่นรวมทั้งจัดที่พักและอาหารให้กับนักท่องเที่ยวโดยได้รับค่าตอบแทนตามความเหมาะสม

รูปแบบที่พัก หมายถึง สถานที่ให้บริการพักของนักท่องเที่ยวใช้ผ่านกระหว่างเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว โดยมีการจัดที่พักแบบให้เช่าเป็นรายวัน หรือรายสัปดาห์ สำหรับผู้ที่มาพักระยะสั้น เช่น โรงแรม รีสอร์ต ห้องชุด โฮมสเตย์ และที่พักประเภทอื่นๆที่ตั้งอยู่ในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงข้อมูลปัจจุบันของรูปแบบที่พักและการให้บริการในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
2. สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและวางแผนการท่องเที่ยวรูปแบบที่พักและการให้บริการในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนนั้น ๆ อันจะเป็นแนวทางที่จะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

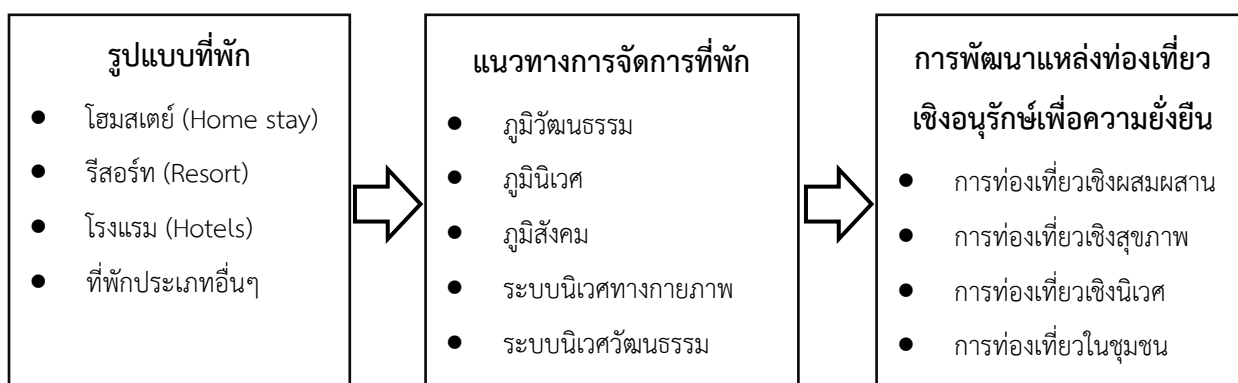
3. เป็นข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางรูปแบบและข้อเสนอแนะในการพัฒนาปรับปรุงที่พักในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม ในการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน เพื่อให้เป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตลอดไป

สมมุติฐานการวิจัย

การจัดการที่พักให้เหมาะสมตามภูมิวัฒนธรรมของชุมชนตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ควรมีอัตลักษณ์ เอกลักษณ์ตามวิถีชีวิตดั้งเดิม โดยมีจุดเด่นอยู่ที่วิถีชีวิตความเป็นอยู่ดั้งเดิมของชุมชน ภูมิวัฒนธรรม ภูมิสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนให้คุณค่ากับสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ตอบโจทย์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นสำคัญ ชุมชนต้องเข้มแข็ง มีความรู้เท่าทันสิ่งทีนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัล แต่ในขณะเดียวกัน ต้องรักษาจุดสมดุลของระบบนิเวศ และวิถีชีวิตทางสังคม วัฒนธรรมชุมชนเอาไว้ ควบคู่กับการยกระดับพัฒนาผู้ประกอบการท่องเที่ยว เพื่อให้การท่องเที่ยวในบริบทของสังคมชุมชนท้องถิ่นมีความยั่งยืน

กรอบแนวคิดในการวิจัย (Research Conceptual Framework)

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Research Conceptual Framework) เพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย (Research Conceptual Framework)

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบที่พักและแนวทางการจัดการที่เหมาะสมกับภูมิวัฒนธรรมของพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา อำเภ่อัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม” การศึกษาวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้ารวบรวมและทบทวนผลงานทางวิชาการ เช่น ผลงานวิจัยบทความ เอกสารทางวิชาการ และตำราที่เกี่ยวข้องหรือตรงประเด็นที่ทำการวิจัย แบ่งเป็นหมวดหมู่ ดังนี้

1. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570)
2. แนวคิด BCG (Bio Circular Green Economy)
3. การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism)
4. ภูมิวัฒนธรรม
5. รูปแบบที่พัก
6. รูปแบบที่พักที่เหมาะสมกับภูมิวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
7. ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา อำเภ่อัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570)

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570) หมายเหตุที่ 2 ไทยเป็นจุดหมายของการท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพและความยั่งยืนได้กล่าวไว้ว่า เป้าหมายการพัฒนา ความเชื่อมโยงของหมุดหมายกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน ที่มุ่งการสร้างควมหลากหลายด้านการท่องเที่ยว รักษาการเป็นจุดหมายปลายทางที่สำคัญของการท่องเที่ยวระดับโลกที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวทุกระดับ และเพิ่มสัดส่วนของนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพสูง อีกทั้งเชื่อมโยงกับเป้าหมายหลักของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ใน 4 เป้าหมาย ได้แก่ (1) การปรับโครงสร้างภาคการผลิตและบริการสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม โดยยกระดับให้ภาคการท่องเที่ยวมีขีดความสามารถในการแข่งขันที่สูงขึ้น และส่งเสริมให้ผู้ประกอบการรายย่อยและชุมชนสามารถเชื่อมโยงกับห่วงโซ่มูลค่าได้ (2) การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ (3) การมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม และ (4) การเปลี่ยนผ่านไปสู่ความยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ในการกำหนดทิศทางและแนวทางการพัฒนาและที่สำคัญแนวทางต่าง ๆ ที่จะกำหนดในแผนพัฒนาฉบับที่ 13 จะต้องสอดคล้องกับการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันมีเป้าหมายการพัฒนาที่มุ่งเน้นการยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติบนพื้นฐานแนวคิด 3 ประการ ได้แก่ (1) “ต่อยอดอดีต” โดยมองกลับไปที่รากเหง้าทางเศรษฐกิจอัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และจุดเด่นทางทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย รวมทั้งความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศในด้านอื่น ๆ นำมาประยุกต์ผสมผสานกับเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของเศรษฐกิจและสังคมโลกสมัยใหม่ (2) “ปรับปัจจุบัน” เพื่อปูทางสู่อนาคต ผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศในมิติต่าง ๆ ทั้งโครงข่ายระบบคมนาคมและขนส่ง โครงสร้างพื้นฐานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและดิจิทัล และการปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการอนาคต และ (3) “สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต” ด้วยการเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการพัฒนาคนรุ่นใหม่ รวมถึงปรับรูปแบบธุรกิจ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาด ผสมผสานกับยุทธศาสตร์ที่รองรับอนาคต บนพื้นฐานของการต่อยอดอดีตและปรับปัจจุบัน พร้อมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐ ให้ประเทศไทยสามารถสร้างฐานรายได้และการจ้างงานใหม่ขยายโอกาสทางการค้าและการลงทุนในเวทีโลก ควบคู่ไปกับการยกระดับรายได้และการกินดีอยู่ดี รวมถึงการเพิ่มขึ้นของคนชั้นกลางและลดความเหลื่อมล้ำของคนในประเทศได้

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะต้องคำนึงถึงปัจจัยเสี่ยงทั้งภายในและภายนอก ทั้งนี้สถานการณ์และแนวโน้มการท่องเที่ยว และปัญหาที่ผ่านมา พบว่า ประเทศไทยมีความท้าทายต่อการบรรลุเป้าหมายในหลายประเด็นสรุปได้ดังนี้ (1) การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับการท่องเที่ยว เพื่อดึงดูดให้เกิดการใช้จ่ายใช้สอยของนักท่องเที่ยวมากขึ้น และส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพมากกว่าปริมาณ (2) การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวไทย โดยเฉพาะในเมืองท่องเที่ยวรองและผู้ประกอบการรายย่อย เพื่อดึงดูดการท่องเที่ยวภายในประเทศ และก่อให้เกิดการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ (3) การบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้งในมิติของมาตรฐานความสะอาดและปลอดภัย สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ (4) การพัฒนาปัจจัยเอื้อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะการพัฒนากำลังคนและธุรกิจให้พร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลง การปรับปรุงระเบียบและกฎหมายที่ล้าสมัยและเป็นอุปสรรค การใช้เทคโนโลยี และข้อมูลในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ

2. แนวคิดโมเดลเศรษฐกิจ BCG (Bio Circular Green Economy)

ประเทศไทยโดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบให้ โมเดลเศรษฐกิจ BCG หรือการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว เป็นวาระแห่งชาติ ที่จะพาไทยไปสู่เป้าหมายของการเป็นประเทศที่มีรายได้สูงและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เพื่อเตรียมความพร้อมปรับตัวต่อความท้าทายของโลก เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พลังงาน และอาหารที่เชื่อมโยงและส่งผลกระทบต่อกัน และเพื่อปรับให้ระบบเศรษฐกิจมีความสมดุลและยั่งยืนมากขึ้น โดยบูรณาการร่วมกับหลักการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular –Green Economy: BCG Model) โมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนที่มุ่งเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนโดยใช้จุดแข็งเรื่องความหลากหลายทางชีวภาพ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม และทุนทางปัญญา นำมาสร้างอัตลักษณ์ของการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ อันเป็นการยกระดับการท่องเที่ยวทั้งเมืองหลักและเมืองรองไปพร้อมกัน การท่องเที่ยวรูปแบบใหม่จะเน้นตลาดคุณภาพ สร้างมาตรฐาน ความสะอาด สะอาดปลอดภัย โดยนำเอาเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการจัดการดูแลทั้งนักท่องเที่ยวและทรัพยากรการท่องเที่ยว สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ มีการจัดทำมาตรฐานการท่องเที่ยวให้สร้างสรรค์และมีอัตลักษณ์ตามแต่ละท้องถิ่น ซึ่งเมื่อทรัพยากรการท่องเที่ยวมีลักษณะการใช้อย่างถูกต้อง เหมาะสมและยั่งยืนแล้ว รายได้ของคนในชุมชนและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจะยั่งยืนด้วยเช่นกัน

ตามที่กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (2562) ได้กล่าวว่า BCG Model เป็นกลไกขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศรูปแบบใหม่ ที่มุ่งเน้น”การเติบโตเชิงคุณภาพ” สร้างความสมดุลของเศรษฐกิจที่เน้นการสร้างมูลค่า (Value –based Economy) การเติบโตที่เน้นการมีส่วนร่วม (Inclusive Growth) และสังคมที่มีการหมุนเวียนการใช้ทรัพยากร (Circular Society) กระจายอย่างทั่วถึงและการพัฒนาที่ยั่งยืน BCG มีความสำคัญต่อประเทศสูงทั้งในมิติด้านสังคม เศรษฐกิจ และสังคมแวดล้อม ซึ่งครอบคลุมทั้ง 4 สาขาเช่น เกษตรและอาหาร สุขภาพและการแพทย์ พลังงาน วัสดุและเคมีชีวภาพ และการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์

มูลนิธิสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ได้กล่าวว่า จากนโยบาย Thailand 4.0 ซึ่งมุ่งขับเคลื่อนเศรษฐกิจสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน สร้างความเข้มแข็งจากภายใน เพราะประเทศไทยมีความหลากหลายทางชีวภาพ (biodiversity) สูง การใช้ทรัพยากรจึงคำนึงถึงความคุ้มค่า รวมทั้งก่อให้เกิดการสร้างมูลค่าเพิ่ม เพื่อให้การท่องเที่ยวไทยมีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ครบถ้วนมากขึ้น จึงต้องพัฒนาและนำเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยว เช่น เทคโนโลยีที่

สร้างโลกเสมือนจริงมาใช้เพื่อศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเบื้องต้น และการอำนวยความสะดวกด้านการเดินทาง สร้างความมั่นใจด้านความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยว เพิ่มขีดความสามารถและปรับปรุงประสิทธิภาพในการบริหารจัดการคุณภาพการบริการ ด้วยการนำความรู้เทคโนโลยีและนวัตกรรมมาพัฒนาต่อยอดจากฐานความเข้มแข็งเดิม สร้างรายได้จากการท่องเที่ยวบนพื้นฐาน พร้อมทั้งรักษาสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ผลักดันการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน

ส่วนแผนงานขับเคลื่อน BCG ในสาขาการท่องเที่ยว เป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG (พ.ศ.2564-2570) ซึ่งเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจ 3 ด้าน คือ 1) เศรษฐกิจชีวภาพ (Bio Economy) 2) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และ 3) เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) โดยการท่องเที่ยวตามแนวทางของ BCG จะพัฒนาโดยให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวคุณภาพสูงที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism) โดยมีแนวทางที่สำคัญ คือ การประยุกต์ใช้ Happy Model ที่ชูอัตลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ด้วย สินค้าและบริการ ตลอดจนสื่อสารเรื่องราว และจุดเด่นแต่ละแห่งเชื่อมโยงกับจุดแข็งของประเทศ อย่างไรก็ตามในสถานการณ์ของการระบาดของโควิด-19 ที่ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดลง ประกอบกับพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป จึงควรใช้โอกาสนี้ในการพัฒนามาตรฐานที่พักและบริการ รวมถึงยกระดับด้านสุขอนามัย เพื่อให้พร้อมรับต่อการกลับมาของนักท่องเที่ยวไทยและต่างชาติอีกครั้ง

3. การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism)

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) เป็นการสร้างความสมดุลของเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยสร้างสมดุลในการใช้ทรัพยากรในพื้นที่มาสร้างประโยชน์ด้านการท่องเที่ยว เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจ รวมถึงการสร้างมูลค่าเพิ่มควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณค่าทางสังคมและชุมชน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาการท่องเที่ยวภายใต้โมเดลเศรษฐกิจ BCG มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) โดยใช้องค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม เป็นตัวขับเคลื่อน

องค์การการท่องเที่ยวแห่งโลกแห่งสหประชาชาติ (2559) ให้คำจำกัดความการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ไว้ว่าคือ การใช้หลักความยั่งยืนกับมิติด้านสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจของการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อสร้างความสมดุลที่เหมาะสมระหว่างมิติต่าง ๆ สอดคล้องตามหลักการขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) (2560) ที่ได้กล่าวว่า การพัฒนาด้าน

การท่องเที่ยวภายในชุมชน จะต้องมีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ โดยชุมชนจะต้องเกิดการมีรายได้ เกิดการสร้างอาชีพให้แก่คนในชุมชน มีการกระจายรายได้ให้แก่ผู้ที่มีส่วนร่วมอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

ในขณะเดียวกัน World Tourism Organization (UNWTO) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง รูปแบบการท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน โดยไม่ก่อให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เพื่อรักษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถรองรับการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องในอนาคต

องค์ประกอบสำคัญของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้แก่

1. ด้านสิ่งแวดล้อม มุ่งเน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ โดยการลดการใช้ทรัพยากรที่เกินความจำเป็น ลดมลพิษ การจัดการของเสียอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการส่งเสริมการใช้พลังงานสะอาดและพลังงานหมุนเวียน
2. ด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต้องสนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่นอย่างแท้จริง โดยการใช้สินค้าและบริการจากผู้ประกอบการชุมชน เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมและต่อเนื่อง อันจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มความมั่นคงทางเศรษฐกิจของพื้นที่
3. ด้านสังคมและวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นหัวใจสำคัญของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ทั้งในด้านการวางแผน การบริหารจัดการ และการแบ่งปันผลประโยชน์ การอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ควบคู่กับการส่งเสริมความเข้าใจระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน จะช่วยสร้างความกลมกลืนและการพัฒนาอย่างสมดุล

องค์การยูเนสโก (UNESCO) และองค์การการท่องเที่ยวโลก (UNWTO) ได้กำหนด “ตัวชี้วัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน” ไว้ เช่น ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน ปริมาณการใช้พลังงานเฉลี่ยต่อหัว นักท่องเที่ยว ความพึงพอใจของผู้มาเยือน รวมถึงผลลัพธ์ที่ส่งต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สอดคล้องกับวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals :SDG) ปี ค.ศ.2030 ขององค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ ซึ่งมีทั้งหมด 17 เป้าหมาย (UNDP 2017) เป็นแนวทางที่แสดงให้เห็นความสำคัญของการพัฒนา ด้านการจัดการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืน เป็นแรงกระตุ้นที่จะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน จำนวน 5 ประเด็น ได้แก่ (1) การสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน (2) ให้มีความสำคัญด้านสังคม การจ้างงาน การลดปัญหาความยากจน ความเท่าเทียมทางเพศ และลดความเหลื่อมล้ำ (3) การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ปกป้องสิ่งแวดล้อมและภาวะการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ (4) ให้คุณค่าทางวัฒนธรรม และมรดกทางวัฒนธรรม และ (5) มีความเข้าใจร่วมกัน มีความสงบสุข และเกิดความมั่นคง (สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2559)

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา กล่าวว่า การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่และกลุ่มเล็กที่มีการจัดการอย่างดีเยี่ยม เพื่อสามารถดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยว ให้มีความดึงดูดใจอย่างไม่เสื่อมคลาย ธุรกิจท่องเที่ยวมีการปรับปรุงคุณภาพให้มีผลกำไรอย่างเป็นธรรม ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างเหมาะสม โดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมเยือน อย่างสม่ำเสมอ แต่มีผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดหรือไม่มีเลยอย่างยั่งยืน

หลักการพื้นฐานของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มี 10 ประการคือ

1. การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน (Using Resource Sustainable) เป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรมอย่างพอดีเท่าที่จำเป็นและประหยัด เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรให้มีการใช้ยาวนานขึ้น

2. การลดการบริโภคและของเสียที่เกินความจำเป็น (Reducing Over Consumption and Waste) เป็นการลดการบริโภคที่มากเกินความจำเป็นและการลดของเสีย เพื่อช่วยลดค่าใช้จ่ายในการทำนุบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายในระยะยาว และเพิ่มคุณภาพของการท่องเที่ยวด้วย

3. การรักษาความหลากหลาย (Maintaining Diversity) เป็นการรักษาความหลากหลายของ ธรรมชาติและวัฒนธรรม ซึ่งมีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวในระยะยาวและช่วยขยายฐานของการท่องเที่ยวด้วย

หลักการสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมี ดังนี้

1. มีการดำเนินการจัดการภายใต้ขีดความสามารถของระบบธรรมชาติมีการทดแทนการฟื้นฟูให้ สามารถผลิตและให้บริการต่างๆที่เกี่ยวข้องได้ ตลอดไปโดยไม่ลดถอยหรือเสื่อมโทรมลง ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและความต้องการของชุมชน

2. มีการกระจายประโยชน์อย่างเป็นธรรมสู่ท้องถิ่น

3. ให้ประสบการณ์นันทนาการที่มีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว

4. ให้ผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ทรัพยากรและวิถีชีวิต

5. การออกแบบที่กลมกลืนกับสถาปัตยกรรมท้องถิ่น และใช้วัสดุในท้องถิ่น

6. เน้นการผสมผสานการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนสู่แผนพัฒนาระดับท้องถิ่น ภูมิภาคและระดับประเทศ

7. เน้นข้อมูลพื้นฐานเพื่อเป็นฐาน การตัดสินใจและการติดตามตรวจสอบ

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา และเพ็ญศิริ ศรีคำภา (2557) ได้กล่าวว่า การสนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่น (Supporting Local Economics) เป็นการรองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น โดยพิจารณาควบคู่ไปกับด้านราคา และคุณค่าของสิ่งแวดล้อม ซึ่งไม่เพียงพอแต่จะช่วยให้เกิดการประหยัด แต่ยังช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวด้วย สอดคล้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้ประสบ

ความสำเร็จต้องได้รับการมีส่วนร่วมจากชุมชน หากได้รับการมีส่วนร่วมของชุมชนจะทำให้เกิดการวางแผนและการกำหนดกลยุทธ์การท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของคนในชุมชน สร้างความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และส่งผลต่อการกระจายรายได้ให้กับชุมชน กล่าวได้ว่า การที่ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือจัดการการท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบจะทำให้ชุมชนได้รับประโยชน์ ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนจนนำไปสู่ความยั่งยืน อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมยังอาจทำได้ไม่เต็มที่ เนื่องจากความรู้ ความสามารถของชุมชนในด้านการท่องเที่ยวยังมีจำกัด โดยเฉพาะผู้นำกลุ่มท่องเที่ยว ผู้ที่มีบทบาทหลักในการขับเคลื่อนความสำเร็จของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นยังขาดสมรรถนะ (competency) ที่สอดคล้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ประสบความสำเร็จ (มธุรา สวนศรี, 2559)

ส่วนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อสร้างสมดุลระหว่างการใช้อย่างยั่งยืนทางเศรษฐกิจกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรม (Weaver, 2001; Fennell, 2020) นักท่องเที่ยวจึงไม่ได้เพียงแค่เดินทางเพื่อพักผ่อน แต่ยังเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้และร่วมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมถึงมีส่วนสนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่นด้วย

สำหรับพื้นที่ชุมชนอัมพวา ซึ่งมีลักษณะภูมิประเทศแบบริมน้ำและมีวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดมายาวนาน เช่น การทำสวนมะพร้าว น้ำหอม การค้าขายทางเรือ และการทำบุญตักบาตรทางน้ำ ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าของภูมิวัฒนธรรมที่เหมาะสมอย่างยิ่งในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การออกแบบรูปแบบที่พักในพื้นที่ดังกล่าว จึงควรพิจารณาทั้งในเชิงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการธำรงรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นไปพร้อมกัน

จากการทบทวนวรรณกรรมคณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า แนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) เป็นการสร้างความสมดุลของเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยสร้างสมดุลในการใช้ทรัพยากรในพื้นที่มาสร้างประโยชน์ด้านการท่องเที่ยว เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจ รวมถึงการสร้างมูลค่าเพิ่มควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณค่าทางสังคมและชุมชน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาการท่องเที่ยวภายใต้โมเดลเศรษฐกิจ BCG มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) โดยใช้องค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม เป็นตัวขับเคลื่อน

4. ภูมิวัฒนธรรม

จากการรวบรวมในการให้คำจำกัดความและความหมายของภูมิทัศน์วัฒนธรรมโดยนักวิชาการหลายท่าน และผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์หลายแขนง สรุปได้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้ให้คำจำกัดความว่า ภูมิทัศน์วัฒนธรรมเป็นผลของการกระทำหรือความสัมพันธ์ต่อกันอย่างสมดุลที่เกิดขึ้น ระหว่างมนุษย์ วัฒนธรรม หรือองค์ประกอบทางสังคมต่าง ๆ และสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยสะท้อนถึงการพัฒนาของสังคมหรือชุมชนจากอดีตถึงปัจจุบัน ผ่านลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ในสังคมหรือชุมชน

โครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมได้ให้คำจำกัดความภูมิทัศน์วัฒนธรรมไว้ว่า เป็นพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่ประกอบด้วยแหล่งทรัพยากรทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ อันมีความเกี่ยวเนื่องกับพัฒนาการทางประวัติศาสตร์และมีคุณค่าด้านความงาม ภูมิทัศน์วัฒนธรรม วัฒนธรรมแสดงให้เห็นถึงต้นกำเนิดและนิยามข้างต้น ได้สอดคล้องกับความหมายของคำว่า “สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม (Cultural Environment)” ซึ่งโครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมได้อธิบายไว้ว่า เป็นพื้นที่หรือบริเวณทางภูมิศาสตร์ที่สะท้อนและบอกเล่าเรื่องราวอันเกี่ยวเนื่องกับประวัติศาสตร์และพัฒนาการของสังคมมนุษย์ อันมีคุณค่าทั้งในอดีตและปัจจุบัน โดยให้ความสำคัญกับคุณค่าของพื้นที่โดยรวมมากกว่าสถานที่จุดเดียว จึงสามารถสะท้อนวิถีชีวิตของผู้คนโดยทั่วไปได้

ภูมิวัฒนธรรม (Cultural Landscape) คือความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรม ซึ่งในบริบททางสังคม วัฒนธรรม หมายถึงลักษณะทางภูมิศาสตร์ (Geographical Landscape) ในอาณาบริเวณใดบริเวณหนึ่ง เช่น บริเวณป่าเขาลำเนาไพร ท้องทุ่ง หนองบึง แม่น้ำลำคลอง หรือปากอ่าว ชายทะเล อันสัมพันธ์กับการตั้งถิ่นฐานบ้านเมืองของผู้คนในท้องถิ่น จนเป็นที่รู้จักร่วมกันและมีการกำหนดนามชื่อเป็นสถานที่ต่าง ๆ ให้เป็นที่รู้จักร่วมกัน ในลักษณะที่เป็นแผนภูมิหรือแผนที่เพื่อสื่อสารถึงกัน และอาจสร้างเป็นตำนาน (Myth) ขึ้นมาอธิบายถึงความเป็นมาและความหมายสำคัญทางประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของสถานที่และท้องถิ่นนั้น ๆ

ภูมิวัฒนธรรม หมายถึง การรับรู้สภาพทางกายภาพของพื้นที่ สภาพแวดล้อมที่อยู่ล้อมรอบตัวมนุษย์ ผ่านการเรียนรู้วัฒนธรรมของคนในสภาพแวดล้อมนั้น ๆ ซึ่งการก่อรูปขึ้นของสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมนั้น เป็นผลมาจากการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสภาพแวดล้อมดังกล่าว สภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมใช้กันหลากหลายความหมาย เช่น สภาพแวดล้อมสรรค์สร้าง (Built Environment) นิเวศวิทยาวัฒนธรรม (Cultural Ecology) ซึ่งล้วนเป็นความหมายของภูมิทัศน์วัฒนธรรมทั้งสิ้น

ประเภทของภูมิวัฒนธรรม

ภูมิวัฒนธรรม (Cultural Landscape) หมายถึง ผลลัพธ์ของการปรับตัวและปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่สะท้อนออกมาในรูปแบบของวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม การใช้พื้นที่ ตลอดจนการสั่งสมภูมิปัญญาเพื่อดำรงชีพและรักษาความเป็นอยู่ของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ สามารถจำแนกประเภทของภูมิวัฒนธรรมได้เป็น 5 ด้านหลัก ดังต่อไปนี้

1. ภูมิวัฒนธรรมด้านกายภาพ

ภูมิวัฒนธรรมด้านกายภาพ หมายถึง ลักษณะทางภูมิประเทศและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตและการประกอบกิจกรรมของชุมชน เช่น ภูเขา ที่ราบสูง ที่ราบลุ่ม แม่น้ำ หรือทะเล ซึ่งมีผลต่อการเลือกทำเลที่อยู่อาศัย รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ระบบคมนาคม การชลประทาน และการจัดสรรพื้นที่เกษตรกรรม ทั้งนี้ ภูมิประเทศและสิ่งแวดล้อมดังกล่าวไม่เพียงเป็นฐานทรัพยากรในการดำรงชีพ แต่ยังเป็นองค์ประกอบสำคัญที่หล่อหลอมเอกลักษณ์ของชุมชน

2. ภูมิวัฒนธรรมด้านสังคมและวัฒนธรรม

ภูมิวัฒนธรรมด้านสังคมและวัฒนธรรม ครอบคลุมวิถีชีวิต ประเพณี และพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น โดยมีระบบครอบครัวและเครือญาติเป็นแกนกลางของการดำเนินชีวิต อีกทั้งยังรวมถึงศิลปะ ดนตรี การแสดง และหัตถกรรมท้องถิ่น ซึ่งสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนและเป็นกลไกในการธำรงรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้คงอยู่

3. ภูมิวัฒนธรรมด้านเศรษฐกิจ

ภูมิวัฒนธรรมด้านเศรษฐกิจ หมายถึง บทบาทและรูปแบบการประกอบอาชีพที่เชื่อมโยงกับทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่นอาชีพหลักของชุมชน เช่น เกษตรกรรม ประมง หัตถกรรม การค้าขาย โดยชุมชนจำนวนมากยังคงพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ และการจัดการทรัพยากรภายในท้องถิ่นอย่างสมดุล นอกจากนี้ การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์และการท่องเที่ยวโดยชุมชน ยังถือเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยยกระดับคุณค่าเศรษฐกิจ ขณะเดียวกันก็ยังรักษาความยั่งยืนของวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมไปพร้อมกัน

4. ภูมิวัฒนธรรมด้านสถาปัตยกรรมและผังเมือง

ภูมิวัฒนธรรมด้านนี้สะท้อนออกมาในรูปแบบของที่อยู่อาศัยและการก่อสร้างที่ออกแบบให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น เช่น บ้านเรือนไทยริมน้ำ เรือนใต้ถุนสูง หรือบ้านไม้โบราณ ตลอดจนศาสนสถาน โบราณสถาน และสถานที่สำคัญทางวัฒนธรรม ซึ่งทำหน้าที่ทั้งด้านศาสนา

สังคม และการรวมกลุ่มของชุมชน นอกจากนี้ ยังรวมถึงการจัดการพื้นที่สาธารณะและรูปแบบการผังเมืองที่สะท้อนระบบการอยู่ร่วมกันของผู้คนในท้องถิ่น

5. ภูมิวัฒนธรรมด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิวัฒนธรรมด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้และทักษะที่สั่งสมขึ้นจากประสบการณ์ และการเรียนรู้ของชุมชน เช่น เทคนิคการเพาะปลูกและการจัดการทรัพยากร สมุนไพรและการแพทย์แผนโบราณ การใช้วัสดุธรรมชาติ ตลอดจนการถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านภาษาท้องถิ่น นิทาน วรรณกรรมพื้นบ้านและพิธีกรรมต่าง ๆ ภูมิปัญญาเหล่านี้ถือเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่า ทั้งในมิติการดำรงชีพ การอนุรักษ์ และการสร้างสรรค์ต่อยอดเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

จากการทบทวนวรรณกรรมคณะผู้วิจัยจึงสามารถสรุปได้ว่า ภูมิวัฒนธรรม คือ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อมที่ก่อให้เกิดอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น ทั้งในมิติกายภาพ สังคมและวัฒนธรรม เศรษฐกิจ สถาปัตยกรรมและผังเมืองและด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิต ความเชื่อ ประเพณี ซึ่งล้วนเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าต่อการอนุรักษ์และเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

5. รูปแบบที่พัก

รูปแบบที่พักเพื่อการท่องเที่ยวมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สนับสนุนการเดินทางและการพักผ่อนของนักท่องเที่ยว อีกทั้งยังเป็นธุรกิจที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว สามารถสร้างรายได้และสร้างอาชีพที่สำคัญให้แก่ท้องถิ่น ที่พักมีความหลากหลาย เช่น โรงแรม รีสอร์ท เกสต์เฮาส์ เรือนแพ คอนโดมิเนียม บ้านเช่า อพาร์ทเมนต์ บังกะโล และโฮมสเตย์ โดยการเลือกที่พักของนักท่องเที่ยวขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านรายได้ รสนิยมส่วนบุคคล รวมทั้งลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวที่ต้องการเดินทางไป

1. โรงแรม

ตามพระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ.2547 มาตรา 4 จึงให้ความหมายว่า “โรงแรม” ว่าเป็นสถานที่พักที่จัดตั้งขึ้นเพื่อประกอบธุรกิจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริการที่พักชั่วคราวแก่ผู้เดินทางหรือบุคคลอื่นโดยมีค่าตอบแทน ทั้งนี้ ไม่รวมถึงสถานที่พักของหน่วยงานรัฐหรือเพื่อการกุศล และสถานที่อื่นที่กำหนดในกฎกระทรวง

จากการทบทวนเอกสารพบว่า นักวิชาการหลายท่านได้อธิบายความหมายของโรงแรมในทิศทางที่สอดคล้องกัน โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

พจนา เลิศสัมพันธ์ (2555) ได้ให้ความหมายของโรงแรม หมายถึง สถานประกอบการที่จัดตั้งขึ้น เพื่อให้บริการห้องพักแก่บุคคลทั่วไป โดยมีสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการเสริม เช่น ร้านอาหาร ห้องประชุม ฟิตเนส หรือบริการด้านธุรกิจ ทั้งนี้ โรงแรมมักตั้งอยู่ในเขตเมือง แหล่งคมนาคม หรือพื้นที่ท่องเที่ยวหลัก เหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยว เพื่อพักผ่อนและการเดินทางเพื่อธุรกิจ

ลักษณะสำคัญของโรงแรม มีดังนี้

- 1) การจัดการที่เป็นระบบแบบมืออาชีพ
- 2) มีมาตรฐานด้านการบริการที่ชัดเจน
- 3) สามารถรองรับผู้เข้าพักจำนวนมาก

กนกอร อ่อนเรือง (2556) ได้อธิบายความหมายของโรงแรม หมายถึง โรงแรมมุ่งเน้นการให้บริการห้องพัก อาหาร เครื่องดื่ม และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ โดยมีการจัดระบบงานด้านบริการ ส่วนหน้า แม่บ้าน ความปลอดภัย การตลาด รวมทั้งบริการเสริมอื่น ๆ เช่น การซักรีด และการขายสินค้าที่ระลึก

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า โรงแรมหมายถึง สถานประกอบการที่จัดตั้งขึ้นในเชิงธุรกิจ เพื่อให้บริการห้องพักชั่วคราว มีจำนวนห้องพักมาก รองรับนักท่องเที่ยวได้หลากหลายกลุ่ม มีมาตรฐานสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการครบวงจร เช่น ห้องอาหาร ห้องประชุม ฟิตเนส สระว่ายน้ำ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ โดยมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ มีค่าตอบแทนและมุ่งเน้นการสร้างรายได้และความพึงพอใจแก่ผู้เข้าพัก

2. รีสอร์ท (Resort)

รีสอร์ท ถือเป็นที่พักประเภทหนึ่งซึ่งได้รับความนิยมในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว โดยมีลักษณะสำคัญคือการออกแบบ เพื่อให้ผู้เข้าพักได้สัมผัสกับบรรยากาศธรรมชาติและพักผ่อนอย่างเต็มที่ รีสอร์ทมักตั้งอยู่ในบริเวณที่มีสิ่งแวดล้อมสวยงาม เช่น ชายทะเล ภูเขา หรือพื้นที่ชนบทที่มีความเงียบสงบ เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการพักผ่อน

การจากทบทวนเอกสารมีนักวิชาการหลายท่านได้อธิบายความหมายของรีสอร์ท ในทิศทางที่สอดคล้องกัน โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

รีสอร์ทถือเป็นรูปแบบที่พักที่มีรากฐานมาตั้งแต่สมัยกรีกและโรมันโบราณ โดยมักตั้งอยู่ในแหล่งธรรมชาติที่สวยงาม เช่น ชายหาดและบ่อน้ำพุร้อน เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ต่อมาได้พัฒนามาจนกลายเป็นสถานที่พักที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ สร้างกลมกลืนกับธรรมชาติ และมีการบริการที่สะดวกสบาย เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2529: 2532: ปรีชา แดงโรจน์ ,2537: กรมการท่องเที่ยว, 2537)

คุณลักษณะสำคัญของรีสอร์ต ได้แก่

1. สถานที่ตั้ง อยู่ในทำเลที่มีภูมิทัศน์โดดเด่น ได้แก่ ติดชายทะเล ท่ามกลางหุบเขาหรือใกล้ชิดธรรมชาติ เพื่อสร้างบรรยากาศการพักผ่อนที่แตกต่างจากโรงแรมในเมือง
2. รูปแบบสถาปัตยกรรม จุดเด่นของรีสอร์ต คือการออกแบบสถาปัตยกรรมที่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อมท้องถิ่น เน้นความเป็นเอกลักษณ์ใช้วัสดุธรรมชาติ หรือสถาปัตยกรรมที่สะท้อนภูมิวัฒนธรรม
3. บริการ รีสอร์ตมักมีบริการครบวงจร เช่น ห้องพัก ร้านอาหาร สปา กิจกรรมนันทนาการ หรือโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ เพื่อสร้างประสบการณ์การพักผ่อนอย่างสมบูรณ์แก่ผู้เข้าพัก
4. วัตถุประสงค์หลัก มุ่งเน้นการพักผ่อนและความเพลิดเพลิน มากกว่าการพักเพื่อธุรกิจหรือการเดินทางชั่วคราว

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่ารีสอร์ตหมายถึง สถานประกอบการทางธุรกิจที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้บริการที่พักชั่วคราวแก่นักท่องเที่ยว โดยเน้นในสภาพแวดล้อมที่ใกล้ชิดธรรมชาติ ให้บริการด้านที่พัก อาหาร และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เกี่ยวข้องกับการพักผ่อน โดยมีการออกแบบ สถาปัตยกรรม และการบริการที่แตกต่างจากโรงแรมทั่วไป เพื่อสร้างคุณค่าและความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว

3. โรงแรมบูติก (Boutique Hotel)

เป็นที่พักรูปแบบขนาดเล็กถึงขนาดกลาง ซึ่งได้รับการออกแบบและตกแต่งอย่างมีเอกลักษณ์เฉพาะ เน้นการสร้างบรรยากาศที่แตกต่างจากโรงแรมมาตรฐานทั่วไป โดยผสมผสานองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม การออกแบบภายในที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ ไม่ว่าจะเป็นการใช้วัสดุท้องถิ่น งานศิลปะ หรือการผสมผสานวัฒนธรรมดั้งเดิมเข้ากับความคิดสมัยใหม่ ถือเป็นที่พักที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สะท้อนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมดั้งเดิม

วรพันธ์ คล้ามไพบูลย์ (2557) ได้ให้ความหมายของโรงแรมบูติก คือ การสร้างความแตกต่างจากคู่แข่งโดยการวางตนเองในตำแหน่งตลาดเฉพาะกลุ่ม ที่สามารถสะท้อนภาพลักษณ์ วิธีการดำเนินชีวิตและการออกแบบ พร้อมสร้างความประทับใจในเรื่องการบริการในแบบฉบับของตนเองให้สอดคล้องกับนักท่องเที่ยวยุคใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไป

นอกจากนี้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2556) อ้างถึงในอนาวิล อ่อนสำอาด (2557) ได้ให้ความหมายของคำว่า บูติครีสอร์ต หมายถึง เป็นที่พักซึ่งได้รับการตกแต่งทั้งภายในและภายนอกให้มีเอกลักษณ์ โดดเด่นจากที่พักประเภทอื่นอย่างชัดเจน โดยมีแนวคิดการตกแต่งที่ชัดเจนมาก เช่น การตกแต่งแต่ละห้องออกแบบตกแต่งภายในตามท้องถิ่น บูติครีสอร์ตมักมีจำนวนห้องพักไม่มากนัก เพราะเน้นความเป็นส่วนตัวเป็นลำดับรองลงมาจากการตกแต่ง

อิสยา พัฒนภักดี (2557) สรุปความหมายของโรงแรมบูติคไว้ว่า เป็นโรงแรมขนาดกะทัดรัดที่มีการตกแต่งที่เป็นเอกลักษณ์หรือได้รับการตกแต่งลักษณะที่มีแก่นสาร (Theme) เน้นเสนอการบริการที่มีความใกล้ชิดกับลูกค้า เดิมไม่สามารถตอบสนองกลุ่มนักท่องเที่ยวได้ เนื่องจากโรงแรมมีขนาดเล็ก ไม่มีห้องประชุมและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับตอบสนองกลุ่มนี้ แต่ปัจจุบันมีการพัฒนาให้สามารถตอบสนองกับกลุ่มนักท่องเที่ยวได้ พร้อมทั้งบริการเฉพาะบุคคลหรือกลุ่ม (Customized Service)

รชานนท์ ทวีผล และธีรวัฒน์ จันทิก (2561) ได้ให้ความหมายของโรงแรมบูติคว่าเป็นที่พักขนาดเล็ก มีห้องพักในจำนวนที่จำกัด มีการตกแต่งรูปแบบทางกายภาพที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและมีความสวยงาม จากวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นพร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกที่ร่วมสมัย มีบุคลากรผู้ให้บริการที่แสดงออกถึงความใส่ใจและการต้อนรับด้วยมิตรไมตรี

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่าโรงแรมบูติค หมายถึง โรงแรมขนาดเล็กที่มีเอกลักษณ์ในการออกแบบที่พักที่มุ่งเน้นการสร้างเอกลักษณ์เฉพาะ มีการตกแต่งห้องพักแบบมีสไตล์ มีมุมต้อนรับที่เป็นมิตร รวมถึงการสะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น บางแห่งดัดแปลงมาจากอาคารเก่าที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ หรือปรับปรุงสถาปัตยกรรมจากสิ่งก่อสร้างเดิมที่เป็นอาคารเก่าเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

4. โฮมสเตย์ (Home stays)

โฮมสเตย์เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงชุมชนที่นักท่องเที่ยวได้พักอาศัยร่วมกับเจ้าของบ้าน มีโอกาสเรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น กระบวนการท่องเที่ยว กระบวนการท่องเที่ยวและกีฬา มีภารกิจหลักในการพัฒนาสินค้าและบริการการท่องเที่ยว ได้จัดทำมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ในปี พ.ศ. 2546 เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว มีรายได้เสริมจากการจัดให้มีบริการที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท ซึ่งนักท่องเที่ยวได้มีโอกาสพักร่วมกับเจ้าของบ้านได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านอาชีพ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่อยู่ใกล้เคียงชุมชนและมีโอกาสทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่หลากหลาย โดยมีการจัดบริการสิ่งอำนวยความสะดวกตามสมควรแก่นักท่องเที่ยว โดยครอบคลุมเกณฑ์ด้านที่พัก อาหาร ความปลอดภัย อภัยภัยไมตรี รายการนำเที่ยว ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม การสร้างคุณค่าให้ผลิตภัณฑ์ชุมชน การบริหารจัดการ และการประชาสัมพันธ์ (สำนักพัฒนาบริการท่องเที่ยว, 2558)

จากการทบทวนงานวิจัยของ กิตติคุณ วงษ์จ้อย, 2561: เนติวัฒน์ แก้วเทพ, 2561: ประจักษ์ โกษาวัง, 2562: มนตรี เกิดมีมูล, 2561: ชิตวร สีสะพลิน และภัทรชนม์ รัชตะหิรัญ, 2561 พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ได้แก่ ความสะอาด ความปลอดภัย การต้อนรับอภัยภัยไมตรี เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่น และการจัดการที่เป็นระบบ

ทิพาพร นามวงศ์ (2558) ได้ให้ความหมายของโฮมสเตย์ว่า หมายถึง การพักอาศัยร่วมกับครอบครัวในท้องถิ่น โดยผู้เข้าพักสามารถเรียนรู้วิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรมของเจ้าของบ้านไปพร้อมกับการพักผ่อน เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่ได้รับความนิยมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และเชิงวัฒนธรรม จุดแข็งของโฮมสเตย์คือการสร้างปฏิสัมพันธ์โดยตรงระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน ทำให้เกิดการเรียนรู้และสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจแก่คนในท้องถิ่น

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2558) กล่าวว่า ธุรกิจที่พักเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถพักค้างคืนชั่วคราวในระหว่างเดินทางท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกและปลอดภัย จึงจำเป็นต้องมีธุรกิจที่พักไว้บริการนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งธุรกิจที่พักหมายถึง การประกอบธุรกิจให้บริการด้านที่พักค้างคืนชั่วคราวแก่นักท่องเที่ยวระหว่างเดินทางท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถหลับนอนในแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกสบายและปลอดภัย ที่พักแรมแบ่งธุรกิจที่พักออกเป็น 11 ประเภท ดังต่อไปนี้ 1) ธุรกิจโรงแรม 2) ธุรกิจโมเต็ล 3) ธุรกิจเรือนแรม 4) ธุรกิจบ้านพักในบ้าน หรือบ้านพักในฟาร์ม 5) ธุรกิจบังกละหรือกระท่อมหรือเรือน 6) ธุรกิจห้องชุดหรืออพาร์ทเมนต์ 7) ธุรกิจหอพัก 8) ธุรกิจหมู่บ้านตากอากาศ 9) ธุรกิจที่ตั้งแคมป์หรือที่จอดรถคาราวาน 10) ธุรกิจห้องพักรวม และ 11) ธุรกิจเรือแบบบ้าน

จากการศึกษางานวิจัยของ ชุติมา วุฒิสิลป์ และประสพชัย พสุนนท์ (2558) พบว่า โฮมสเตย์ในเขตอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม มีจุดเด่น คือ นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสวัฒนธรรมและวิถีชีวิตดั้งเดิม ไม่ว่าจะเป็นอาชีพการทำสวนผัก สวนผลไม้ ชมการทำน้ำตาลมะพร้าว เที่ยวชมวัดหรือเที่ยวชมตลาด ที่ยังคงสภาพตลาดนัดแบบชาวบ้าน ล่องเรือชมวิถีเกษตร เลือกซื้อสินค้าจากสวน เรือนพายเรือ ตกค้ำล่องเรือ ชมหิ่งห้อย ช่วงเช้าทำบุญตักบาตรทางเรือทั้งยังได้ใช้ชีวิตท่ามกลางอากาศอันบริสุทธิ์ และรับประทานอาหารที่มีจากธรรมชาติอีกด้วย ด้วยเหตุนี้โฮมสเตย์ในเขตอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม จึงเป็นสถานที่ที่น่าไปเยี่ยมชมเยือน ในปัจจุบันพบว่าจำนวนนักท่องเที่ยวที่สนใจเข้าพัก และร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโฮมสเตย์ในเขตอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ

นอกจากนี้จากงานวิจัยของ เบญจวรรณ บวรกุลภา (2556) ได้ศึกษาเรื่องบูรณาการธุรกิจท่องเที่ยวชุมชน: เส้นทางตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ได้ศึกษาความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยวตามเส้นทางตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม การบูรณาการท่องเที่ยวกับธุรกิจชุมชนเพื่อสร้างรายได้และการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในตลาดน้ำอัมพวา การวิจัยจึงได้สนใจศึกษาสถานที่ท่องเที่ยวตลาดน้ำอัมพวา สินค้าภูมิปัญญาที่จำหน่ายในบริเวณตลาดน้ำ ที่พักโฮมสเตย์ของเส้นทางตลาดน้ำอัมพวา พบว่าโฮมสเตย์ควรติดกับริมแม่น้ำ ใกล้กับตลาดน้ำอัมพวา และมีบรรยากาศเป็นธรรมชาติ เจ้าของบ้านควรมีกิจกรรมเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนสำหรับนักท่องเที่ยว สำหรับนักท่องเที่ยวและเป็นกันเองกับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ควรรักษามาตรฐานห้องพัก และมาตรฐานราคา ความปลอดภัยและทรัพย์สินของ

นักท่องเที่ยว และรักษาคุณภาพอาหารที่ดี และเรียนรู้ เพื่อการพูดภาษาอังกฤษพื้นฐาน และการให้บริการ สิ่งสำคัญควรรักษารูปแบบโฮมสเตย์ให้เป็นแบบนักท่องเที่ยวอยู่ร่วมกับเจ้าของบ้าน

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว (2561) จากหนังสือ การประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรม โฮมสเตย์ เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่นำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่มุ่งเน้นให้ นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมของชุมชน โดยนักท่องเที่ยวจะได้มีโอกาสเข้าไปใช้ชีวิต ในชุมชน ศึกษาและค้างแรมในชุมชน ทำให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของท้องถิ่น เกิด การเผยแพร่เรียนรู้วัฒนธรรมระหว่างกันและเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชนในที่สุด การมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายแบบสังคมชนบท เป็นจุดขายที่สำคัญที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจการจัดที่พักแบบโฮมสเตย์จึงเป็นสิ่ง อำนวยความสะดวก ให้กับนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ในที่สุดการมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายแบบ สังคมชนบท เป็นจุดขายที่สำคัญที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจการจัดที่พักแบบโฮมสเตย์ จึงเป็นสิ่ง อำนวยความสะดวก ให้กับนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน และเป็นทางเลือกในตลาดท้องถิ่น

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่าโฮมสเตย์ หมายถึงการจัดการที่พักโดยชุมชนหรือครัวเรือนใน ท้องถิ่น เปิดบ้านของตนเองต้อนรับนักท่องเที่ยวให้เข้ามาพักอาศัยและเรียนรู้วิถีชีวิตท้องถิ่นร่วมกับ เจ้าของบ้าน ที่มุ่งเน้นการสร้างประสบการณ์ตรงให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรมภูมิปัญญา ท้องถิ่น เป็นการกระจายรายได้และสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน

6. รูปแบบที่พักที่เหมาะสมกับภูมิวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การพัฒนาแบบที่พักรที่เหมาะสมกับภูมิวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว ควรยึดแนวความคิดการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco Lodge) โดยคำนึงถึงความกลมกลืนของสถาปัตยกรรมกับธรรมชาติ การเลือก ทำเลที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด การจัดการขยะและของเสียอย่างมี ประสิทธิภาพ และการมีส่วนร่วมของชุมชน (Kerr Forster Associates 1993, (Kamnuansilpa and Jinhirun 2015, Ortiz, Castells et al. 2009, Plunkett (Eco beach. Western Australia)

แนวคิดหลักของการออกแบบและการบริหารจัดการที่พักเชิงนิเวศ ได้แก่

1. ความกลมกลืนกับธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น
2. การใช้วัสดุและแรงงานจากชุมชน
3. การประหยัดพลังงานและการจัดการของเสีย
4. การสร้างกิจกรรมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมแก่ผู้เข้าพัก
5. การสร้างผลประโยชน์และความยั่งยืนแก่ท้องถิ่น

การเชื่อมโยงรูปแบบที่พักกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ที่พักเชิงอนุรักษ์ หมายถึง รูปแบบการจัดการที่พักที่มุ่งเน้นการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ และการเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น โดยมีลักษณะสำคัญทั้งด้านสถาปัตยกรรม การจัดการทรัพยากร และการมีส่วนร่วมของชุมชน

1. ด้านการออกแบบเชิงนิเวศ (Eco -lodge Design)

ที่พักเชิงอนุรักษ์มักใช้วัสดุจากธรรมชาติหรือวัสดุที่หาได้จากท้องถิ่น เช่น ไม้ไผ่ มะพร้าว กระเบื้องดินเผา หรือไม้พื้นถิ่น ทั้งนี้ เพื่อให้การก่อสร้างกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมของท้องถิ่น ตัวอย่างเช่น การใช้สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่สะท้อนเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่แท้จริง และช่วยผลกระทบจากการก่อสร้างที่ไม่เหมาะสม

2. ด้านการรักษาระบบนิเวศริมน้ำ

การพัฒนาที่พักควรไม่กีดขวางการไหลเวียนของน้ำหรือทำลายระบบนิเวศ เช่น ป่าลำพูหรือพื้นที่ชุ่มน้ำ เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำและหึ่งห้อย ซึ่งเป็นทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สำคัญของอัมพวา ส่วนที่พักประเภทนี้มักให้ความสำคัญต่อการใช้พลังงานทดแทน เช่น พลังงานแสงอาทิตย์ ระบบเก็บน้ำฝน การบำบัดน้ำเสีย ที่พักควรมีมาตรการจัดการของเสีย เช่น การคัดแยกขยะ การใช้บรรจุภัณฑ์ที่ย่อยสลายได้ และการรีไซเคิลขยะ ให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน ทั้งยังช่วยลดผลกระทบต่อระบบนิเวศโดยรอบ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน

3. ด้านการเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตและชุมชน

การดำเนินงานของที่พักควรจะสนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การใช้แรงงานท้องถิ่น อาหารท้องถิ่น สินค้าหัตถกรรมหรือของที่ระลึกจากวัฒนธรรมชาติ การจัดหาอาหารและวัตถุดิบจากเกษตรกรในพื้นที่ เพื่อกระจายรายได้ให้แก่คนในพื้นที่

นอกจากนี้ที่พักสามารถจัดกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การทำอาหารพื้นบ้าน การทำขนมไทย การพายเรือหรือการเรียนรู้วิถีสวนมะพร้าว หรือผลิตภัณฑ์พื้นถิ่นอื่น ๆ สิ่งเหล่านี้ไม่เพียงสร้างประสบการณ์ที่มีคุณค่า แต่ยังเป็นการสร้างความตระหนักรู้ด้านการอนุรักษ์ ซึ่งจะช่วยสร้างรายได้แก่ชุมชนและส่งเสริมความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมอีกด้วย

นอกจากนี้องค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (United Nations World Tourism Organization : UNWTO,2015) ได้ชี้ให้เห็นว่า ที่พักเชิงอนุรักษ์เป็นองค์ประกอบสำคัญของการท่องเที่ยว

ที่ยั่งยืน เนื่องจากมีบทบาทในการสร้างสมดุล ระหว่างการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน และการตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว

7. ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

ภูมิประเทศและระบบนิเวศในพื้นที่ตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

พื้นที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม มีลักษณะภูมิประเทศและระบบนิเวศที่โดดเด่น อันเป็นปัจจัยสำคัญที่เกื้อหนุนต่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของชุมชน โดยสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ระบบนิเวศแบบ “สามน้ำ”

พื้นที่ลุ่มน้ำแม่กลอง ถือเป็นจุดบรรจบของน้ำจืด น้ำเค็ม และน้ำกร่อย หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “น้ำสามน้ำ” ซึ่งสะท้อนถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อธิบายพลวัตทางนิเวศของพื้นที่ดังกล่าว ระบบนิเวศลักษณะนี้ก่อให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพ ทั้งพืชน้ำ สัตว์น้ำ และทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ ส่งผลให้พื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์และมีศักยภาพต่อการดำรงชีพและการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

2. ลักษณะภูมิประเทศราบลุ่ม

พื้นที่โดยรอบแม่น้ำแม่กลองเป็นที่ราบลุ่ม มีคลอง และลำประโดงจำนวนมาก ซึ่งทำหน้าที่เป็นทั้งเส้นทางคมนาคมและระบบชลประทานที่หล่อเลี้ยงการเกษตรกรรมในพื้นที่มาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แม่น้ำแม่กลองยังคงมีบทบาทสำคัญในฐานะเส้นทางคมนาคมสายหลักที่เชื่อมโยงผู้คน เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของชุมชนริมน้ำ

3. พื้นที่ป่าชายเลนและสวนเกษตรกรรม

พื้นที่รอบอัมพวามีทั้งป่าชายเลนและสวนเกษตรกรรม โดยเฉพาะสวนมะพร้าว น้ำหอม อันเป็นพืชเศรษฐกิจที่สร้างรายได้หลักแก่ชุมชน นอกจากนี้ยังมีการทำสวนผลไม้อื่น ๆ เช่น ลิ้นจี่ และส้มโอขาวใหญ่ ซึ่งไม่เพียงสะท้อนถึงภูมิสังคมของพื้นที่ แต่ยังคงกลายเป็นอัตลักษณ์ทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดสมุทรสงคราม

วิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชนในพื้นที่ตลาดน้ำอัมพวา

ชุมชนในอัมพวามีวิถีชีวิตที่ผูกพันอย่างแนบแน่นกับลำน้ำและภูมิประเทศ โดยสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. วิถีชีวิตริมน้ำ

ประชาชนดำรงชีวิตโดยอาศัยผลประโยชน์จากแม่น้ำและคลอง ทั้งในด้านการสัญจรและการประกอบอาชีพ เช่น การประมงพื้นบ้าน การเลี้ยงปลาในกระชัง การทำนาเกลือ รวมทั้งการทำนาเกลือ ซึ่งล้วนเป็นอาชีพที่พึ่งพิงทรัพยากรทางน้ำ

ภาพที่ 2.1 การทำประมงพื้นบ้าน และการทำนาเกลือ

2. เกษตรกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ชุมชนมีความเชี่ยวชาญในการทำสวนผลไม้และการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร โดยเฉพาะการทำน้ำตาลมะพร้าว ซึ่งถือเป็นทั้งภูมิปัญญาดั้งเดิมและอาชีพหลักของคนในพื้นที่

ภาพที่ 2.2 การทำน้ำตาลมะพร้าว

3. ศาสนาและประเพณีท้องถิ่น

ชุมชนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา โดยมีวัดวาอารามตั้งอยู่ริมน้ำ ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางจิตใจและวัฒนธรรมของชุมชน นอกจากนี้ยังมีประเพณีสำคัญที่เกี่ยวข้องกับน้ำ เช่น การตักบาตรพระทางเรือ ซึ่งสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างศาสนากับวิถีชีวิตริมน้ำ

ภาพที่ 2.3 การตักบาตรพระทางเรือ

4. สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น

บ้านเรือนในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นบ้านไม้ยกพื้นสูงแบบเรือนไทยหรือเรือนไม้พื้นถิ่นที่มีخانเรือนยื่นออกสู่น้ำและลำคลอง เพื่อรับลม ระบายความร้อน และใช้ประโยชน์จากการคมนาคมทางน้ำ

5. ตลาดน้ำอัมพวา

ตลาดน้ำอัมพวาเป็นสัญลักษณ์สำคัญที่สะท้อนการค้าขายและวิถีชีวิตริมน้ำ โดยตลาดน้ำไม่ได้เป็นเพียงสถานที่ซื้อขายสินค้า แต่ยังเป็นแหล่งอนุรักษ์วัฒนธรรม วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภาพที่ 2.4 ตลาดน้ำอัมพวา

6. ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมการผลิต

ชุมชนอัมพวามีการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นหลากหลายด้าน เช่น การทำอาหารคาวหวาน พื้นบ้าน การจักสาน การย้อมผ้าด้วยวัสดุธรรมชาติ และการแปรรูปวัสดุเหลือใช้จากส่วนต่างๆ ของมะพร้าว ซึ่งเป็นทั้งกิจกรรมทางวัฒนธรรมและการสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือน

ภาพที่ 2.5 อาหารคาวหวาน งานจักสาน และการแปรรูปวัสดุเหลือใช้จากส่วนต่าง ๆ ของมะพร้าว

ลักษณะของที่พักริมน้ำในชุมชนอัมพวา

การพัฒนาที่พักริมน้ำในพื้นที่ชุมชนอัมพวา ควรคำนึงถึงการผสมผสานระหว่างความงามของ ธรรมชาติ วิถีชีวิตดั้งเดิม และความสะดวกสบายที่ตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว โดย ลักษณะสำคัญที่ควรมีสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านสถาปัตยกรรมแบบไทยร่วมสมัย

การออกแบบที่พักควรสะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่น ผ่านการใช้วัสดุธรรมชาติ เช่น ไม้เป็น โครงสร้างหลัก ประกอบกับไม้ไผ่หรือกระเบื้องดินเผา เพื่อคงความเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ ใน ขณะเดียวกันควรผสมผสานกับการออกแบบที่ร่วมสมัย เพื่อรองรับความต้องการด้านความสะดวกสบาย หลังคาทรงไทยหรือทรงปั้นหยามีความเหมาะสมต่อภูมิอากาศร้อนชื้นของภาคกลาง อีกทั้งการจัดให้มี ระเบียงหรือชานบ้านแบบเปิดโล่งช่วยให้ผู้เข้าพักสามารถสัมผัสสายลมธรรมชาติ และชื่นชมทัศนียภาพ ริมน้ำได้อย่างเต็มที่

2. ด้านความเชื่อมโยงกับธรรมชาติ

การสร้างกลมกลืนระหว่างที่พักและสิ่งแวดล้อมธรรมชาติเป็นปัจจัยสำคัญ โดยควรมี ทางเดินหรือศาลาริมน้ำที่เอื้อต่อการพักผ่อน รวมทั้งการปลูกพรรณไม้ท้องถิ่น เช่น โกกนางและลำพู ซึ่งไม่

เพียงเพิ่มความร่มรื่น หากยังเป็นการอนุรักษ์พันธุ์ไม้พื้นถิ่นของอำเภวน้ำ การใช้น้ำไหลเวียนหรือบ่อเลี้ยงปลา ไม่เพียงสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย แต่ยังสะท้อนถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำ

3. ด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน

การออกแบบที่พักควรเอื้อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และมีส่วนร่วมในวิถีชีวิตของคนในชุมชน เช่นการจัดกิจกรรมพายเรือหรือล่องเรือชมทิวทัศน์ในยามค่ำคืน การเตรียมพื้นที่สำหรับการทำบุญตักบาตรริมน้ำในยามเช้า ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาในอำเภวน้ำ นอกจากนี้ การส่งเสริมการใช้สินค้าและบริการจากชุมชน เช่น อาหารพื้นบ้าน เครื่องใช้หรือของที่ระลึกที่ผลิตโดยชาวบ้าน ยังช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มและความยั่งยืนทางเศรษฐกิจให้แก่ท้องถิ่น

4. ด้านสิ่งแวดล้อม

การพัฒนาที่พักควรสอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยเน้นการใช้พลังงานที่สะอาด เช่น แผงโซลาร์เซลล์หรือระบบเก็บกักน้ำฝน ลดการพึ่งพาทรัพยากรที่ก่อให้เกิดมลพิษ รวมทั้งส่งเสริมการลดใช้พลาสติก โดยใช้วัสดุธรรมชาติทดแทน เช่น แก้วดินเผาหรือหลอดไม้ไผ่ การออกแบบที่พักให้มีการระบายอากาศที่ดี จะช่วยลดการใช้พลังงานไฟฟ้าในเครื่องปรับอากาศ และยังทำให้สภาพแวดล้อมโดยรอบคงความเป็นธรรมชาติ

5. ด้านความปลอดภัยและความสะดวกสบาย

แม้ว่าการออกแบบที่พักจะเน้นความเป็นธรรมชาติและความสะดวกสบาย แต่ความปลอดภัยและสิ่งอำนวยความสะดวกยังคงมีความสำคัญ การจัดให้มีระบบไฟส่องสว่าง กล้องวงจรปิด รวมถึงการก่อสร้างทางเดินและสะพานให้มีความแข็งแรงและป้องกันอุบัติเหตุจากสภาพพื้นเปียกชื้น เป็นสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญ นอกจากนี้ การจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น บริการ Wi-Fi พื้นที่จอดรถและบริการพายเรือ จะช่วยเสริมสร้างความพึงพอใจและประสบการณ์ที่ดี

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุธิดา ตินตะบุระ (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนของธุรกิจครอบครัวในอำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี พบว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องภาครัฐ ในด้านลักษณะและความเหมาะสมในการให้บริการโดยเน้นธรรมชาติไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมพร้อมดูแลในเรื่องของความสะอาดและ

ดูแลในเรื่องของระบบการรักษาความปลอดภัย มีการสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้ประกอบการที่พักในเรื่อง การรณรงค์เรื่องความสะอาด และสร้างการตระหนักรู้เรื่องการรักษาสีสิ่งแวดล้อมอีกทั้งมีนโยบายหรือวิธีการ สนับสนุนผู้ประกอบการในการประเมินผลการดำเนินงานในด้านมาตรฐานความสะอาดของที่พัก ความ เหมาะสมของราคาที่พัก ค่าอาหาร และค่ากิจกรรมต่าง ๆ และมาตรฐานความปลอดภัยของสถานที่พัก และการทำกิจกรรมต่าง ๆ ส่วนภาคผู้ประกอบการกิจการที่พัก ในด้านการจัดการความยั่งยืนทาง เศรษฐกิจของธุรกิจ ครอบครัว ในสถานการณ์โควิด-19 โดยให้การช่วยเหลือชาวบ้านเกาะสีชังโดยการ บริจาคน้ำ อาหาร และสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิต และการรณรงค์ให้สวมใส่หน้ากากอนามัย ล้างมือด้วย เจลแอลกอฮอล์ มีการพัฒนาชุมชนและสังคมที่ยั่งยืนของเกาะสีชัง ในเรื่องการจ้างคนในพื้นที่หรือใน ชุมชนมาทำงานในที่พักและให้ความร่วมมือกับภาครัฐในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ภาครัฐจัดขึ้น รวมไปถึงการ รักษาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนของเกาะสีชังในการการสนับสนุนการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ และมีการ คัดแยกขยะและมีการใช้บรรจุภัณฑ์อาหารจากวัสดุธรรมชาติ

ฐานวรัตน์ สิทธีวิชัย, เนรมิต สุนันท์ และคณะ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนา รูปแบบการบริการของผู้ประกอบการธุรกิจที่พักโฮมสเตย์เพื่อเชื่อมโยงวิถีชีวิตของชุมชน กรณีศึกษาตลาด น้ำอัมพวา อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า บริบทภายในชุมชนตลาดน้ำอัมพวา อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรสงคราม ถือเป็นชุมชนที่มีความโดดเด่นด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรม และ เป็นพื้นที่อันมีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ มีแหล่งน้ำลำคลองไหลผ่านพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำ อัมพวาอย่างต่อเนื่อง โดยชุมชนสามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ในการใช้สอยของชีวิตประจำวัน ตลอดจน สามารถทำการเกษตรกรรมบริเวณโดยรอบพื้นที่ภายในชุมชน และอีกทั้งยังมีความโดดเด่นทางทรัพยากร ด้านการท่องเที่ยวและการดำรงชีวิตของคนในพื้นที่ ส่วนการพัฒนาการรูปแบบการบริการของ ผู้ประกอบการธุรกิจที่พักโฮมสเตย์เพื่อเชื่อมโยงวิถีชีวิตของชุมชนตลาดน้ำอัมพวา พบว่า สามารถกำหนด แนวทางการพัฒนารูปแบบการบริการได้ 3 แนวทาง ดังนี้ (1) การจัดรายการนำเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงวิถีชีวิต ของชุมชนตลาดน้ำอัมพวา (2) การบริหารกลุ่มโฮมสเตย์ระหว่างผู้ประกอบการโฮมสเตย์เพื่อเชื่อมโยงวิถี ชีวิตของชุมชนตลาดน้ำอัมพวา อันเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการและชุมชนตลาดน้ำอัมพวาได้เข้า มามีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรมของชุมชน

สรिता ศรีสุวรรณ และบงกช เดชมิตร (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการที่พักแบบ โฮมสเตย์ให้คงเสน่ห์และแตกต่างอย่างมีอัตลักษณ์ เพื่อตอบโจทย์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่า แนว ทางการจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์ให้ตอบโจทย์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ 5 ข้อ ดังนี้ 1) สร้างอัตลักษณ์ เอกลักษณ์ คงเสน่ห์ตัวตนของชุมชน และโฮมสเตย์ที่โดดเด่นและเข้มแข็ง 2) สร้างความรู้สึกความเป็น เจ้าของให้กับคนในชุมชน 3) สร้างการเชื่อมโยงภาคีเครือข่ายของแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น 4) สร้าง

จิตสำนึกที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาพักโฮมสเตย์ และ 5) สร้างการเชื่อมโยงและบูรณาการโฮมสเตย์กับการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ

สรีตา ศรีสุวรรณ และบงกช เดชมิตร (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์ให้คงเสน่ห์ และแตกต่างอย่างมีเอกลักษณ์ เพื่อตอบโจทย์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางการจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์ให้คงเสน่ห์และแตกต่างอย่างมีอัตลักษณ์ เพื่อตอบโจทย์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1) ศึกษาบริบทของที่พักแบบโฮมสเตย์ 2) ศึกษารูปแบบแนวคิดของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และ 3) เสนอแนะรูปแบบการจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์ให้คงเสน่ห์และแตกต่างอย่างมีอัตลักษณ์ เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ประกอบการธุรกิจโฮมสเตย์ดำเนินการจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์ให้คงเสน่ห์และแตกต่างอย่างมีอัตลักษณ์ อีกทั้งยังเป็นการสร้างจุดขายให้กับแหล่งท่องเที่ยว และที่สำคัญยังสามารถช่วยรักษาทรัพยากรอันทรงคุณค่าให้คงอยู่ถึงรุ่นลูกหลาน โดยจากผลการศึกษาสามารถสรุปเป็นแนวทางการจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์ให้ตอบโจทย์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ 5 ข้อ ดังนี้ 1) สร้างอัตลักษณ์ เอกลักษณ์ คงเสน่ห์ตัวตนของชุมชน และโฮมสเตย์ที่โดดเด่นและเข้มแข็ง 2) สร้างความรู้สึกรักความเป็นเจ้าของให้กับคนในชุมชน 3) สร้างการเชื่อมโยงภาคีเครือข่ายของแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น 4) สร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาพักโฮมสเตย์ และ 5) สร้างการเชื่อมโยงและบูรณาการโฮมสเตย์กับการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ

ทศพร กาญจนภรพัฒน์ (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการจัดการองค์การสีเขียวของโรงแรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในภาคใต้ฝั่งตะวันตกของประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า การจัดการองค์การสีเขียวของโรงแรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในภาคใต้ของประเทศไทย ได้แก่ ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลัก 3R คือ (1) การใช้พลังงานแสงอาทิตย์ทดแทน (2) การนำน้ำกลับมาใช้ใหม่ (3) ลดปริมาณขยะจากแหล่งต้นกำเนิดและเพิ่มอัตรารีไซเคิลให้สูงขึ้น ด้านวัฒนธรรมองค์กร คือวัฒนธรรมแห่งความหลากหลาย ด้านภาวะผู้นำ คือ ภาวะผู้นำแบบมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ และด้านนโยบายบริการ คือ (1) สนับสนุนงบประมาณจัดการด้านสิ่งแวดล้อม (2) ไม่ลดต้นทุนโดยนำผลิตภัณฑ์ที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมมาในโรงแรม (3) อบรมทักษะในบริการสีเขียว เพื่อกลับมาให้บริการซ้ำ

วิเชียร เจนตระกูลโรจน์ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการออกแบบรีสอร์ทที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พบว่า กรณีศึกษา Dhamajati Resort เชื้อนศรีนครินทร์ จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า จังหวัดกาญจนบุรีมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยว เนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงหลายแห่ง ทำให้การท่องเที่ยวที่เติบโตอย่างมาก จึงอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้ พบว่า ความใส่ใจในการออกแบบรีสอร์ทที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการออกแบบที่กลมกลืนกับธรรมชาติ มีระบบกำจัดน้ำเสียและขยะโดยวิธีผสมผสานกับธรรมชาติ ลดการใช้น้ำและพลังงาน โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวต้องการมี

ส่วนร่วมในการลดใช้พลังงานและร่วมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เดินป่า ปีนต้นไม้ ใช้จักรยานในการเดินทาง

แนวทางการออกแบบรีสอร์ทที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมส่วนของที่พัก จะมีพื้นที่ประมาณ 1 ใน 4 ของพื้นที่ทั้งหมด โดยที่พักรจะอยู่ห่างจากกัน ให้ผู้เข้าพักมีความรู้สึกเป็นอิสระและมีความเป็นส่วนตัว ส่วนพื้นที่ธรรมชาติ สันทนาการและอเนกนิคมฟาร์ม จะมีพื้นที่ประมาณ 1 ใน 3 ของพื้นที่ทั้งหมดเปิดโอกาสให้ผู้เข้าพักทำกิจกรรมที่ใกล้ชิดธรรมชาติ ซึ่งสามารถขยายเวลาการเข้าพักของแขกได้ เพื่อให้ผู้เข้าพักได้มีส่วนร่วมในการประหยัดน้ำและพลังงาน ทางรีสอร์ทจะจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งกิจกรรมภายในรีสอร์ท เช่น รมรณรงค์การประหยัดไฟด้วยการคืนกำไรแก่แขก ใช้การเดินหรือขี่จักรยานในการเดินทางระยะใกล้ ไม่ใช้พลาสติกและโฟมในรีสอร์ท จัดถังขยะให้แขกสามารถแยกขยะได้ด้วยตนเอง จัดเมนูอาหารจากพืชผักสวนครัว รวมถึงจัดกิจกรรมที่ให้แขกได้มีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยวอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวิถีชีวิต

วัลลภ วรรณโสม และสันติธร ภูริภักดี (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง องค์ประกอบด้านมาตรฐานโฮมสเตย์ที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนบ้านริมคลองโฮมสเตย์ อำเภอเมืองจังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบด้านมาตรฐานโฮมสเตย์ที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้แก่ มาตรฐานด้านการประชาสัมพันธ์ มาตรฐานด้านการสร้างคุณค่าและมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชน มาตรฐานด้านอัยาศัยไมตรีของเจ้าบ้านและสมาชิก มาตรฐานด้านการบริหารโฮมสเตย์ มาตรฐานด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม มาตรฐานด้านความปลอดภัย

ภาสกร คำภูแสน (2009) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรม: กรณีศึกษาชุมชนริมน้ำจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรมประกอบด้วย อาคารและสิ่งปลูกสร้างที่มีความโดดเด่นทางสถาปัตยกรรมและความเก่าแก่ ส่วนที่เป็นนามธรรม ได้แก่ ประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐาน วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการปรับสภาพที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมริมแม่น้ำจันทบุรีและการอยู่ร่วมกันของวิถีทางความเชื่อที่แตกต่าง ภูมิทัศน์วัฒนธรรมของพื้นที่ชุมชนริมน้ำจันทบุรีนั้นจัดอยู่ในประเภทภูมิทัศน์วัฒนธรรมแบบชุมชนเมืองที่แสดงถึงระยะเวลาอันยาวนานในการปรับเปลี่ยนรูปแบบขององค์ประกอบทางภูมิทัศน์วัฒนธรรม ตั้งแต่ยุคแรกของการเข้ามาตั้งถิ่นฐานมาจนถึงในยุคปัจจุบัน ซึ่งวิถีชีวิตของชุมชนพึ่งพาระบบทางธรรมชาติน้อยลง และแนวทางในการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมนั้นใช้วิธีการอนุรักษ์และพัฒนาในขอบเขตของพื้นที่ระดับต่าง ๆ ตามระดับคุณค่าความสำคัญของพื้นที่องค์ประกอบทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมซึ่งความยั่งยืนภายในชุมชนนั้นต้องเกิดจากการดูแลรักษาอัตลักษณ์จากคนในชุมชน หน่วยงานท้องถิ่นและเอกชนร่วมมือกัน

วสันต์ กานต์วรรัตน์ (2561) ศึกษาพฤติกรรมการเลือกใช้บริการที่พัก รีสอร์ทของนักท่องเที่ยวในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกใช้บริการที่พัก รีสอร์ทของนักท่องเที่ยวในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการเลือกใช้บริการที่พัก รีสอร์ทของนักท่องเที่ยวในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี จำแนกตามความถี่ในการใช้บริการที่พัก จำนวนวันในการเข้าพัก รีสอร์ทต่อครั้ง ราคาที่พัก รีสอร์ทที่เลือกใช้บริการ จำนวนคนที่เข้าพัก รีสอร์ท การเลือกช่วงวันในการเข้าพัก รีสอร์ท วิธีการสำรองห้องพัก รีสอร์ท เหตุผลในการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พัก รีสอร์ทของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามใช้บริการที่พัก รีสอร์ทปีละ 2-3 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 41.50 ซึ่งในการเข้าพัก รีสอร์ทในแต่ละครั้งส่วนใหญ่ใช้เวลา 2-3 วัน คิดเป็นร้อยละ 41.50 โดยราคาที่พัก รีสอร์ทที่เลือกใช้บริการส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 500-1000 บาท คิดเป็นร้อยละ 39.00 ส่วนใหญ่เข้าพัก รีสอร์ทเป็นจำนวน 2-3 คน คิดเป็นร้อยละ 43.75 ทั้งนี้ ช่วงวันที่เข้าพัก รีสอร์ทส่วนใหญ่เป็นวันหยุดเทศกาล คิดเป็นร้อยละ 48.50 วิธีที่ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้สำรองห้องพัก คือ ทางโทรศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 67.25 และเหตุผลในการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พัก รีสอร์ทของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เพราะอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 31.50

ภัทรชนม์ รัชตะหิรัญ (2558) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยสิ่งอำนวยความสะดวกของโฮมสเตย์ที่มีผลต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวไทยที่อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระดับสิ่งอำนวยความสะดวกของโฮมสเตย์ที่มีผลต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวไทยที่อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย (2) เพื่อเปรียบเทียบลักษณะทางประชากรศาสตร์กับความต้องการของนักท่องเที่ยวไทยที่อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย และ (3) ศึกษาปัจจัยสิ่งอำนวยความสะดวกของโฮมสเตย์ที่มีผลต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวไทยที่อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย พบว่า นักท่องเที่ยวมีความต้องการปัจจัยสิ่งอำนวยความสะดวกของโฮมสเตย์ ได้แก่ ด้านที่พักแรม ด้านอาหาร ด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านคมนาคม และด้านความปลอดภัย

กิตติคุณ วงษ์จ้อย (2561) ได้ทำการสำรวจวิถีชีวิตชุมชนบางน้ำผึ้งโฮมสเตย์ และศึกษาลักษณะทางกายภาพของบ้านพักประกอบไปด้วยลักษณะที่ตั้งของบ้าน จำนวนชั้น วัสดุการก่อสร้าง การปรับปรุงอาคาร พื้นที่ให้บริการนักท่องเที่ยว พื้นที่ใช้สอยของบ้าน และสัดส่วนการใช้พื้นที่ต่อจำนวนผู้เข้าพัก และกล่าวไว้ว่า ส่วนใหญ่เจ้าของบ้านโฮมสเตย์ใช้การจัดการพื้นที่เดิมแทนการปรับปรุงบ้านพัก เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวโดยใช้ทั้งห้องนอนและห้องโถงภายในบ้าน และมีพื้นที่ส่วนกลางที่ใช้ทำกิจกรรมและรับประทานอาหารอยู่บริเวณศูนย์กลางบ้านพัก

เนติวัฒน์ แก้วเทพ (2561) กล่าวว่า ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว คือรูปแบบเอกลักษณ์ทางภูมิปัญญาของการก่อสร้างเรือนพื้นถิ่น การใช้วัสดุประกอบเรือนจากธรรมชาติเป็นหลัก ความสะอาดทั้งบริเวณรอบนอกและภายในเรือน ความสะอาดของเครื่องนอน ความเพียงพอต่อการใช้เครื่องนอน และพื้นที่มิดชิดเป็นส่วนตัว สอดคล้องกับประจักษ์ โกษาวิง (2019) กล่าวว่า ความคาดหวังของนักท่องเที่ยวต่อมาตรฐานการจัดการที่พักโฮมสเตย์ 3 อันดับ คือ 1) ด้านอาหาร และด้านอัธยาศัยไมตรีของเจ้าของบ้านและสมาชิกในครัวเรือน 2) ด้านที่พัก และ 3) ด้านวัฒนธรรม

มนตรี เกิดมีมูล (2561) กล่าวว่า ลักษณะทางกายภาพมีผลต่อจำนวนครั้งของการเข้าพักของนักท่องเที่ยว สิ่งที่ควรปรับปรุงลักษณะทางกายภาพของที่พักให้ดีขึ้น คือสภาพบ้านพัก ห้องน้ำ ให้มีความสะอาด มั่นคงแข็งแรง จัดทำป้ายแนะนำเส้นทางไปยังที่พักให้เห็นชัดเจนและเข้าใจง่าย สอดคล้องกับชิตวร สิละผลิน และภัทรชนม์ รัชตะหิรัญ (2561) ที่กล่าวว่า ปัจจัยสิ่งอำนวยความสะดวกที่นักท่องเที่ยวต้องการมากที่สุดคือ ด้านที่พัก และความต้องการส่วนบุคคล คือ การได้พบเห็นสิ่งใหม่ และได้รับคุณค่าในการเดินทางท่องเที่ยว ซึ่งอาจเป็นเพราะปัจจัยด้านที่พักนั้นเป็นปัจจัยพื้นฐาน ทั้งด้านขนาดของที่พัก ทำเลที่ตั้ง ความสะดวกในการเดินทาง ความปลอดภัย สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และราคาที่เหมาะสม

มนภัทร บุษปฤกษ์ (2563) คุณลักษณะของที่พักที่มีผลต่อระยะเวลาการเข้าพักของนักท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกพักของนักท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และศึกษาปัจจัยระยะเวลาการเข้าพักของนักท่องเที่ยว โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ จำนวน 400 คน ที่มาพักแรมในเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา ค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) พฤติกรรมการตัดสินใจเลือกที่พัก คือ ความสะอาดของห้องพัก การมีงานเทศกาลประเพณีท้องถิ่น 2) ปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อระยะเวลาการเข้าพักของนักท่องเที่ยวประกอบด้วย เรียงลำดับความสำคัญ ดังนี้ ด้านพนักงานให้บริการ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัย ด้านที่พัก ด้านราคา ดังนั้น ผู้ประกอบการภาคเอกชน ควรให้ความสำคัญกับเรื่องความสะอาดทั้งสถานที่พักและสถานที่ท่องเที่ยว การรักษาสภาพที่พักให้อยู่สภาพที่เหมาะสมพร้อมบริการเพื่อเพิ่มระยะเวลาการเข้าพัก รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐ ควรเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวโดยสนับสนุนให้มีการกิจกรรมที่สร้างภาพลักษณ์ต่องานเทศกาลประเพณีท้องถิ่น

วรรณรัตน์ ศรีรัตน์ (2561) การพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวตามมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยในจังหวัดสมุทรสงคราม การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวตามมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยในจังหวัดสมุทรสงคราม และเพื่อพัฒนารูปแบบการ

ประชาสัมพันธการท่องเที่ยวตามมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยในจังหวัดสมุทรสงคราม โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการกับผู้ประกอบการโฮมสเตย์จำนวน 4 คน และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญด้านการประชาสัมพันธ์ จำนวน 14 คน การวิจัยเชิงปริมาณเพื่อตรวจสอบผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรของการวิจัย คือ นักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไปในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวตามมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยในจังหวัดสมุทรสงคราม การดำเนินงานประชาสัมพันธ์ไม่มีผู้รับผิดชอบโดยตรง วิธีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผ่านสื่อและช่องทางของหน่วยงานภาครัฐเป็นหลัก กลุ่มเป้าหมายของการประชาสัมพันธ์ ได้แก่ ประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม นักท่องเที่ยวจากกรุงเทพฯ และจังหวัดอื่น ๆ กลุ่มทัวร์จากต่างประเทศ เนื้อหาการประชาสัมพันธ์ ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับการบริการ เรื่องราวของโฮมสเตย์ และชุมชน เครื่องมือการประชาสัมพันธ์ ได้แก่ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อและช่องทางของหน่วยงานภาครัฐ และการพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวตามมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยในจังหวัดสมุทรสงคราม การดำเนินงานประชาสัมพันธ์ ควรมีผู้รับผิดชอบการประชาสัมพันธ์โฮมสเตย์ กลุ่มเป้าหมาย ควรมุ่งเน้นนักท่องเที่ยวต่างชาติแบบเฉพาะกลุ่ม นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เห็นคุณค่าการท่องเที่ยวแบบวิถีชาวบ้าน เนื้อหาการประชาสัมพันธ์ควรเน้นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นหรือจุดขายของโฮมสเตย์ เรื่องราวสะท้อนประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน เครื่องมือการประชาสัมพันธ์ควรใช้เครื่องมือที่หลากหลายแบบผสมผสาน สื่อสังคมออนไลน์ สื่อหรือช่องทางที่ทำให้เกิดการรีวิวหรือการบอกต่อ

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่กล่าวมาข้างต้น พบว่างานวิจัยทุกชิ้นจะมีความเหมือนกันคือมุ่งเน้นธุรกิจที่แพกแรมตามเมืองท่องเที่ยวต่าง ๆ จึงเกิดขึ้นมากมาย เพื่รองรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการเดินทางมาเยี่ยมเยือนเพื่อพักผ่อน เดินทางมาเพื่อเหตุผลทางธุรกิจ และพักค้างแรมเพื่อได้สัมผัสกับบรรยากาศการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวนั้นอีกด้วย ธุรกิจที่แพกจึงจำเป็นต้องแข่งขันเพื่อความอยู่รอดในธุรกิจบริการที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ปัจจุบัน จากการส่งเสริมการท่องเที่ยวของภาครัฐทั้งในระดับภูมิภาคและระดับจังหวัดส่งผลให้เกิดธุรกิจด้านที่พักมากขึ้น เพื่รองรับนโยบายการท่องเที่ยว จากการเติบโตของธุรกิจที่พักแรมนั้นส่งผลให้เกิดการกระจายรายได้ในทุกภาคส่วน เพื่รองรับนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศไทย เพื่อให้ตอบสนองและเป็นไปตามนโยบายตามทิศทางการส่งเสริมการตลาดต่างประเทศที่เน้นโครงสร้างตลาดนักท่องเที่ยวกลุ่มตลาดระดับกลางถึงบน และเพิ่มรายได้อย่างยั่งยืน ได้สัมผัสวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา พร้อมการแบ่งปันประสบการณ์จากคนท้องถิ่นและแลกเปลี่ยนภูมิปัญญา โดยการนำเสนอคุณค่าของการท่องเที่ยวและเปิดมุมมองใหม่ให้กับชีวิตจากการสัมผัสเสน่ห์วิถีไทยเฉพาะถิ่น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2562) ส่งผลให้ธุรกิจที่พักในพื้นที่จังหวัดสมุทรสงคราม

เพิ่มขึ้นโดยเป็นธุรกิจที่พักขนาดเล็กที่รองรับนักท่องเที่ยวที่มีงบประมาณจำกัดหรือมีระยะเวลาที่จำกัดในการเดินทางท่องเที่ยว ดังนั้น การเลือกที่พักของนักท่องเที่ยวนั้น นอกจากขึ้นอยู่กับความคุ้มค่าของราคาแล้ว ลักษณะอื่นที่อำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวก็เป็นสิ่งสำคัญเช่นกัน เช่น ห้องน้ำรวม จักรยานให้เช่า การบริการรถโดยสารสาธารณะ อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และร้านอาหาร เป็นต้น

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบที่พักและแนวทางการจัดการที่เหมาะสมกับภูมิวัฒนธรรมของพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม” ในครั้งนี้ ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมและสังเคราะห์ข้อมูลปัจจุบันของรูปแบบที่พักและการให้บริการในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ศึกษาแบบและแนวทางการจัดการที่พักที่เหมาะสมกับภูมิโนวศ ภูมิวัฒนธรรมพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามและกำหนดรูปแบบและข้อเสนอแนะในการพัฒนาปรับปรุงที่พักในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม โดยคณะผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอน วิธีการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายโดยการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากรูปแบบที่พักและแนวทางการจัดการที่เหมาะสมกับภูมิวัฒนธรรมของพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามเพื่อเชื่อมโยงวิถีชีวิตของชุมชน กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม คือ ผู้ประกอบการธุรกิจที่พักประชาชนในพื้นที่ และนักท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชน ซึ่งมีทั้งหมด 30 คน

1. ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิกนำ (secondary data) และตามด้วยข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) การเก็บรวบรวมข้อมูลทางการวิจัย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม แล้วนำมาวิเคราะห์และเสนอแนะแนวในการพัฒนาปรับปรุงที่พักในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม ตัวอย่างผู้ประกอบการชุมชนที่เป็นเป้าหมายในการเก็บข้อมูลเชิงพื้นที่ อาทิ ฐานชาลร์ รีสอร์ทอัมพวา, บ้านอัมพวารีสอร์ท สปา, บ้านริมคลองโฮมสเตย์ ฯลฯ เป็นต้น โดยแบ่งกลุ่มบุคคลผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกและคุณสมบัติผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

2.1 กลุ่มผู้ประกอบการชุมชน (กลุ่มกิจการที่พัก) จำนวน 15 คน ที่มีคุณสมบัติเปิดดำเนินการมาไม่น้อยกว่า 5 ปี จำแนกตามลักษณะประเภท ดังนี้

- 1) เจ้าของกิจการ จำนวน 5 คน จาก 5 แห่ง

- 2) ผู้จัดการหรือลูกจ้างที่เป็นผู้ปฏิบัติงานของกิจการที่พัก จำนวน 10 คน จาก 5 แห่ง
- 3) กลุ่มผู้ประกอบการชุมชน (กลุ่มกิจการสนับสนุนการท่องเที่ยว) จำนวน 10 คน ที่มีคุณสมบัติเปิดดำเนินการมาไม่น้อยกว่า 5 ปี จำแนกตามลักษณะประเภท ดังนี้
 - (1) เจ้าของและผู้ปฏิบัติงานร้านอาหาร ขนมและเครื่องดื่ม จำนวน 4 คน จาก 3 ร้าน
 - (2) เจ้าของและผู้ปฏิบัติงานเรือและรถขนส่งทางการท่องเที่ยว จำนวน 4 คน จาก 2 กิจการ
 - (3) เจ้าของและผู้ปฏิบัติงานร้านจำหน่ายของที่ระลึก จำนวน 3 คน จาก 2 ร้าน
- 4) กลุ่มผู้นำองค์กรภาคราชการ ผู้นำชุมชนและผู้นำองค์กรภาคเอกชนในพื้นที่ ที่ยังดำรงตำแหน่งหรือมีบทบาทหน้าที่ในปัจจุบัน จำนวน 10 คน จำแนกตามลักษณะประเภท ดังนี้
 - (1) นายกเทศมนตรี กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปลัดเทศบาล เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน จำนวน 6 คน
 - (2) ผู้นำศาสนา นายกสมาคม ประธานชมรม กรรมการสภาหอการค้า จำนวน 4 คน
- 5) นักท่องเที่ยว จำนวน 14 คน จำแนกตามลักษณะประเภท ดังนี้
 - (1) นักท่องเที่ยวชาวไทยจากนอกพื้นที่ จำนวน 8 คน
 - (2) นักท่องเที่ยวชาวไทยจากในพื้นที่ จำนวน 4 คน
 - (3) นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ จำนวน 2 คน
- 6) นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวและการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จำนวน 4 คน จำแนกตามลักษณะประเภท ดังนี้
 - (1) นักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิ(อาจารย์มหาวิทยาลัย) จำนวน 2 คน
 - (2) ครู อาจารย์ผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่ จำนวน 2 คน
 รวมกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 53 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้แบบสอบถามสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interviews) โดยประเด็นคำถามเป็นข้อคำถามแบบมีโครงสร้าง (Structure interview) กลุ่มเป้าหมายที่คณะผู้วิจัยเลือกใช้เป็นกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2.3 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาบริบทพื้นที่ของชุมชนจากเอกสาร ตำรา เว็บไซต์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษารูปแบบการบริการของผู้ประกอบการ เพื่อพัฒนาการบริการของผู้ประกอบการธุรกิจที่พักเพื่อเชื่อมโยงวิถีชีวิตของชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 สร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ไปให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิทำการตรวจสอบและแนะนำเพิ่มเติม ของโครงสร้างคำถาม การใช้ภาษา ความครอบคลุมถึงเนื้อหาสาระ และการให้คำแนะนำการแก้ไขปัญหา ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 4 นำแบบสัมภาษณ์นำไปสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชนตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ตามกลุ่มเป้าหมายที่ได้วางไว้ ได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจที่พัก คนในพื้นที่ และนักท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่ 5 เมื่อได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยการนำข้อมูลบริบทชุมชนตลาดน้ำอัมพวามาจัดเรียงให้เป็นหมวดหมู่ตีความเนื้อหาที่ได้รับนำมาแปลเป็นผลสรุป เพื่อศึกษารูปแบบและแนวทางการจัดการที่พักที่เหมาะสมกับภูมินิเวศ ภูมิวัฒนธรรม พื้นที่ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม และกำหนดรูปแบบและข้อเสนอแนะในการพัฒนาปรับปรุงที่พักในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม

ขั้นตอนที่ 6 วิเคราะห์รูปแบบและแนวทางการจัดการที่พักที่เหมาะสมกับภูมินิเวศ ภูมิวัฒนธรรม เพื่อเชื่อมโยงวิถีชีวิตของชุมชน กรณีศึกษาชุมชนตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

ขั้นตอนที่ 7 นำเสนอรูปแบบและข้อเสนอแนะในการพัฒนาปรับปรุงที่พักในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม พื้นที่ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม นำไปเผยแพร่และเป็นแนวทางในการจัดการที่พักที่เหมาะสมกับภูมินิเวศ ภูมิวัฒนธรรม เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยว

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth interview) และการสังเกต จะถูกนำมาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) จากข้อมูล สัมภาษณ์เพื่อให้ข้อมูลเป็นไปตามประเด็นศึกษา

2.5 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้มี 2 ส่วนคือ

- 1) การบันทึกและการสำรวจลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ เช่น อาคาร การใช้สอยในปัจจุบัน
- 2) แบบสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบที่พักและแนวทางการจัดการที่เหมาะสมกับภูมิวัฒนธรรมของพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ผ่านการพูดคุยและตอบข้อซักถามในประเด็นปัญหาที่สงสัย และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบที่พัก

และแนวทางการจัดการที่เหมาะสมกับภูมิวัฒนธรรมของพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา อำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยประเด็นในการสัมภาษณ์สามารถแบ่งเป็นหัวข้อใหญ่ ได้ดังนี้

(1) รูปแบบและแนวทางการจัดการที่พิกที่เหมะสมกับภูมินิเวศ ภูมิวัฒนธรรม พื้นที่ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา อำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

(2) ลักษณะรูปแบบและข้อเสนอแนะในการพัฒนาปรับปรุงที่พิกในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม

2.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จากบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย
ข้อมูลชั้นทุติยภูมิ เป็นข้อมูลที่ได้จากเอกสาร หนังสือ บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แผนที่และรูปภาพ

การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ

1) การเก็บรวบรวมโดยใช้แบบสำรวจและแผนที่ จะทำการสำรวจจากแผนที่ จะทำการสำรวจการแผนที่ พร้อมกับการจัดเก็บข้อมูลแบบสำรวจลักษณะทางกายภาพ เช่น ลักษณะทางกายภาพของชุมชน อาคารบ้านเรือน การใช้งานของพื้นที่โดยรอบ เป็นต้น

2) การเก็บข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์ จะเป็นการสืบหาข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ศึกษาเพื่อเข้าใจถึงพื้นฐานเกี่ยวกับพฤติกรรม ความเชื่อ ค่านิยมของคนในชุมชนริมน้ำ

การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ

การเก็บข้อมูลจากข้อมูลทุติยภูมิ จะเป็นการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ จากทางเอกสาร ตำรา หนังสือ บทความ ซึ่งเป็นตัวแปรที่มาจากข้อมูลทุติยภูมิคือ ลักษณะทางกายภาพ เป็นต้น ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจะขึ้นอยู่กับลักษณะของข้อมูลและตัวแปร จากการทบทวนวรรณกรรมจึงสามารถแบ่งการศึกษาข้อมูลออกเป็น 3 ประเภท คือ

1) สภาพทั่วไปของชุมชนตลาดน้ำอัมพวา เช่น สถานที่ตั้ง สภาพภูมิวัฒนธรรม ด้านสถาปัตยกรรมในพื้นที่ชุมชน สภาพภูมิศาสตร์ของพื้นที่ และการเข้าถึง ลักษณะโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน เพื่อหาลักษณะที่สำคัญของอาคาร และสภาพแวดล้อมภายในชุมชนริมน้ำ โดยอาศัยการเก็บข้อมูลจากการสังเกต สำรวจ การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคนในชุมชน และการบันทึกภาพถ่าย

2) สภาพสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน ลักษณะวิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรม และเอกลักษณ์ของวิถีชีวิตชุมชน ลักษณะการท่องเที่ยวของชุมชนตลาดน้ำอัมพวา โดยอาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องร่วมกับการสำรวจพื้นที่ชุมชน

3) ข้อเสนอแนะในการพัฒนาปรับปรุงที่พิกในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม

2. การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสังเกต จะถูกนำมาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) จากข้อมูล สัมภาษณ์เพื่อให้ข้อมูลเป็นไปตามประเด็นที่ศึกษา

3.1 การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูลและบทบาทผู้วิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ทางคณะผู้วิจัยเป็นเครื่องมือสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูลเนื่องจากการเป็นการสัมภาษณ์ที่จะต้องใกล้ชิดกับผู้ให้ข้อมูล ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงคำนึงถึงจรรยาบรรณของผู้วิจัย และการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลตั้งแต่เริ่มกระบวนการเริ่มต้นเก็บข้อมูลจนถึงผลการวิจัยมีความครบถ้วนสมบูรณ์และมีความถูกต้องสมบูรณ์ โดยมีการดำเนินการดังต่อไปนี้

1) ก่อนเริ่มการสัมภาษณ์ในแต่ละครั้ง คณะผู้วิจัยต้องแนะนำตัวเอง อธิบายวัตถุประสงค์ รวมทั้งขั้นตอน รายละเอียดในการเก็บรวบรวมข้อมูล แนวคำถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ และขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงตลอดการสัมภาษณ์ เพื่อความถูกต้องในการบันทึกข้อมูล รวมทั้งบอกเวลาคร่าว ๆ ที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ให้แก่ผู้ให้ข้อมูล

2) ก่อนเริ่มการสัมภาษณ์ในแต่ละครั้ง คณะผู้วิจัยต้องอธิบายให้ทราบว่าผู้ให้ข้อมูลมีสิทธิในการตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยหรือไม่ก็ได้ และถ้าหากตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยสามารถออกจากการวิจัยได้ตลอดเวลา โดยไม่มีผลต่อผู้ให้ข้อมูลแต่อย่างใด และเมื่อผู้ให้ข้อมูลสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย คณะผู้วิจัยจึงเริ่มดำเนินการเก็บข้อมูล

3) ก่อนเริ่มการสัมภาษณ์ต้องบอกผู้ให้ข้อมูลทราบว่า ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะนำไปใช้ในการทำวิจัยเท่านั้น และในการนำเสนอข้อมูล การเขียนรายงานการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยใช้นามสมมุติเพื่อเป็นการรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูล และนำเสนอในภาพรวมโดยไม่เฉพาะเจาะจงผู้ใด

3. แผนการดำเนินการวิจัย

ตารางที่ 3.1 แผนการดำเนินการวิจัย

แผนการดำเนินงาน รายการกิจกรรม	ระยะเวลา (ตุลาคม 2567 - กันยายน 2568)												ผลที่คาดว่าจะได้รับ
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
1. จัดทำแผนการดำเนินงาน													ผลการดำเนินงานตามแผน
2. การประชุมเตรียมความพร้อมคณะผู้วิจัย													ความเข้าใจ ความพร้อมคณะผู้วิจัย
3. จัดทำเครื่องมือและทดสอบเครื่องมือ													เครื่องมือสำหรับการวิจัย
4. ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล													ข้อมูลจากพื้นที่เป้าหมาย
5. จัดการข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล													ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ
6. จัดเวทีรับฟังความคิดเห็นและวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล													ประเด็นความคิดเห็นเพื่อปรับปรุงข้อมูลเพิ่มเติม
7. ประชุมเพื่อวิเคราะห์สังเคราะห์ผลรวม													สรุปผลการวิจัย
8. จัดทำรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์													รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบที่พักและแนวทางการจัดการที่เหมาะสมกับภูมิวัฒนธรรมของพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา อำเภอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมและสังเคราะห์ข้อมูลปัจจุบันของรูปแบบที่พักและการให้บริการในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา อำเภอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยศึกษารูปแบบและแนวทางการจัดการที่พักที่เหมาะสมกับภูมินิเวศ ภูมิวัฒนธรรม พื้นที่ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา อำเภอัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามและกำหนดรูปแบบและข้อเสนอแนะในการพัฒนาปรับปรุงที่พักในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม การสร้างรูปแบบที่พักที่เหมาะสมในภูมิสังคมและภูมิวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ชุมชนริมแม่น้ำแม่กลองนั้น จำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยสำคัญหลายประการ เพื่อให้เกิดความกลมกลืนยั่งยืน และสร้างคุณค่าให้กับทั้งนักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่นอย่างแท้จริงโดยจากผลการศึกษาสามารถสรุปเป็นรูปแบบที่พักและแนวทางการจัดการที่เหมาะสมกับภูมิวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวได้ 3 ข้อ ดังนี้

การรวบรวมและสังเคราะห์ข้อมูลปัจจุบันของรูปแบบที่พักและการให้บริการในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา อำเภอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

1. ความเป็นมาของชุมชนอัมพวา-แม่กลองและกำเนิดตลาดน้ำอัมพวา

ห่างนับระยะทางไม่ว่าทางบกหรือเส้นทางน้ำจากเมืองแม่กลองซึ่งตั้งแต่อดีตหมายรวมถึงชุมชนอัมพวาเป็นส่วนหนึ่งของเมืองไปด้วย จะพบว่าอยู่ไม่ไกลจากราชธานีศูนย์กลางการปกครองของอาณาจักรตั้งแต่สมัยอยุธยา ธนบุรีและกรุงเทพ ใช้เวลาเดินทางระหว่างกันเพียงชั่วข้ามคืน การติดต่อเดินทางของผู้คนและขนส่งสินค้า ส่วยสิ่งของต่าง ๆ ก็กระทำกันได้อย่างสะดวก เมืองแม่กลองจึงปรากฏชื่อในหลักฐานเก่าแก่สุดสมัยต้นอยุธยาในกฎหมายตราสามดวงหมวดพระไอยการตำแหน่งนาทหารหัวเมือง ซึ่งตราขึ้นตั้งแต่ พ.ศ.2021 ที่ระบุชื่อตำแหน่งเจ้าเมืองไว้ว่า “พระสมุทรสงคราม เมืองแม่กลอง” (ประมวลกฎหมายรัชกาลที่จุลศักราช 1166 พิมพ์ตามฉบับหลวง ตรา 3 ดวง เล่ม 2, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: มปป.) จากนั้นเมืองแม่กลองก็ปรากฏหลักฐานยืนยันแสดงการมีตัวตนในประวัติศาสตร์อยู่ตลอดมาเป็นระยะถึงสมัยรัตนโกสินทร์และได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นจังหวัด โดยอัมพวามีสถานะเป็นหนึ่งในสามอำเภอของจังหวัด ด้วยระยะทางที่อยู่ใกล้ราชธานีและเป็นเมืองปลายน้ำหน้าด่าน

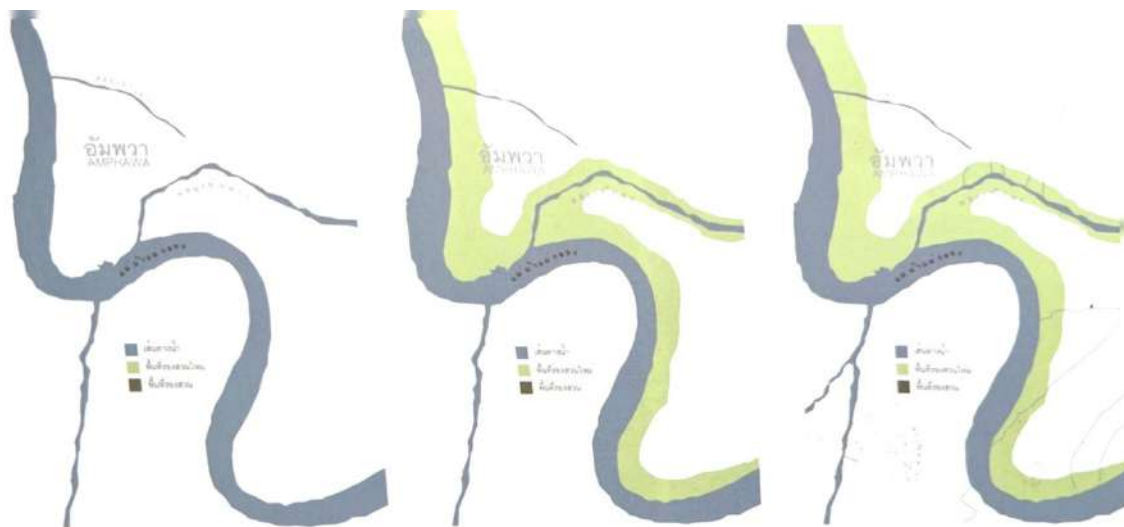
ออกสู่ทะเลของกลุ่มน้ำแม่กลองที่สามารถเชื่อมต่อไปยังโลกภายนอกได้อย่างสะดวก พื้นที่แห่งนี้จึงเป็นที่ตั้งถิ่นฐานของผู้คนจนเกิดเป็นชุมชนและมีพัฒนาการสู่ความเป็นเมืองขึ้นตามลำดับ หลักฐานทางโบราณคดียังได้มีการค้นพบร่องรอยการตั้งถิ่นฐานของผู้คนกระจายอยู่บริเวณโดยรอบที่ราบลุ่มแม่น้ำแม่กลองตลอดสองฝั่งไล่ขึ้นไปถึงเมืองราชบุรีและกาญจนบุรี

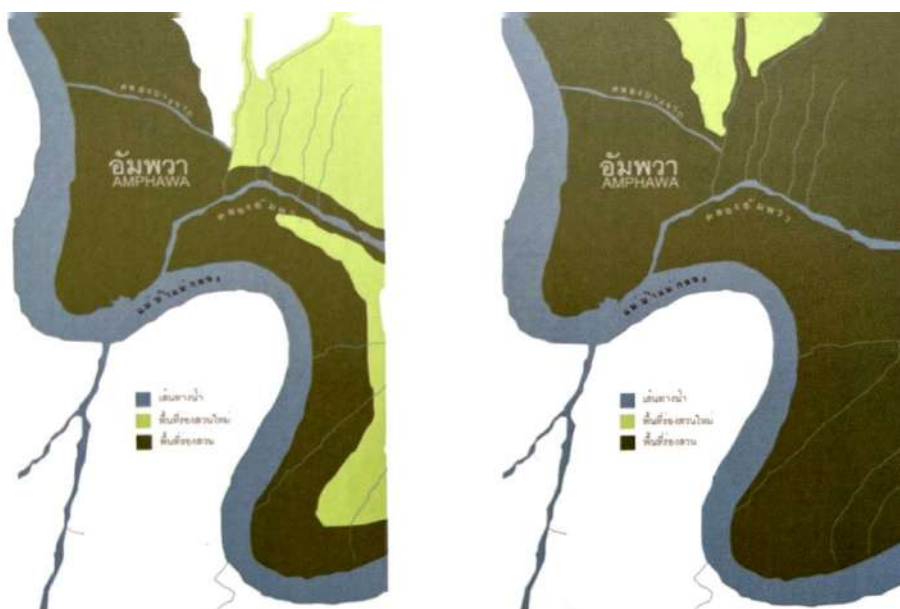
ภาพที่ 4.1 แผนภูมิสมุดภาพไตรภูมิสมัยอยุธยา ปรากฏชื่อเมืองแม่กลอง
ที่มา: (Royal Siamese Maps, 2015)

นอกจากระยะทางที่อยู่ใกล้ราชธานีแล้ว เมืองแม่กลองยังมีปัจจัยเรื่องภูมิทำเลที่ตั้งซึ่งอยู่บริเวณปลายน้ำก่อนออกสู่ทะเล ทำให้เมืองเป็นผู้ควบคุมเส้นทางการเข้า-ออกของแม่น้ำแม่กลองสู่เมืองด้านใน ประกอบกับการมีคูคลองสาขาย่อยของแม่น้ำแม่กลองลัดเลาะเชื่อมต่อสู่พื้นที่ชั้นใน ทำให้เกิดเป็นชุมชนต่างๆที่เป็นเครือข่ายของเมืองแม่กลองขึ้น เช่น ชุมชนอัมพวา บางกุ้ง บางนกแขวก ล้วนแล้วแต่เกิดขึ้นจากเครือข่ายคูคลองซึ่งเป็นเส้นทางเชื่อมต่อถึงกันได้อย่างสะดวก พัฒนาการของชุมชนอัมพวาในฐานะชุมชนเครือข่ายของเมืองแม่กลองก็เกิดขึ้นบริเวณริมฝั่งคลองอัมพวาที่มีการขยายตัวของชุมชนผ่านการบุกเบิกพื้นที่ร่องสวนคูคลองเพื่อทำสวนเกษตร ดังปรากฏพัฒนาการการขยายตัวของชุมชนจากระยะเริ่มแรกที่เป็นชุมชนริมน้ำสู่การขยายตัวพื้นที่เกษตรร่องสวนเข้าไปยังพื้นที่ตอนในของแผ่นดิน โดยสวนป่ากึ่งเกษตรที่เกิดขึ้นนี้ได้เชื่อมโยงต่อเนื่องเป็นผืนใหญ่ไปจนถึงพื้นที่ลุ่มน้ำท่าจีนต่อเนื่องไปจนถึงฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยาในพื้นที่สวนริมสองฝั่งคลองบางกอกใหญ่ของเมืองธนบุรี กระทั่งพื้นที่สวนของฝั่งแม่กลองคือสวนบางช้างอัมพวากับสวนบางกอกฝั่งธนบุรีได้รับการขนานนามว่าเป็นสวนคู่แฝดหรือเป็นเมือง

คู่มือที่เรียก “บางช้างสวนนอก-บางกอกสวนใน” สะท้อนถึงความรู้สึกของผู้คนที่ว่าชุมชนบริเวณนี้มีความใกล้ชิดติดต่อกันมาหาสู่กันอย่างสะดวก (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2549, หน้า 56)

ภาพที่ 4.2 พัฒนาการการขยายตัวของชุมชนอัมพวาจากระยะเริ่มแรกสู่ชุมชนสวนเกษตรริมน้ำ

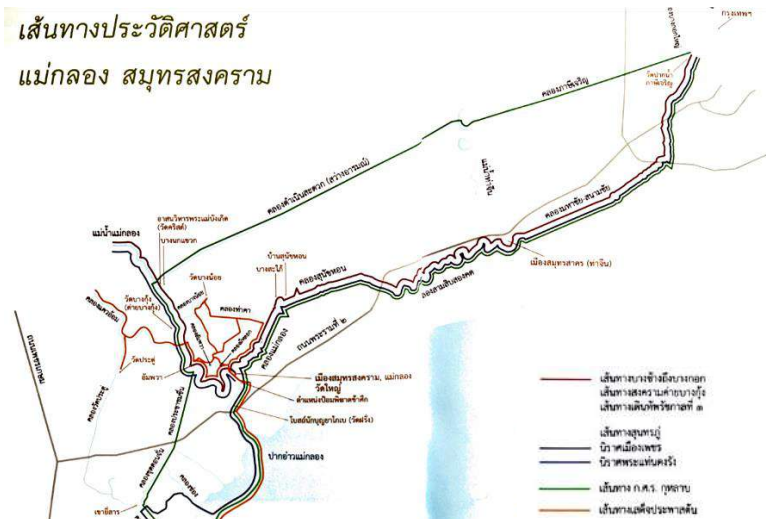

ภาพที่ 4.3 การขยายตัวของชุมชนและร่องสวนลึกเข้าไปตอนในของแผ่นดิน
ที่มา: (แม็กลอง ประวัติศาสตร์สายน้ำมีชีวิต, พ.ศ. 2562 หน้า 41)

การเป็นเมืองปลายน้ำและมีพื้นที่ป่าที่สามารถบุกเบิกทำสวนเกษตรได้ อีกทั้งลักษณะภูมิอากาศที่เป็นเขตฝนตกชุกตลอดทั้งปีแต่น้ำไม่ท่วมขังเนื่องจากมีระบบคูคลองเชื่อมต่อลงสู่แม่น้ำแม่กลอง ทำให้เมืองแม่กลอง-อัมพวาและชุมชนโดยรอบมีความอุดมสมบูรณ์ทางด้านทรัพยากรทั้งพืชพรรณ สัตว์ป่า สมุนไพร ของป่าและแร่ธาตุ ทั้งยังมีการติดต่อแลกเปลี่ยนสินค้ากับชุมชนภายนอกที่อยู่ห่างไกลออกไปทางทะเลและทางแม่น้ำคูคลองผ่านทางลุ่มน้ำแม่กลองตอนล่าง และยังสามารถเชื่อมต่อกันทางบกขึ้นไปแถบเทือกเขาซึ่งเป็นเขตต่อแดนไทย มอญ-พม่าบริเวณลุ่มน้ำแควน้อยขึ้นไปถึงด่านพระเจดีย์สามองค์ซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมโบราณ ทำให้เมืองปลายน้ำอย่างแม่กลอง-อัมพวาเป็นเส้นทางค้าขายติดต่อสัมพันธ์ระหว่างชุมชน และยังถูกใช้เป็นทางผ่านเส้นทางเดินทัพในการทำสงครามระหว่างไทยกับพม่าตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาถึงสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่และเกิดชุมชนใหม่ๆ ขึ้นอยู่ตลอดเวลา พื้นที่แม่กลอง-อัมพวาจึงเป็นพื้นที่ที่มีพลวัตเคลื่อนไหวไม่หยุดนิ่ง ไม่เคยว่างเว้นหรือร้างผู้คน แม้บางช่วงเวลาอาจจะมีสภาพเป็นเมืองร้างอยู่บ้าง เช่นคราวช่วงสงครามเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๒ ที่แม่กลองอยู่ในสภาพเป็นพื้นที่สงคราม กรุงศรีอยุธยาได้ส่งทัพมาต้านทานหยุดยั้งทัพพม่าที่บางกุ้งและเกิดการปะทะกันขึ้น หรือต่อมาภายหลังเมื่อกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่า มีการกวาดต้อนผู้คนจำนวนเรือนแสนกลับไปพม่าผ่านหลายเส้นทาง ผู้คนต่างทิ้งเมืองหลบหนีเข้าไปอยู่ในเขตป่า แต่ก็ปรากฏหลักฐานได้ว่าชาวแม่กลอง-อัมพวาก็ได้ทิ้งเมืองให้ร้างอยู่นาน แต่เป็นเพียงหลบภัยสงครามช่วงระยะเวลาสั้นๆ โดยในสมัยธนบุรีผู้คนก็กลับมาอยู่อาศัยเป็นชุมชนเช่นเดิม

หากวิเคราะห์จากเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นแล้วจะพบได้ว่าการมีภูมินิเวศเช่นนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่อธิบายได้ว่าชุมชนแห่งนี้ไม่เคยร้างผู้คน และยังเป็นที่ยลซ่อนตัวในการส่องสุมกำลังฝึกฝนเพื่อรอการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและกอบกู้บ้านเมืองให้กลับมาเป็นบึงแผ่นอีกครั้ง จากระยะทางที่ไม่ไกลจากราชธานีทั้งทางบกและทางน้ำทำให้การเดินทางและรับรู้ข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างสะดวก การมีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์หล่อเลี้ยงผู้คนจำนวนมากได้เป็นระยะเวลานาน การมีภูมิประเทศที่เป็นพื้นที่เปิดออกสู่ทะเลและเข้าไปยังตอนในของแผ่นดินได้โดยสะดวกทำให้เป็นเส้นทางคมนาคมเชื่อมต่อสู่ชุมชนต่างๆ ได้อย่างสะดวก และสุดท้ายการมีสภาพแวดล้อมพื้นที่แบบสวนชุ่มน้ำ มีร่องน้ำคูคลอง ป่าสวนมะพร้าว ป่าโกงกาง ป่าต้นจิกทะเลและสวนผลไม้ปกคลุมในการกำบังหลบหลีกสายตาผู้คน และเป็นการไม่สะดวกต่อการเดินทางพบปะขนาดใหญ่ผ่านเข้ามาทำให้ทัพใหญ่พม่าจำเป็นต้องเลี่ยงเส้นทางนี้ออกไป พื้นที่บริเวณนี้จึงมีความเหมาะสมแก่การเป็นแหล่งพำนักในยามซบซ้นเพื่อรอการรื้อฟื้นแผ่นดิน ดังจะเห็นได้จากการที่หลวงยกกระบัตรเมืองราชบุรี (ทองด้วง) ได้อาศัยอยู่กับครอบครัวในพื้นที่นี้ในช่วงสมัยปลายอยุธยาถึงต้นกรุงธนบุรีซึ่งสภาพบ้านเมืองยังไม่ปกติดีนัก กระทั่งเมื่อแน่ชัดแล้วว่าสถานการณ์ได้ดีขึ้นจึงได้

อพยพครอบครัวกลับเข้าไปรับราชการในกรุงธนบุรีเพื่อร่วมกันฟื้นฟูประเทศให้กลับคืนมาเหมือนเมื่อครั้งยุคบ้านเมืองดี

ภาพที่ 4.4 เส้นทางน้ำและทางบกกรุงเทพ-แม่กลอง ที่ปรากฏในบันทึกประวัติศาสตร์และวรรณกรรม
ที่มา: แม่กลอง ประวัติศาสตร์สายน้ำมีชีวิต, พ.ศ. 2562 หน้า 50-51

เมื่อเข้าสู่ยุคปัจจุบันจังหวัดสมุทรสงครามประกอบด้วยอำเภอเมือง อำเภออัมพวาและอำเภอบางคนที มีแม่น้ำสายหลักที่ผ่านทุกอำเภอของจังหวัดคือแม่น้ำแม่กลอง มีลำน้ำคูคลองสายย่อยต่างๆเป็นเครือข่ายเส้นทางน้ำขนาดใหญ่แล้วกลายมาเป็นชุมชนตลาดน้ำ โดยตลาดน้ำอัมพวาในอดีตเป็นศูนย์กลางทางการค้าสำคัญของจังหวัดสมุทรสงคราม เนื่องจากตั้งอยู่ในทำเลที่คลองและลำน้ำหลายสายมาบรรจบกัน ก่อให้เกิดเครือข่ายคมนาคมทางน้ำที่สะดวกต่อการสัญจรและการค้าขาย อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการพัฒนาระบบคมนาคมทางบกในช่วงหลัง พ.ศ. 2520 การค้าขายและการสัญจรทางน้ำได้ลดความสำคัญลง ชุมชนตลาดน้ำอัมพวาซึ่งเคยเป็นศูนย์กลางการค้าจึงค่อย ๆ เสื่อมถอย

ต่อมาในช่วง พ.ศ. 2543 - 2544 ได้มีการริเริ่มโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนอัมพวา โดยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐ สถาบันการศึกษา และองค์กรระหว่างประเทศ ร่วมกับเทศบาลตำบลอัมพวา และประชาชนในพื้นที่จนนำไปสู่การจัดตั้ง “ตลาดน้ำอัมพวา” ขึ้นใหม่ในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2547 ภายใต้แนวคิด “ตลาดน้ำยามเย็น” ซึ่งถือเป็นตลาดน้ำแห่งแรกในประเทศไทยที่ดำเนินกิจกรรมในช่วงเย็นจนถึงพลบค่ำ การฟื้นฟูดังกล่าวมุ่งเน้นการอนุรักษ์อัตลักษณ์วิถีชีวิตชุมชนริมน้ำและต่อยอดสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ตลาดน้ำอัมพวาที่ได้รับการฟื้นฟูไม่เพียงเป็นพื้นที่ค้าขาย แต่ยังเป็นเวทีนำเสนอวัฒนธรรม วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น และกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น การนั่งเรือชมวิถีชีวิตสองฝั่งคลอง การล่องเรือทำบุญไหว้พระ และการท่องเที่ยวชมหิ่งห้อย กิจกรรมเหล่านี้ช่วยสร้างเสน่ห์และดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ

ผลสำเร็จของการฟื้นฟูได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ โดยในปี พ.ศ.2551 ชุมชนอัมพวาได้รับรางวัล UNESCO Asia-Pacific Heritage Award ซึ่งถือเป็นต้นแบบของการฟื้นฟูและอนุรักษ์ชุมชนริมน้ำในประเทศไทย แนวทางดังกล่าวได้ถูกนำไปปรับใช้ในชุมชนอื่นๆทั่วประเทศ อัมพวาจึงได้รับการยอมรับว่าเป็นชุมชนต้นแบบในการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตริมน้ำและระบบนิเวศท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

จากการศึกษางานวิจัยของธรรมาวุธ สิริชัย เนรมิต สมนัสและคณะ (2564) พบว่าชุมชนตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม จะเห็นได้ว่าชุมชนตลาดน้ำอัมพวาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้มีจุดเด่นในเรื่องสภาพแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ทั้งทางบกและทางน้ำ วิถีชีวิตของคนในพื้นที่ และกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การท่องเที่ยวการนั่งเรือชมหิ่งห้อย รวมทั้งอาหารคาวหวานและของฝากที่มีให้นักท่องเที่ยวได้เลือกสรรมากมายหลายรูปแบบ รวมทั้งการเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนอีกด้วย ที่สามารถเป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยวได้

2. ตัวอย่างมรดกวัฒนธรรมที่เป็นจุดขายการท่องเที่ยวของอัมพวา

(1) ศิลปกรรมดนตรีไทย งานช่างและศิลปะการละเล่น

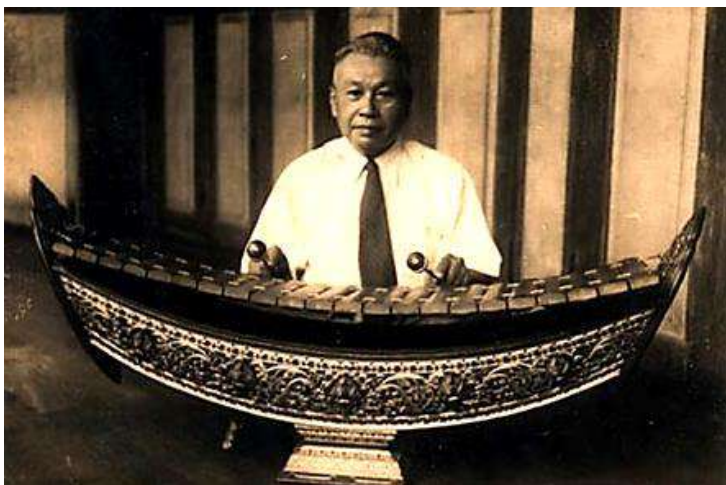
ด้วยเหตุผลในเชิงพื้นที่ภูมินิเวศของเมืองแม่กลอง-อัมพวาและพื้นที่โดยรอบ ที่ไม่ได้เป็นพื้นที่เป้าหมายสงครามเนื่องจากสภาพภูมิประเทศไม่เหมาะแก่การเดินทัพด้วยเท้าผ่านพื้นที่ร่องสวนและป่าชุ่มน้ำ จึงปรากฏหลักฐานได้ว่าทัพพม่าที่ยกเข้ามาทางนี้จะเป็นทัพย่อยที่มาทางเรือโดยใช้แม่น้ำแม่กลองเป็นเส้นทาง แต่ไม่ปรากฏหลักฐานว่าพม่าล่องเรือต่อไปตามลำคลองสาขาย่อยต่างๆในเขตสวนเพื่อทะลุออกไปฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา แต่ใช้วิธีประชุมทัพบนบกและเดินทางเขตทุ่งราบเรียบชายทะเลเข้าสู่เมืองนครชัยศรี เมืองธนบุรีและอยุธยา จากปัจจัยนี้จึงเป็นข้อสันนิษฐานได้ว่าพื้นที่ชุมชนอัมพวาที่มีสวนล้อมรอบจึงเป็นพื้นที่ในการหลบพักของผู้คนที่หนีศึกสงครามมาจากกรุงศรีอยุธยาและหลบซ่อนตัวจากพม่าได้อีกด้วย ดังหลักฐานการเข้ามาหลบภัยของหลวงยกกระบัตรเมืองราชบุรี(ทองด้วง)ที่เข้ามาพำนักมีครอบครัวอยู่ที่นี้ และคงมีอีกหลายครอบครัวทั้งที่เป็นผู้ดีเก่า ขุนนาง คหบดี พ่อค้า ช่างฝีมือ ชาวจีนและไพร่ทาสต่างๆจากทั้งในกรุงศรีอยุธยาและเมืองต่างๆที่ถูกพม่าเข้ารุกรานทำลาย การอพยพของผู้คนเพื่อหนีภัยสงครามได้ส่งผลให้ศิลปวัฒนธรรมไทยและความรู้แขนงต่างๆที่เคยสั่งสมกันมาได้ติดตามผู้คนที่อพยพออกมาด้วย ในกรณีนี้การศึกษาเชื่อมโยงให้เห็นว่าพื้นที่อัมพวาเป็นพื้นที่หนึ่งในการเพาะบ่ม

ศิลปวัฒนธรรมไทยที่ลี้ลับไหลออกมาจากกรุงศรีอยุธยา และได้เปลี่ยนผ่านเข้าสู่ยุคสมัยกรุงธนบุรีและรัตนโกสินทร์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 ที่บ้านเมืองสงบสุข การรื้อฟื้นทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมไทยแขนงต่างๆเกิดขึ้นอย่างมากมาย โดยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงเป็นผู้อุปถัมภ์คำชูศิลปวัฒนธรรมทุกแขนง เป็นการต่อยอดภูมิปัญญาเดิมที่เคยสั่งสมกันมาอย่างไม่ขาดตอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งศิลปกรรมแขนงต่างๆที่อ้างอิงได้มาจากอัมพวาตั้งแต่สมัยช่วงต้นกรุงและได้รับการฟูักฟักทำนุบำรุงต่อยอดส่งต่อกันมา ในปัจจุบันมีหลักฐานปรากฏสำนักศิลปกรรม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาความรู้แขนงต่าง ๆ ในอัมพวา อาทิ ช่างแกะสลักกะลาขอ คณะหุ่นกระบอกแม่กลอง กลุ่มช่างผลิตเครื่องถ้วยชามเบญจรงค์และลายน้ำทอง กลุ่มหัตถกรรมว่าวไทย กลุ่มวงรำโชน ฯลฯ ซึ่งสามารถยืนยันหลักฐานการสืบทอดวิชาความรู้ส่งต่อกันมานับเวลากว่าสองร้อยกว่าปีแล้ว ตัวอย่างสำนักศิลปวัฒนธรรมแม่กลอง-อัมพวา ที่มีหลักฐานสืบค้นที่มาย้อนหลังไปได้ถึงสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ที่จะได้ยกเป็นตัวอย่างในงานวิจัยนี้ คือ สำนักครูดนตรีไทย

เมืองสมุทรสงครามหรือแม่กลองมีชื่อเสียงทางด้านดนตรีไทยมาตั้งแต่สมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ โดยเฉพาะในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยที่ทรงสนพระราชหฤทัยในการดนตรีเป็นอย่างยิ่ง ทรงอุปถัมภ์ทั้งในด้านการสร้างเครื่องดนตรีและการบรรเลง โดยเฉพาะซอสามสายที่พระองค์ทรงโปรด ซอสามสายคู่พระหัตถ์มีชื่อว่า “ซอสายฟ้าฟาด” และทรงโปรดฯพระราชทาน “ตราภูมิคุ้มกัน” ซึ่งเป็นตรายกเว้นภาษีอากรแก่เจ้าของสวนมะพร้าวในแม่กลอง-อัมพวาที่มีมะพร้าวพันธุ์ที่สามารถนำกระโหลกหรือกระลามาทำขอได้ แสดงให้เห็นความสัมพันธ์กันระหว่างทรัพยากรในพื้นที่กับการสร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรมที่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนเป็นอย่างดี(สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสมุทรสงคราม, 2561 หน้า 5-7)

ข้อมูลจากศูนย์ข้อมูลกลางทางวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรมระบุว่ากลุ่มครูดนตรีอัมพวาสายสกุล ณ บางช้าง ถือเป็นกลุ่มที่มีบทบาทในวงการดนตรีไทยยุครัตนโกสินทร์ สืบทอดวิชาปี่พาทย์มาหลายชั่วอายุคนและมีความสัมพันธ์กับครูบาอาจารย์ในประวัติศาสตร์ปี่พาทย์จำนวนมาก รวมทั้งทางเพลงที่เรียกขานกันว่า “ทางบางช้าง” ก็มีการเล่าขานกันว่าเกิดการถ่ายทอดของครูดนตรีอัมพวากลุ่มนี้ เช่น แขนมอญบางช้าง ปี่คลั่งบางช้าง เพลงโล่ระนาดมู่ลองทางบางช้าง มือซ้องสาธุการทางบางช้าง เพลงเรื่องสร้อยสนทางบางช้าง เป็นต้น อย่างไรก็ตามไม่อาจยืนยันว่า การใช้ชื่อตระกูล ณ บางช้าง ของครูดนตรีกลุ่มนี้ มีส่วนสัมพันธ์กับราชินิกุลบางช้างแห่งราชวงศ์จักรีเพียงใด หรืออาจเป็นการใช้ชื่อพื้นที่ชุมชนระบุสกุลข้างตามสมัยนิยมของคนยุคก่อน หรืออาจเป็นเรื่องของการแสดงอำนาจบารมีทางเศรษฐกิจการเมืองเป็นหลัก

อย่างไรก็ตาม เมื่อต้องศึกษาสืบค้นว่าสำนักดนตรีกลุ่มนี้เป็นหนึ่งในสายสกุล ณ บางช้าง ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมดนตรีไทย ต้องสืบค้นเริ่มที่ต้นสายคือครูกลั่น ซึ่งเป็นชาวสวนและเจ้าของวงปี่พาทย์ที่มีความรู้ดีมากคนหนึ่งในอำมพวา เป็นเพื่อนสนิทกับ ครูสิน บ้านคลองดาวดึงส์ (ซึ่งต่อมาก็คือครูสิน ศิลปะบรรเลง ปิตาของนายศรหรือหลวงประดิษฐไพเราะ ซึ่งดนตรีที่มีชื่อเสียงของเมืองแม่กลองล้วนแล้วแต่มีสายสัมพันธ์กับหลวงประดิษฐไพเราะแทบทั้งสิ้น) ครูกลั่นมีภรรยาชื่อนางชม มีลูก 4 คนคือ นางเกลี้ยง นางกลบ นายกล้อย นายเกลือ เป็นนักดนตรีฝีมือดีทุกคน

ภาพที่ 4.5 หลวงประดิษฐ์ไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)บรมครูดนตรีเอกกรุงรัตนโกสินทร์และครูเอื้อ สุนทรสนาน บุรพศิลปินรัตนโกสินทร์สองบรมครูดนตรีชาวแม่กลอง

ครูกล้อย ณ บางช้าง เป็นคนปี่พาทย์ที่มีฝีมือดี เชี่ยวชาญปี่พาทย์รอบวงโดยเฉพาะการเป่าปี่ สมัยหนึ่งได้เข้ามาอยู่ในวังบูรพาภิรมย์ เป็นนักดนตรีรุ่นแรก ๆ ที่สมเด็จฯ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์โปรดมากคนหนึ่ง ครั้งหนึ่งเคยเป่าปี่ประชันกับครูแปลก (ต่อมาเป็นพระยาประสานดุริยศัพท์ เจ้ากรมพิณพาทย์หลวง ในสมัยรัชกาลที่ 6) แล้วทำให้ครูแปลกยอมรับนับถือฝีมือมาก ได้คบหาเป็นเพื่อนกันและไม่ขอเป่าประชันด้วยอีกเลย ผลงานเพลงที่ท่านประพันธ์ไว้มีหลายเพลง ที่รู้จักกันมาก เช่น สุดสงวน ต้นบรเทศสามชั้น ครูกล้อยมีลูกชายเป็นนักดนตรีฝีมือดีอีกคนหนึ่งชื่อครูกล้าย ณ บางช้าง ต่อมาเป็นครูสอนดนตรีให้กับวงปี่พาทย์ต่าง ๆ ในเขตจังหวัดสมุทรสงครามและราชบุรี ศิษย์ครูกล้ายที่มีชื่อเสียง เช่น ครูรวม พรหมบุรี ครูสกล แก้วเพ็ญภาค

นางกลบ บุตรีครูกลั่น แต่งกับนายจั่นคนปีพาทย์ มีบุตร 4 คน คนโตชื่อนายกล้า เกิดเมื่อ พ.ศ. 2415 เป็นคนปีพาทย์ฝีมือดีมก น้อง ๆ อีก 3 คนคือ นางกลั่น นางกริม นายกลอน ก็มีความรู้ทางปีพาทย์ ขับเสภา และเล่นลิเก ครูกล้าเริ่มเรียนระนาดเอกจากมารดา แล้วไปอยู่กับสำนักปีพาทย์ครูเนตร วัดปากง่าม ร่วมวงกับครูปานและครูลวด นิลวงศ์

เสถียร ดวงจันทร์ทิพย์ เขียนเล่าเรื่องครูกล้าเอาไว้ในหนังสือจดหมายเหตุดนตรี 5 รัชกาล (2549 , หน้า 6-7) ว่าครูกล้าเป็นนักดนตรีที่มีวิชาฝีมือดีรอบตัวมาตั้งแต่เด็ก เก่งทั้งทางร้องทางเครื่อง ทั้งเป่าปี่ ตีระนาดเอกฆ้องวง ฯลฯ มีความคุ้นเคยกับคณะละครและวงดนตรี ตลอดจนเจ้านายตามวังต่าง ๆ เป็นอย่างดี เมื่อมีการจัดประชันปีพาทย์ที่วังบางขุนพรหม ใน พ.ศ. 2466 ทูลกระหม่อมบริพัตรฯ ก็โปรดให้ร่วมเป็นกรรมการตัดสินฝ่ายอาชีพด้วย เป็นเพื่อนรุ่นพี่ที่หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) คุ้นเคยชอบพอกัน เมื่อเข้ามาอยู่กรุงเทพฯ มักแวะไปเยี่ยมเยียนหากันที่บ้านบาตรเป็นประจำ และปรากฏว่ามีลูกศิษย์ของครูกล้าหลายคนได้มาเรียนเพิ่มเติมต่อบ้านบาตรด้วย

ด้วยนิสัยที่ชอบเดินทางแสวงหาประสบการณ์ดนตรีไปในที่ต่าง ๆ อยู่เสมอของครูกล้า ทำให้มีลูกศิษย์มากและส่วนใหญ่กระจัดกระจายอยู่ไปทั่วในจังหวัดต่าง ๆ ส่วนสำนักดนตรีที่ท่านเคยไปร่วมงานและถ่ายทอดวิชาให้ เท่าที่พอสืบทราบได้ก็มีวงครูสุ่ม ดนตรีเจริญ คณะปีพาทย์มอญที่อยู่ใกล้วัดเทพธิดาราม วงครูสกล แก้วเพ็ญภาค ที่อำเภอบางใหญ่ นนทบุรี และวงของนายระย้าที่พระนครศรีอยุธยา วงนายบัว ใกล้เคียงวัดสะพานที่ปากคลองพระโขนง เป็นต้น ลูกศิษย์ทางระนาดที่ได้วิชาจากครูกล้าคนหนึ่งที่น่าสนใจคือ ครูประยงค์ งามวงศ์ คนลพบุรี เริ่มเรียนระนาดจากครูกล้าก่อนที่จะไปเรียนต่อกับหลวงประดิษฐไพเราะ ครูประยงค์เคยเป็นครูสอนดนตรีที่วิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ยุคก่อตั้ง ได้บันทึกเสียงทางระนาดบางซ้างที่เรียนจากครูกล้าไว้กับ ดร.เทอริ มิลเลอร์ แห่งมหาวิทยาลัยเค้นท์ โอไฮโอ สหรัฐอเมริกา เอาไว้เป็นจำนวนมาก ในสมัยที่ ดร.เทอริ มิลเลอร์ เข้ามาเก็บข้อมูลดนตรีในประเทศไทย ในปัจฉิมวัยครูกล้าล้มป่วยและเสียชีวิตที่บ้านลูกศิษย์คนหนึ่งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อายุประมาณได้ 80 ปี มีภาพถ่ายของครูกล้า ณ บางซ้าง เก็บรักษาไว้อย่างดีที่บ้านครูสกล แก้วเพ็ญภาค นนทบุรี เป็นภาพชายชราผมหงอกไว้หนวดใส่เสื้อราชปะแตน ถือเป็นหลักฐานประวัติศาสตร์ที่หายากชิ้นหนึ่งในวงการดนตรีไทย กับการศึกษาเรื่องราวของนักดนตรีไทยสายสกุลบางซ้างที่มีบทบาทในการสืบสานดนตรีไทยในยุคทองที่ผ่านล่วงกาลเวลาไปแล้ว(สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสมุทรสงคราม, 2555)

นักดนตรีแห่งอัมพวาอีกกลุ่มที่เกิดขึ้นร่วมยุคสมัยกับหลวงประดิษฐไพเราะและสามารถสืบค้นต้นรากสำนักได้ถึงสมัยยุคต้นกรุง คือ กลุ่มนักดนตรีสำนักวัดปากง่าม มีครูลวดและครูปานเป็นต้นสาย ทั้งสองท่านเป็นนักดนตรีที่รับใช้งานดนตรีในวังบางขุนพรหมของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต รวมถึงทายาทของทั้งสองท่านต่อมาก็ยังคงรับใช้ทูลกระหม่อมบริพัตร และได้รับประทานนามสกุล

“นิลวงค์” ให้ใช้ร่วมกัน เล่ากันเป็นประวัติศาสตร์บอกเล่าต่อกันมาว่าเคยมีตำหนักของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ (สมเด็จพระราชปิตุลาบรมพงศาภิมุข เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช) อยู่ข้างวัด พวงมาลัย เมืองแม่กลอง ทรงปลูกไว้เพื่อพักผ่อนและโปรดให้นางปีพาทย์วงบางแคของครูบ่น นิลวงค์ มา บรรเลงถวาย ส่วนที่ตำหนักอัมพวาของทูลกระหม่อมบริพัตร มักโปรดนางปีพาทย์อัมพวาของครูลวด นิลวงค์ มาบรรเลง นักดนตรีชาวอัมพวาอีกท่านที่มีประวัติรับใช้งานดนตรีในวังบางขุนพรหม คือ ครูโกล คนปีพาทย์ในสำนักดนตรีวัดปากง่าม ซึ่งเป็นที่โปรดปรานและได้รับประทานนามสกุล “มานะเสนาะ” ให้กับครูโกลและทายาท(สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสมุทรสงคราม, 2561)

ดนตรีไทยของเมืองแม่กลองมีการสืบทอดต่อมาจากรุ่นสู่รุ่น โดยในช่วงแรกเป็นการสืบทอดแบบ สายตระกูลและเป็นสำนัก เรียกว่า “บ้านดนตรี” แต่ละบ้านก็จะมีเคล็ดวิชาต่างกันแบบ “ทางใครทางมัน” แต่เคารพนับถือซึ่งกันและกัน แต่ละสำนักจะมียังเล่นไปตามงานต่าง ๆ และได้ขยายไปสู่การเรียนการสอน ในโรงเรียนและตั้งเป็นสถาบันทางดนตรีต่าง ๆ ขึ้น ทำให้ดนตรีไทยสายแม่กลอง-อัมพวาได้รับการสืบทอด ต่อมาถึงปัจจุบัน มีการประยุกต์ทางดนตรีเข้ากับดนตรีตะวันตกโดยเฉพาะเครื่องเป่าและเครื่องให้จังหวะ ต่อยอดเป็น “แตรวง” ที่ใช้ในงานรื่นเริง ปัจจุบันในเมืองแม่กลองมีแตรวงหลายคณะ ที่มีชื่อเสียงและ ได้รับรางวัลระดับประเทศคือวง “ส.จุฬาลักษณ์” ซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวสามารถผสมผสานเล่นได้ทั้ง แนวเพลงไทยเดิม เพลงลูกทุ่ง และเพลงทันสมัยเก่า-ใหม่ ศิลปินครูเพลงแม่กลองซึ่งเป็นที่รู้จักและได้รับการยกย่องในระดับประเทศหลายคน เช่น ครูอุทัย แก้วละเอียด ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) พ.ศ.2552, ครูเอื้อ สุนทรสนาน นักดนตรี นักประพันธ์เพลงและหัวหน้าวงดนตรีสุนทราภรณ์ บุคคลสำคัญของโลกจากการประกาศขององค์การยูเนสโก พ.ศ.2550 นุรพศิลป์ สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ สาขาศิลปะการแสดงจากการประกาศของกระทรวงวัฒนธรรม พ.ศ.2559, ทูล ทองใจ, ศรีคีรี ศรีประจวบ, ครูสมาน แก้วละเอียด, ครูสมพร เกตุแก้ว ฯลฯ

ภาพที่ 4.6 กะลาชอกกลุ่มช่างชุมชนบางพลับ อัมพวา และการสอนวิชาดนตรีไทยของ
“บ้านดนตรีวัดกุฎีทอง” ต.สวนหลวง อัมพวา
ที่มา: (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสมุทรสงคราม, ศิลปะท้องถิ่น, 2561, หน้า 10-11)

(2) ภูมิปัญญาด้านอาหารและวัฒนธรรมการกิน

หากสังเกตสภาพปัจจุบันของพื้นที่ชุมชนอัมพวา-แม่กลองและชุมชนโดยรอบ จะพบว่าทรัพยากรสำคัญที่มีอยู่ในพื้นที่ล้วนแล้วแต่เป็นวัตถุดิบสำคัญในการนำมาประกอบเป็นอาหารทั้งคาว-หวาน เป็นวัฒนธรรมการกินของผู้คนที่สืบสานส่งต่อกันมาและกระจายไปยังพื้นที่อื่นอย่างแพร่หลาย การมีสวนมะพร้าว สวนกล้วย สวนพริกบางช้าง นาเกลือ และพื้นที่ชายฝั่งติดทะเลที่ทำการประมงได้ในทุกฤดูกาล และมีผลผลิตจากทะเล อาทิ ปลาทุแม่กลอง เป็นของขึ้นชื่อของท้องถิ่น ลักษณะเช่นนี้ได้มีหลักฐานปรากฏมาตั้งแต่สมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์โดยวัตถุดิบต่างๆเหล่านี้ได้นำมาแปรรูปเป็นอาหารคาวหวานสารพัดชนิดที่มีชื่อเสียงโด่งดังเป็นการจำเพาะ ภาพยนตร์เรื่องคราวหวาน พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงพรรณนาถึงขนมชื่อจ่ามงกุฏ ดังความว่า “งามจริงงามกุฏใส่ชื่อจ่ามงกุฏทอง เรียมร่ำคำนี้ปอง ละอิ่งน้องนั้นเคยยล” บทพระราชนิพนธ์นี้ทรงรำพึงถึงสมเด็จพระศรีสุริเยนทราบรมราชินี ซึ่งเป็นชาวบางช้างเช่นเดียวกับสมเด็จพระอมรินทราบรมราชินี พระราชชนนีของท่าน ซึ่งเป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาด้านอาหารของผู้คนในพื้นที่นี้และยังคงสืบทอดต่อมาถึงปัจจุบัน โดยยังคงมีตระกูลเก่าแก่ที่ยังคงทำขนมจ่ามงกุฏตามสูตรโบราณดั้งเดิม และปัจจุบันรวมตัวกันจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขนมไทยโบราณ นอกจากตัวอย่างขนมจ่ามงกุฏแล้วยังมีอาหารคาว-หวานที่เป็นภูมิปัญญาของชาวอัมพวา-แม่กลอง-บางช้างอีกหลายอย่าง อาทิ กะปิเคียวดำ ปลาทุแม่กลอง น้ำปลา กุ้งแม่น้ำ กล้วยลอยตาล ขนมหลากหลายชนิดที่มีส่วนผสมของน้ำตาลมะพร้าว และน้ำกระทิที่นำมาใช้

เป็นส่วนผสมหลักของอาหารคาวหวาน ตัวอย่างสูตรขนมหวานดั้งเดิมของอัมพวา-แม่กลองที่ยังสืบทอดต่อมาจากรุ่นบรรพบุรุษถึงปัจจุบัน อาทิ ร้านขนมไทย-เกษมณี, ไอติมลุงพร, ไอศกรีมมะพร้าวอ่อนกะลาทิพย์, แม่มณฑาไอศกรีมมะพร้าวน้ำหอม ฯลฯ และตัวอย่างอาหารคาว เช่น ร้านอาหารบ้านทองโบราณ ซึ่งมีสูตรผัดไทกุ้งแม่น้ำและผัดหมีสสูตรดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์ขึ้นชื่อของอัมพวา ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นภูมิปัญญาด้านอาหารที่สืบทอดกันมาโดยใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นของอัมพวา-แม่กลอง ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นหลักฐานการสืบทอดมรดกทางภูมิปัญญาของผู้คนท้องถิ่นที่ดำรงรักษาสืบมาและกลายเป็นเอกลักษณ์จุดขายสำคัญหนึ่งของชุมชนในการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้เกิดขึ้น

ภาพที่ 4.7 ขนมหวานสูตรโบราณดั้งเดิมของร้านขนมไทย-เกษมณี

ภาพที่ 4.8 อาหารสูตรโบราณอัมพวาของร้านบ้านทองโบราณ

ภาพที่ 4.9 ไอติมลุงพร สูตรไอศกรีมดั้งเดิมจากมะพร้าว น้ำหอมอัมพวาที่ตกทอดมาจากบรรพบุรุษ

รูปแบบที่พักและการให้บริการในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

จากการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ว่า จากการที่อดีตชุมชนอัมพวามีทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ในพื้นที่ตลอดสองแนวปากฝั่งแม่น้ำแม่กลองจากบริเวณปากอ่าวทะเลจนถึงคลองอัมพวา และมีต้นลำพูจำนวนมาก ซึ่งมีลักษณะเฉพาะ มีหิ่งห้อยอาศัยอยู่ที่ต้นลำพู ทำให้เกิดเสน่ห์และความสวยงามในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติบริเวณคลองอัมพวา นอกจากนี้คนในพื้นที่ยังมีอาชีพเกษตรกรรมและยังมีอีกหลากหลายอาชีพในพื้นที่ชุมชน ซึ่งมีความเป็นเอกลักษณ์และถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนอัมพวาโดยเฉพาะการค้าขายบริเวณตลอดอัมพวาในปัจจุบัน อาคารบ้านเรือนหลายหลัง ถูกปรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้งาน เพื่อให้สอดคล้องกับสถานะเศรษฐกิจ โดยบางหลังมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบอาคารจากเดิมที่เคยเป็นบ้านพักอาศัย หรือร้านค้าให้กลายมาเป็นบ้านพักโฮมสเตย์เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในขณะที่ร้านค้าเก่าแก่ทั้งหลายยังคงเปิดให้บริการอยู่ (เทศบาลตำบลอัมพวา, 2563)

การเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ส่งผลให้สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวและภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวประสบปัญหา เมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากตลาดน้ำอัมพวามีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ซึ่งทำให้คนในชุมชนท้องถิ่นและผู้ประกอบการต่างถิ่นมาประกอบธุรกิจการค้าเป็นจำนวนมากส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อชุมชน การเติบโตของการท่องเที่ยวส่งผลให้ชุมชนอัมพวาเกิดการพัฒนาศูนย์พักพิงที่พาณิชย์กรรม ที่อยู่อาศัยและระบบคมนาคมขนส่งเพื่อรองรับการท่องเที่ยว ในขณะที่คนในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตจากการทำเกษตรกรรมมาเป็นผู้ประกอบการและแรงงานภาคบริการ อีกทั้งการเข้ามาของกลุ่มผู้ประกอบการ

ภายนอกและผู้มาเยี่ยมเยือนจำนวนมากได้นำซึ่งปัญหาความแออัดในแหล่งท่องเที่ยว เกิดการแข่งขันทางธุรกิจ ปัญหาสิ่งแวดล้อมทั้งขยะ น้ำเสียและการลดลงของพืชพันธุ์ท้องถิ่นซึ่งสร้างความเดือดร้อนให้แก่คนในชุมชน และรวมถึงส่งผลกระทบต่อทัศนียภาพของชุมชนอนุรักษ์ที่มีความสวยงาม (ธัญชา ฤทธิเดช, 2558 และ อริสรา เสงยานนท์, 2553) ทำการศึกษาเรื่องการสร้างมูลค่าการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของธุรกิจโฮมสเตย์ กรณีโฮมสเตย์บริเวณตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่าการประกอบการธุรกิจโฮมสเตย์ของชุมชนส่งผลให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงเอกลักษณ์ วัฒนธรรม วิถีชีวิต และความเป็นอยู่ดั้งเดิมของคนในท้องถิ่น รวมทั้งชาวบ้านที่ประกอบอาชีพที่ตลาดน้ำมุ่งเน้นการค้ามากเกินไปจนลืมนึกถึงคุณค่าทางวัฒนธรรม ภูมิวัฒนธรรม ภูมินิเวศ เอกลักษณ์ อัตลักษณ์ วิถีชีวิตชุมชนสภาพแวดล้อมในอดีต อย่างไรก็ตาม กิจกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวในชุมชนตลาดน้ำอัมพวาเกิดการชะงักจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐณวรัตน์ สิทธิวิชัย เนรมิต สุนนัส และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนารูปแบบการบริการของผู้ประกอบการธุรกิจที่พักโฮมสเตย์เพื่อเชื่อมโยงวิถีชีวิตของชุมชน กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่าโฮมสเตย์หรือที่พักสัมผัสวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้น เป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่นักท่องเที่ยวได้เข้ามาใช้ชีวิตและสัมผัสประสบการณ์กับเจ้าของบ้าน พักกับเจ้าของบ้าน โดยที่กิจกรรมส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมในชีวิตประจำวันของเจ้าของบ้าน หรือเจ้าของโฮมสเตย์ที่ปฏิบัติอยู่กับการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวโดยนักท่องเที่ยวที่มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ปฏิบัติตาม และร่วมกิจกรรมกับครอบครัวของโฮมสเตย์ หรือเจ้าของบ้าน ถือเป็นจุดประสงค์หลักของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ โดยมีการจ่ายค่าตอบแทนที่เหมาะสม การจัดทำโฮมสเตย์หรือที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท ต้องมองในหลายมิติ โดยพิจารณาตามวิถีชีวิตที่แตกต่างกันของชุมชนนั้น ๆ ต้องมองว่าบ้านไม่ใช่แค่ที่พัก ต้องประกอบไปด้วย “คนและจิตวิญญาณของชุมชน” การส่งเสริมและพัฒนาจะต้องส่งเสริมให้ชุมชนมีความพร้อมก่อน มีจุดยืนที่ชัดเจน มีวิถีชีวิต มีวัฒนธรรมและประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ และเต็มใจที่จะต้อนรับผู้มาเยือน โดยต้องมีการพัฒนาและอนุรักษ์ด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม ชุมชน มีจิตวิญญาณไปในเวลาเดียวกัน อีกรูปแบบหนึ่งที่นิยมในต่างประเทศ และใช้คำว่า Homestay เช่นกัน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2558)

ลักษณะรูปแบบที่พักและการให้บริการในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา

จากการเก็บข้อมูลภาคสนามและการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่ารูปแบบที่พักในพื้นที่แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มหลัก ได้แก่

1. โฮมสเตย์ (Homestay) และเกสต์เฮาส์แบบเรือนไม้ริมน้ำ

เป็นที่พักขนาดเล็กที่เจ้าของบ้านเปิดให้บริการนักท่องเที่ยวพักกับชาวบ้านจริง เจ้าของบ้านให้บริการเอง มีความอบอุ่นเสมือนครอบครัว โดยเน้นความเรียบง่ายกลมกลืนกับวิถีชีวิตของชุมชน วิถี

การดำเนินชีวิตริมแม่น้ำแม่กลอง และการมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในการถ่ายทอดประสบการณ์ทางวัฒนธรรม เรียนรู้วิถีชีวิตท้องถิ่น โดยเฉพาะกิจกรรมตักบาตรพระทางเรือ พาเที่ยวคลอง พายเรือชม หิ่งห้อยหรือการเรียนรู้การทำอาหารพื้นถิ่น

ภาพที่ 4.10 โสมสเตย์ และเกสต์เฮาส์แบบเรือนไม้ริมน้ำ

2. รีสอร์ทขนาดกลางถึงใหญ่สไตล์ไทยร่วมสมัย (Contemporary Thai Resort)

เป็นที่พักที่พัฒนาในระดับเชิงพาณิชย์มากขึ้น โดยคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ ของสถาปัตยกรรมไทย และการใช้วัสดุธรรมชาติ โดยคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมไทย บ้านพักสไตล์เรือนไทยโบราณ ใกล้เคียงอัมพวา และการใช้วัสดุธรรมชาติ มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบถ้วน เช่นสระว่ายน้ำ ร้านอาหาร สปา แต่ยังคงมีกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับชุมชน เช่น การล่องเรือ การใส่บาตร ล่องเรือชมหิ่งห้อยหรือการโปรโมตผลิตภัณฑ์ชุมชน

ภาพที่ 4.11 รีสอร์ทขนาดกลางถึงใหญ่สไตล์ไทยร่วมสมัย

3. รีสอร์ทขนาดเล็กและบูติกโฮเทล

รีสอร์ทขนาดเล็ก (Small-scale Resort) และบูติกโฮเทล (Boutique Hotel) เป็นประเภทของที่พักที่มีขนาดเล็กถึงขนาดกลาง มักมีจำนวนห้องพักไม่เกิน 100 ห้อง และเน้นการให้บริการที่มีคุณภาพสูง ความเป็นส่วนตัว และดีไซน์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว จุดเด่นของที่พักประเภทนี้คือการออกแบบที่ใส่ใจในรายละเอียด ทั้งในแง่ของวัสดุที่ใช้ การจัดภูมิทัศน์ และการสร้างบรรยากาศที่กลมกลืนกับธรรมชาติ ใช้แนวทางการออกแบบที่เรียบง่ายแต่มีสไตล์มักเป็นการผสมผสานระหว่างสถาปัตยกรรมท้องถิ่นกับความเป็นโมเดิร์น เช่นการเปิดรับแสงธรรมชาติ การออกแบบแบบโปร่งโล่ง และการเลือกใช้โทนสีที่สื่อถึงความสงบและผ่อนคลาย

ภาพที่ 4.12 รีสอร์ทขนาดเล็ก และบูติกโฮเทล

รูปแบบที่พักต้นแบบที่เชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ชุมชน

จากการศึกษาวิจัยชี้ให้เห็นตัวอย่างที่พัก 3 แห่ง ที่สะท้อนรูปแบบการจัดการที่แตกต่างกันแต่ต่างก็ตอบสนองต่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้แก่

1. ฐนิชาณ์ รีสอร์ท อัมพวา Thanisha Resort Amphawa

เปิดดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2554 จำนวนห้องพัก 20 ห้อง มีร้านอาหาร มุมคาเฟ่ มุมพักผ่อนริมคลองอัมพวา และสามารถรองรับการจัดประชุมสัมมนาขนาดเล็กจำนวนประมาณ 30 คนได้

การปรับตัว ประยุกต์ความเป็นท้องถิ่น/จุดแข็งของท้องถิ่นนำมาเป็นจุดขาย เช่น การคิดค้นเมนูอาหารตะวันตก+ท้องถิ่น เช่น พืชชาหน้าฉู่ฉี่ปลาทุ้มแม่งลองหรือน้ำยำปลาทุ้มแม่งลอง เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ การปรับตัวทางการตลาดตามสถานการณ์ ได้แก่ การลดราคา

ห้องพักในวันธรรมดาเพื่อดึงดูดลูกค้า การปรับเปลี่ยนพื้นที่รองรับให้เป็นห้องประชุมสัมมนาขนาดเล็ก เป็นต้น

การสร้างสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของที่พักรับให้เป็นที่พักแบบย้อนยุคแบบเรือนไม้ไทย พื้นถิ่นริมน้ำภาคกลาง ใช้วัสดุไม้และไม้สังเคราะห์ในการสร้างและประดับตกแต่ง ให้ความรู้สึกอบอุ่น ผ่อนคลายสำหรับผู้พักอาศัย พนักงานมีความเป็นกันเอง ยิ้มแย้มแจ่มใส มีอัธยาศัยกับลูกค้า ใส่ชุดไทยพื้นถิ่นสบาย ๆ ในการต้อนรับและดูแลลูกค้า ให้ความรู้สึกเป็นกันเอง เสมือนญาติพี่น้องมิตรสหายแต่มีมาตรฐานในงานบริการ

ภาพที่ 4.13 ฐณิชา รีสอร์ท อัมพวา Thanisha Resort Amphawa

จุดแข็ง

สถานประกอบการค้นพบตัวเองว่าเป็นใคร อะไรคือจุดแข็งของอัมพวา-แม่กลอง ดังนั้นจึงทำสถานบริการที่ตอบโจทย์ลูกค้าได้ว่าลูกค้าต้องการอะไร แบบไหน คือ การเป็นสถานที่ปลอดภัยในการพักผ่อน หลีกหนีความวุ่นวายจากการทำงาน เป็นพื้นที่สงบเพื่อการพักผ่อนกายใจในระยะเวลาสั้นๆ ดังนั้นสถานประกอบการจึงต้องสร้างบรรยากาศและความรู้สึกตามที่ลูกค้าต้องการให้เกิดขึ้น นำจุดแข็งของความเป็นอัมพวา-แม่กลอง ในฐานะชุมชนโบราณที่มี “ราก” มีประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม อาหาร และภูมิประเทศที่สวยงามมาเป็นจุดขายเพื่อการพักผ่อน การสร้างบรรยากาศของการหย่อนใจดีสำหรับ

คนเมืองที่ชีวิตมีแต่ความเคร่งเครียดในการทำงานให้กลับมาแสวงหาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่สร้างความประทับใจให้เกิดขึ้น

จุดอ่อน/ความเสี่ยง

สถานประกอบการไม่มีความร่วมมือกันในการเป็นเครือข่ายร่วมพัฒนา ไม่มีเอกภาพ ทำให้ไม่เกิดทิศทางในการพัฒนาร่วมกัน ไม่สามารถกำหนดอัตลักษณ์หรือเอกลักษณ์ของพื้นที่ในการสร้างจุดขายทางการท่องเที่ยวร่วมกันได้ ทำให้การให้บริการ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เป็นไปแบบเอกเทศ ไม่มีพลัง และบางครั้งไม่สอดคล้องหรือเหมาะสมกับอัตลักษณ์ของชุมชน เกิดผลในทางลบมากกว่าเกิดผลได้

ข้อเสนอแนะเชิงข้อค้นพบ

สถานประกอบการที่พักอัมพวา-แม่กลอง เป็นพื้นที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ ข้าราชการบำนาญ กลุ่มผู้ที่เกษียณอายุงานแล้ว และกลุ่มครอบครัว โดยกลุ่มนี้เป็นผู้มีฐานะและกำลังซื้อสูง มีความต้องการพักผ่อนหย่อนใจในพื้นที่ที่ไม่ห่างไกลจากกรุงเทพฯ ต้องการสถานที่พักผ่อนที่เงียบสงบ สวยงาม ให้ความรู้สึกลดภัยและมีกิจกรรมรองรับสำหรับผู้สูงอายุได้แก่ การเข้าวัดทำบุญ การชมธรรมชาติ การชมสาธิตการละเล่น การทำอาหาร ผู้ประกอบการที่พักจึงควรร่วมกันในการปรับตัวและปรับปรุงที่พักของตนเองให้รองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ เช่น การตกแต่งสถานที่และสร้างสภาพแวดล้อมให้จำลองวิถีชีวิตดั้งเดิม การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกรองรับอุปกรณ์สำหรับผู้สูงอายุ เช่น ทางลาดสำหรับรถเข็น รวบรวมห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุ การอบรมพนักงานให้มีความเข้าใจและมีจิตบริการสำหรับผู้สูงอายุและกลุ่มครอบครัว การจัดกิจกรรมเสริมเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติทางการท่องเที่ยว เป็นต้น

จากการศึกษาคณะผู้วิจัยพบว่า ฐานิชา รีสอร์ท อัมพวา ถือเป็นหนึ่งที่พักที่มีความสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของชุมชนอัมพวา ได้ค่อนข้างดีมาก ด้วยการออกแบบที่อิงจากเรือนไทยโบราณ บรรยากาศเรียบง่าย และการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น ผ่านการให้บริการที่ใกล้ชิดวิถีชีวิตชาวบ้าน หากสามารถปรับปรุงโครงสร้างบางส่วนให้ปลอดภัย และสะดวกยิ่งขึ้น พร้อมพัฒนาแพ็คเกจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ทำให้รีสอร์ทแห่งนี้กลายเป็นต้นแบบของที่พักชุมชนที่เชื่อมโยงภูมิวัฒนธรรมได้อย่างแท้จริง

2. บ้านอัมพวา รีสอร์ท แอนด์สปา Baan Amphawa Resort & Spa

การวิเคราะห์บ้านอัมพวา รีสอร์ทแอนด์สปา

เป็นตัวอย่างของรีสอร์ทที่นำสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัยมาประยุกต์ใช้กับสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน มีระบบการจัดการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ได้รับรางวัล Green Hotel ระดับ G -Gold ปี 2563 สนับสนุนกิจกรรมวัฒนธรรมและสุขภาพ เช่น สปา สระว่ายน้ำกลางแจ้ง การนวดแผนไทย การใส่บาตรริมคลอง และการเรียนรู้การทำอาหารไทย

ลักษณะทั่วไปของที่พักร

รีสอร์ทตั้งอยู่ที่ถนนบางกะพ้อม-แก้วฟ้า ริมแม่น้ำแม่กลอง ใกล้ตลาดน้ำอัมพวา รูปแบบการตกแต่งและจำนวนห้องพักรประกอบด้วยสไตล์เรือนไทยรัชกาลที่ 2 และวิลล่าสไตล์รัตนโกสินทร์ร่วมสมัย ภายในตกแต่งด้วยวัสดุไม้และร่วมสมัยสอดคล้องกับบรรยากาศท้องถิ่น

ภาพที่ 4.14 บ้านอัมพวา รีสอร์ท แอนด์สปา Baan Amphawa Resort & Spa

จุดแข็ง

1. ทำเลที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำแม่กลอง ซึ่งอยู่ในพื้นที่ที่สามารถเข้าถึงตลาดน้ำอัมพวา แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และวิถีชีวิตริมน้ำ ซึ่งเอื้อต่อการดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ส่วนการออกแบบสถาปัตยกรรมและภูมิทัศน์ บรรยากาศผสมผสานความรื่นรมย์ของธรรมชาติและความสะดวกสบายของรีสอร์ทสมัยใหม่ ใช้การตกแต่งบ้านเรือนไทยและวิลล่าในสวนเขตร้อนมีเอกลักษณ์และกลมกลืนกับธรรมชาติ

2. รูปแบบรีสอร์ทครบวงจร มีทั้งที่พัก ร้านอาหาร และบริการสปา ช่วยเพิ่มทางเลือกด้านการพักผ่อนและสุขภาพ ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มองหาบริการที่หลากหลายภายใน

สถานที่เดียว ส่วนการบริการมีคุณภาพสูง ได้รับคะแนนรีวิวดีเยี่ยม ด้านความสะอาดได้รับรองด้านความสะอาดระดับ มาตรฐานความสะอาด (SHA Certified) และการบริการของพนักงานที่ใส่ใจและเป็นมิตร รวมถึงบรรยากาศรีสอร์ทที่สงบและร่มรื่น มีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น สระว่ายน้ำ จักรยานให้ยืมฟรี กิจกรรมวัฒนธรรม เช่น ล่องเรือชมหิ่งห้อย ใส่บาตรตอนเช้า และดนตรีสด

3. เน้นความยั่งยืนและสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้พลังงานทดแทน การจัดการขยะและน้ำเสียอย่างเป็นระบบ สร้างความร่วมมือกับชุมชน เปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เช่น การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ OTOP ภายในรีสอร์ท หรือจัดกิจกรรมท่องเที่ยวร่วมกับชุมชน เพื่อสร้างรายได้หมุนเวียนในท้องถิ่น จนได้รับรางวัลโรงแรมระดับสากลกับบรรยากาศที่สะท้อนเอกลักษณ์ไทย

ความเสี่ยง

จากความผันผวนทางเศรษฐกิจและสถานการณ์การท่องเที่ยว การพึ่งพากลุ่มนักท่องเที่ยวระดับกลางถึงระดับบน โดยเฉพาะชาวต่างชาติ ทำให้เสี่ยงต่อผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจหรือการแพร่ระบาดของโรคโควิด

จากการศึกษาวิจัย คณะผู้วิจัยพบว่า มีศักยภาพเป็นรีสอร์ทระดับต้นๆในพื้นที่อำเภออัมพวา ด้วยมีจุดเด่นที่โดดเด่นในเรื่องทำเลริมน้ำแม่กลอง การตกแต่งแบบไทยร่วมสมัย การบริการที่ดี และสิ่งอำนวยความสะดวกหลากหลาย พร้อมทั้งยังมีกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม

3. เรือนริมน้ำอัมพวา (Ruenrimnam Amphawa)

เป็นต้นแบบของที่พักชุมชนเชิงอนุรักษ์ ที่ผสมผสานการออกแบบสถาปัตยกรรมเรือนไทยพื้นถิ่นกับการบริการที่สะท้อนวิถีชีวิตชุมชนอย่างแท้จริง เช่นการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น แรงงานชาวบ้าน การจัดกิจกรรม Zero Waste Friendly และการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ

ภาพที่ 4.15 เรือนริมน้ำอัมพวา Ruenrimnam Amphawa

การวิเคราะห์เรือนรึมน้ำอัมพวา

จุดแข็ง

1. ท่าเลที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำแม่กลอง ตั้งอยู่ในท่าเลที่โดดเด่น เนื่องจากอยู่ใกล้กับอุทยานพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ 2) ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญของอำเภอ อัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ทำให้ที่พักมีจุดแข็งด้านภูมิทัศน์ที่งดงาม ดิตรึมน้ำแม่กลอง และสะดวกต่อการเดินทางไปเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในบริเวณใกล้เคียง อีกทั้งยังสามารถเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตชุมชนอัมพวาที่มีเอกลักษณ์เฉพาะทั้งตลาดน้ำ วัดวาอาราม และกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

2. ภูมิทัศน์และบรรยากาศริมแม่น้ำแม่กลอง ทำให้ที่พักมีความโดดเด่นด้านวิวทิวทัศน์ ได้สัมผัสวิถีชีวิตริมน้ำ และบรรยากาศที่เงียบสงบ ซึ่งเป็นจุดขายที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพ โดยเฉพาะวัยทำงานและผู้สูงอายุที่มุ่งแสวงหาความผ่อนคลาย

3. การออกแบบที่พักในลักษณะเรือนไทยริมน้ำหรือการผสมผสานองค์ประกอบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น สะท้อนภูมิวัฒนธรรมของอัมพวา และช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่แตกต่างจากที่พักโดยทั่วไป มีความเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตชุมชน มีศักยภาพในการจัดกิจกรรมที่สัมพันธ์กับวิถีชุมชน เช่น การล่องเรือชมหิ่งห้อย การตกบาตรทางเรือ การเยี่ยมชมตลาดน้ำและแหล่งผลิตภัณฑ์ชุมชน ซึ่งช่วยเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์

ความเสี่ยง

ลักษณะพื้นที่ริมน้ำมีข้อจำกัดด้านการขยายตัว ส่งผลให้จำนวนห้องพักและสิ่งอำนวยความสะดวกอาจไม่เพียงพอต่อความต้องการในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว

การพึ่งพานักท่องเที่ยวตามฤดูกาล จำนวนผู้เข้าพักมีความไม่แน่นอน โดยเฉพาะหลังสถานการณ์โควิด 19 ที่ทำให้การท่องเที่ยวซบเซา และมีนักท่องเที่ยวเพียงบางกลุ่มที่เดินทางมาเฉพาะวันหยุด

จากการศึกษาวิจัย คณะผู้วิจัยพบว่า รูปแบบที่พักที่เหมาะสมที่สุดสำหรับภูมิสังคมและภูมิวัฒนธรรมของชุมชนตลาดน้ำอัมพวา ควรเป็นที่พักที่สะท้อนอัตลักษณ์เรือนไทยริมน้ำ หรือบ้านไม้ทรงพื้นถิ่นอัมพวาที่มีชายคายื่นออกสู่น้ำหรือลำคลองหรืออยู่ในสวนมะพร้าว สวนส้มโอ สวนลิ้นจี่ ใช้วัสดุธรรมชาติที่สามารถหาได้ในชุมชนเน้นความเรียบง่าย สอดคล้องกับบรรยากาศของวิถีชีวิตชุมชนมากกว่าความหรูหรา เพื่อให้กลมกลืนทางสังคมและวัฒนธรรม ลักษณะการวางผังที่สอดคล้องกับระบบนิเวศริมน้ำ เช่น การยกใต้ถุนสูงเพื่อป้องกันน้ำท่วม และการจัดภูมิทัศน์ที่เอื้อต่อการไหลเวียนของน้ำและการฟื้นฟูระบบนิเวศริมคลอง ควบคู่ไปกับการจัดการบริการที่มีมาตรฐานด้านความสะอาด ระบบสุขาภิบาลและความปลอดภัย เชื่อมโยงกับกิจกรรมทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน รวมถึงการส่งเสริมความยั่งยืน

ทางสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจท้องถิ่น ทั้งนี้ เพื่อสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน นอกจากนี้ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในบางส่วน เช่น ระบบการจองออนไลน์หรือการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อดิจิทัล เพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยว

แนวทางการจัดการที่พักที่เหมาะสมกับภูมินิเวศและภูมิวัฒนธรรม

จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริการที่พักในชุมชนตลาดน้ำอัมพวา พบว่า การพัฒนา รูปแบบที่พักขึ้นอยู่กับหลายองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ กลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมาย ทำเลที่ตั้ง และ ศักยภาพในการปรับตัวของผู้ประกอบการที่พัก โดยชุมชนตลาดน้ำอัมพวาเป็นพื้นที่ที่มีความโดดเด่นด้านการท่องเที่ยว เนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ อีกทั้งยังตั้งอยู่ใกล้กับกรุงเทพมหานคร ทำให้มีความสะดวกต่อการเดินทางและมีศักยภาพสูงในการดึงดูดนักท่องเที่ยว ส่งผลให้ธุรกิจที่พักในพื้นที่มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง

การบริการที่พักในอัมพวามีความหลากหลาย ทั้งด้านรูปแบบและลักษณะการให้บริการ เพื่อสร้างความแตกต่างและสร้างข้อได้เปรียบเชิงการแข่งขัน ผู้ประกอบการจึงมุ่งเน้นการนำเสนออัตลักษณ์ที่ ที่พักและบริการที่มีความพิเศษเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างกัน ทั้งนี้เพื่อเพิ่มศักยภาพในการดึงดูดกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม การขยายตัวของธุรกิจการ ท่องเที่ยวและบริการที่พักอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาการจัดการน้ำเสีย การใช้ ทรัพยากรที่มากเกินไป และการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชน ดังนั้น ในการพัฒนาและปรับปรุงที่พักจึงควร ให้ความสำคัญต่อการออกแบบที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและคำนึงถึงความยั่งยืน โดยเน้นการออกแบบที่ กลมกลืนกับบริบทของธรรมชาติและวิถีชีวิตชุมชน การจัดให้มีระบบบำบัดน้ำเสียและการจัดการขยะที่ ผสมผสานกับวิถีธรรมชาติ การส่งเสริมการใช้น้ำและพลังงานอย่างประหยัด รวมถึงการเลือกใช้วัสดุที่ไม่ ก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษาข้อมูลและรวบรวมความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการใช้บริหารที่พักใน ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา พบว่าภาพรวมของการบริการที่พักมีจุดเด่นและข้อควรปรับปรุงหลายประการ ซึ่ง สามารถสรุปได้ดังนี้

1. สิ่งที่ต้องรักษาไว้ นักท่องเที่ยวเห็นว่าที่พักในพื้นที่อัมพวามีข้อดีหลายด้าน เช่น ทำเลที่ตั้งติด แม่น้ำหรือคลองซึ่งเอื้อต่อการพักผ่อน บรรยากาศเงียบสงบ ความเป็นกันเองของโฮมสเตย์ และความ สะอาดที่ได้มาตรฐาน นอกจากนี้ การบริการในด้านความปลอดภัย สิ่งอำนวยความสะดวก และ บรรยากาศเชิงวัฒนธรรมยังเป็นจุดแข็งที่ควรรักษาไว้และพัฒนาให้มีความสม่ำเสมอ

2. สิ่งที่ต้องปรับปรุงและแก้ไข นักท่องเที่ยวสะท้อนปัญหาหลักในประเด็นความสะอาด การจัดระเบียบสิ่งของ ความไม่เป็นระเบียบของบางโฮมสเตย์ การใช้เสียงรบกวนที่กระทบต่อบรรยากาศการพักผ่อน รวมถึงราคาที่แพงและอาหารที่สูงเกินไปและไม่เป็นมาตรฐาน ข้อคิดเห็นเหล่านี้สะท้อนถึงความจำเป็นที่ผู้ประกอบการต้องมีวินัยในการดูแลสถานที่ รักษามาตรฐานราคา และกำหนดหลักเกณฑ์การบริการที่ชัดเจน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว

3. ข้อเสนอแนะทางการจัดการที่พักให้เหมาะสมกับภูมิวัฒนธรรม

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เสนอให้ผู้ประกอบการเน้นการออกแบบที่พักในลักษณะบ้านไม้ไทยหรืออาคารที่ผสมผสานสถาปัตยกรรมดั้งเดิมกับความร่วมสมัยโดยไม่ทำลายอัตลักษณ์ท้องถิ่น อาหารและขนมพื้นบ้าน ควรถูกนำเสนอมากกว่าการนำเสนออาหารทั่วไป เพื่อเป็นการสะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ ยังควรส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม เช่น วิถีชีวิตการเกษตร งานหัตถกรรม และประเพณีท้องถิ่น เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ประสบการณ์ที่มีคุณค่า

อีกทั้ง นักท่องเที่ยวยังให้ความสำคัญกับการกำหนดราคาที่เป็นธรรม ไม่เอาเปรียบผู้บริโภค การเพิ่มบริการที่เกี่ยวข้อง เช่น อาหาร เครื่องดื่ม การจัดเลี้ยง และการให้บริการอย่างเป็นกันเองเหมือนครอบครัว ซึ่งจะช่วยสร้างความประทับใจและเพิ่มความผูกพันระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน

4. ข้อเสนอเชิงนโยบายและการพัฒนา

มีการเสนอให้มีการบูรณาการระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน เพื่อสนับสนุนด้านองค์ความรู้ การเงินทุน และการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการให้มีความพร้อมมากยิ่งขึ้น ขณะเดียวกัน ยังควรส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการดูแลคลอง สวน และพื้นที่ธรรมชาติรอบที่พักให้คงความสวยงามและมีเอกลักษณ์ อีกทั้งควรเน้นการอนุรักษ์วัฒนธรรม อาหารท้องถิ่น และการนำเสนอผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่าเชิงวัฒนธรรมของชุมชน

โดยสรุป ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาการบริการที่พักในชุมชนตลาดน้ำอัมพวา ควรมุ่งเน้นการรักษาจุดแข็งที่มีอยู่ การปรับปรุงข้อบกพร่องด้านความสะอาดและราคาที่เป็นธรรม การส่งเสริมวัฒนธรรมและวิถีท้องถิ่น และการบูรณาการทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ซึ่งทั้งหมดนี้จะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สร้างสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในระยะยาว

รูปแบบและแนวทางการจัดการที่พักที่เหมาะสมกับภูมินิเวศ ภูมิวัฒนธรรมพื้นที่ชุมชน ตลาดน้ำ อัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

จากการศึกษาวิจัยสรุปได้ว่า รูปแบบที่พักที่เหมาะสมกับภูมิแหล่งท่องเที่ยวและการบริหารจัดการที่ดีของที่พักในชุมชนตลาดน้ำอัมพวาพบว่า เป็นชุมชนที่มีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับสายน้ำเป็นหลักตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นลักษณะของชุมชนริมน้ำ การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนที่ปลูกอยู่ตามชายน้ำทั้งสองฝั่ง มีทรัพยากรที่มีความอุดมสมบูรณ์ในพื้นที่ตลอดแนวสองฟากฝั่งแม่น้ำแม่กลองทำให้เกิดเสน่ห์และความสวยงามในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติบริเวณคลองอัมพวา ซึ่งมีความเป็นเอกลักษณ์และถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน นอกจากนี้ในพื้นที่ยังมีอาชีพการเกษตรมีหลากหลายอาชีพ เช่น ค้าขายบริเวณตลาดน้ำอัมพวา ในปัจจุบันอาคารบ้านเรือนได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้งานจากเดิมที่เคยเป็นบ้านพักอาศัย หรือร้านค้าให้กลายเป็นบ้านพักรีสอร์ท โฮมสเตย์ เกสเฮาส์เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมวิถีชีวิตชุมชน รูปแบบที่พักที่ได้มาตรฐานเพื่อการท่องเที่ยวถือว่ามีความสำคัญยิ่ง เนื่องจากสถานที่พักระหว่างการเดินทางของนักท่องเที่ยวเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นมาก เพราะการเดินทางท่องเที่ยวติดต่อกันจำเป็นต้องมีสถานที่พักที่ดี ดังนั้น การกำหนดรูปแบบและแนวทางการจัดการที่พักที่เหมาะสมกับภูมินิเวศ ภูมิวัฒนธรรม พื้นที่ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อพัฒนามาตรฐานที่พักเพื่อการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพอย่างยั่งยืนและมีการผสมผสานศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างมีอัตลักษณ์ เอกลักษณ์เฉพาะตัวผสมกลมกลืนกับสภาพภูมิประเทศและวิถีชีวิตของชุมชนเพื่อตอบโจทย์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ประกอบการที่พักให้ตอบโจทย์การจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้กับชุมชนเพื่อความยั่งยืนโดยมีวัฒนธรรม เอกลักษณ์ อัตลักษณ์ วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ดั้งเดิมของคนในท้องถิ่นผ่านการใช้ทรัพยากรในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น ผสมผสานกับภูมิปัญญาที่ได้รับการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ผ่านทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่า

การบริการที่พักถือเป็นธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยวโดยตรง ด้วยรายได้หลักของธุรกิจมาจากนักท่องเที่ยวจากการให้บริการด้านที่พักอาศัย การจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม การจัดเลี้ยงและการประชุม สัมมนา รวมถึงการให้บริการด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะในชุมชนตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ที่พักบางแห่งติดกับแม่น้ำ คลอง ใกล้เคียงตลาดน้ำอัมพวา และบรรยากาศเป็นธรรมชาติสามารถจัดกิจกรรมให้ผู้มาพักเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนในบริเวณที่พักซึ่งมีจุดเด่นคือนักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสวัฒนธรรมและวิถีชีวิตดั้งเดิม ไม่ว่าจะเป็นอาชีพการทำสวน ชมการทำน้ำตาล

มะพร้าว เที่ยวขมวัดหรือเที่ยวขมตลาดน้ำ ที่ยังคงสภาพตลาดนัดแบบชาวบ้าน ล่องเรือไหว้พระ ชมวิถีการเกษตร เลือกซื้อสินค้าจากสวน เรียนพายเรือ ล่องเรือชมหิ่งห้อย ช่วงเช้าทำบุญตักบาตรทางเรือ ทั้งยังได้ใช้ชีวิตท่ามกลางอากาศอันบริสุทธิ์ และรับประทานอาหารที่มีมาจากธรรมชาติอีกด้วย

ภาพที่ 4.16 การประชุมกลุ่มย่อยและสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ประกอบการชุมชน

คณะผู้วิจัยร่วมกันเก็บข้อมูลและวิเคราะห์รูปแบบที่พักที่เหมาะสมกับภูมิวัฒนธรรมของชุมชนตลาดน้ำอัมพวา ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. รูปแบบและแนวทางการจัดการที่พักที่เหมาะสมกับภูมินิเวศ ภูมิวัฒนธรรม พื้นที่ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

การออกแบบที่พักใช้สถาปัตยกรรมแบบเรือนไทยหรือบ้านไม้ริมน้ำ หรือออกแบบร้านค้าและบริการที่สะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่น ใช้วัสดุและสถาปัตยกรรมแบบไทยดั้งเดิมตลาดน้ำหลังคาทรงจั่วหรือปั้นหยา เน้นการผสมผสานกับธรรมชาติกับสิ่งปลูกสร้าง เช่น สวนไม้ผล ติดแม่น้ำแม่กลอง หรือคลองสายรอง เพื่อให้กลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม เน้นแบบเรียบง่าย มีขายคายื่นออกเพื่อกันแดดและฝน เช่น เรือขายของบ้านเรือนไทย ใช้วัสดุธรรมชาติใช้วัสดุธรรมชาติ เช่น ไม้ ไม้ไผ่ กระจุตไม้สัก ไม้ตะเคียน หรือจาก เพื่อความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีระเบียงหรือชานบ้านยื่นออกไปติดน้ำ เพื่อให้นักท่องเที่ยวสัมผัสบรรยากาศริมน้ำได้ อาจมีท่าเรือเล็กๆ สำหรับพายเรือเล่น หรือให้พ่อค้าแม่ค้านำของมาส่งถึงที่พัก

2. กิจกรรมและประสบการณ์การท่องเที่ยว

ที่พักควรเชื่อมโยงกับกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน ใช้บริการอาหารพื้นถิ่นจากวัตถุดิบในชุมชน เช่น การทำน้ำตาลมะพร้าว ขนมไทย ข้าวคลุกกะปิ ปลาพูซาเตี้ย จัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน เช่น พายเรือในคลอง เยี่ยมชมสวนมะพร้าว เรียนรู้การทำขนมไทย บริการพาเที่ยวตลาดน้ำ พายเรือชมวิถีชีวิตชุมชน หรือใส่บาตรพระทางน้ำ หรือการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาและประเพณี เป็นการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) โดยให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และมีส่วนร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การทำขนมไทย การประดิษฐ์งานหัตถกรรมต่าง ๆ

3. ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม

ใช้วัสดุธรรมชาติและวิธีการก่อสร้างที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม มีระบบจัดการน้ำและพลังงานอย่างประหยัดเช่น ระบบกรองน้ำฝน ใช้พลังงานแสงอาทิตย์ ส่งเสริมการลดขยะและรีไซเคิลภายในที่พักที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและยั่งยืน ใช้พลังงานทางเลือก เช่น โซลาร์เซลล์ หรือระบบบำบัดน้ำเสียแบบธรรมชาติ ลดการใช้พลาสติก ส่งเสริมการใช้วัสดุธรรมชาติและรีไซเคิล สนับสนุนเศรษฐกิจชุมชน โดยใช้วัตถุดิบและแรงงานจากท้องถิ่น นอกจากนี้ใช้ที่พักเป็นพื้นที่ในการเผยแพร่และสืบทอดคุณค่าทางวัฒนธรรม โดยการออกแบบประสบการณ์ที่ให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

4. บทบาทต่อชุมชนและเศรษฐกิจท้องถิ่น

รูปแบบที่พักควรมีการเชื่อมโยงกับชุมชนโดยตรง เช่น การใช้ผลิตภัณฑ์ OTOP ในการตกแต่งและการบริการอาหาร โดยสนับสนุนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนทั้งในฐานะเจ้าของกิจการ ผู้ให้บริการและผู้ผลิตสินค้าและวัตถุดิบ เพื่อสร้างรายได้หมุนเวียนในท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาปรับปรุงที่พักในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม

จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลและข้อค้นพบจากการวิจัยพบว่าข้อเสนอแนะในการพัฒนาปรับปรุงที่พักและบริหารจัดการรองรับความเปลี่ยนแปลงในอนาคต เพราะในปัจจุบันโลกได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยมีแรงขับเคลื่อนจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี (Digital Disruption) ที่พักก็เป็นหนึ่งในกลุ่มที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากที่ผ่านมาได้ ลูกค้าสามารถช่วยหาข้อมูล ด้านการท่องเที่ยว ที่พักการเดินทางผ่านช่องทางออนไลน์ รวมถึงนักท่องเที่ยวยังให้ความสำคัญกับการสรรหาที่พักระหว่างการท่องเที่ยวมากขึ้น สะท้อนโอกาสสำคัญสำหรับผู้ประกอบการที่พักในการนำเสนอห้องพักและทำ

การตลาดถึงนักท่องเที่ยวโดยตรง รวมทั้งการเสนอผ่านช่องทางด้วยตนเอง และผ่านตัวกลางที่ให้บริการ ทำธุรกรรมด้านการท่องเที่ยวผ่านอินเทอร์เน็ตทำให้ถึงกลุ่มลูกค้าได้มากขึ้น ดังนั้น ควรมีการกระตุ้นการ จองห้องพักผ่านช่องทางของที่พักโดยตรงด้วยการเพิ่มข้อเสนอพิเศษ เพื่อลดค่าคอมมิชชั่นที่จ่ายผ่าน ตัวกลาง เช่น เพิ่มข้อเสนอพิเศษที่นักท่องเที่ยวจะได้รับอย่างเช่น อาหารเช้า Late checkout และมอบ ของที่ระลึก เมื่อจองห้องพักผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

นักท่องเที่ยวในอนาคตจะเลือกท่องเที่ยวจากจุดประสงค์ในการท่องเที่ยวที่ตนสนใจ นักท่องเที่ยว เปลี่ยนมาให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นประสบการณ์โดยเฉพาะประสบการณ์ที่ได้รับความรู้เชิง ลึกจากแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่เดินทางไปท่องเที่ยว โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวให้ ความสำคัญในการตัดสินใจเลือกจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สัมผัสวิถีชีวิตผู้คน และประเพณีท้องถิ่นของ ท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งมากกว่าการท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือของกลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยว การบริหารจัดการและที่พักของ ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา เกิดจากความเข้มแข็งของชุมชนในการมีส่วนร่วม สอดคล้องกับงานวิจัยของสุทธิ ดา ชัตติยะ และณรงค์ ป้อมหลักทอง (2562) พบว่าการท่องเที่ยวในชุมชนจะไม่สามารถประสบ ความสำเร็จได้หากปราศจากการสนับสนุนของคนในชุมชน การให้ความสนใจของสื่อที่เข้ามาช่วย ประชาสัมพันธ์เรื่องราวที่เกิดขึ้นในชุมชนและหน่วยงานทางวิชาการต่าง ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการ แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในการพัฒนาชุมชนในมิติต่าง ๆ และงานวิจัยของ มณีรัตน์ สุขเกษม และพิทักษ์ ศิ ริวงศ์ (2560) พบว่าการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวในชุมชนต้องอาศัยความร่วมมือของภาคี เครือข่ายจากทุกภาคส่วน ได้แก่ คนในชุมชน ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว หน่วยงาน ภาครัฐและเอกชนทั้งระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัดและระดับประเทศ ชุมชนตลาดน้ำอัมพวาให้ตระหนักถึง คุณค่าของการบริหารจัดการทรัพยากรให้เห็นคุณค่าอัตลักษณ์ เอกลักษณ์ท้องถิ่นเพื่อตอบโจทย์การ ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยเน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมบริหารจัดการภายในชุมชน และกระจายรายได้สู่ชุมชน โดยมีข้อเสนอของผู้ประกอบการเพื่อกำหนดนโยบายส่งเสริมจากภาครัฐและหน่วยงานภายนอก ดังนี้

1) การสนับสนุนให้ชุมชนตลาดน้ำอัมพวามีการจัดทำบริการที่พักในการส่งเสริมความเข้มแข็ง ให้กับชุมชน ควรมีการกำหนดยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม และ สิ่งแวดล้อมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืนโดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ และฟื้นฟูประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาของท้องถิ่น รักษาวิถีชีวิตและทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมของชุมชนอย่างยั่งยืน

2) ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้เห็นคุณค่าการท่องเที่ยวรูปแบบสัมผัสธรรมชาติแบบวิถีชีวิตชุมชน เนื้อหาการประชาสัมพันธ์ควรเน้นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นหรือจุดขายของที่ปัก เรื่องราวสะท้อนประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตชุมชน

3) ให้ภาครัฐปรับปรุงพัฒนาระบบการบริหารงานที่ดีและไม่มีการจำกัดจำนวนผู้ประกอบการ ทำให้เกิดการแข่งขันสูงขึ้น ระหว่างผู้ประกอบการด้วยกัน และส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงเอกลักษณ์ วัฒนธรรม วิถีชีวิต และความเป็นอยู่ดั้งเดิมของคนในท้องถิ่น ปัญหา รองลงมาคือขาดความเป็นธรรมในการจัดสรรแบ่งปันรายได้ และผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการและชุมชน ตลอดจน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน ให้ตระหนักถึงคุณค่าของการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืนในระดับ ชุมชนท้องถิ่น

4) เน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมบริหารจัดการภายในชุมชนและกระจายรายได้สู่ชุมชน

จากการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) ซึ่งคัดเลือกโดยวิธีแบบเฉพาะเจาะจง แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการธุรกิจการค้า และตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ โดยการนำเสนอข้อมูลที่ คณะผู้วิจัยได้รวบรวมเกี่ยวกับรูปแบบที่ปักและข้อเสนอแนะในการพัฒนา ปรับปรุงที่ปักในพื้นที่ชุมชน ตลาดน้ำอัมพวาให้เหมาะสมกับภูมินิเวศ และภูมิวัฒนธรรม โดยมุ่งสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อความยั่งยืนทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้ใช้เป็นข้อมูลในการร่วมระดมความคิด เพื่อนำไปวางแผนในการพัฒนาปรับปรุงที่ปักในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อความยั่งยืนทางด้าน เศรษฐกิจ และสังคม

ภาพที่ 4.17 การสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจการค้า และตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ

ผลจากการประชุมกลุ่มย่อยพบว่าปัจจัยคุกคามและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงรูปแบบที่พักในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และชุมชนท้องถิ่น ได้แก่

1. แรงกดดันจากตลาดท่องเที่ยวเชิงพาณิชย์ทำให้ผู้ประกอบการมุ่งพัฒนาเชิงพาณิชย์การตลาดมากเกินไปเกิดการขยายตัวของรีสอร์ทเชิงพาณิชย์และที่พักหรูที่ไม่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมท้องถิ่น มีการดัดแปลงเรือนไทยดั้งเดิมให้กลายเป็นอาคารสมัยใหม่เพื่อตอบโจทย์ตลาด ทำลายอัตลักษณ์ชุมชน

2. ผลกระทบจากมลภาวะและสิ่งแวดล้อม จากปริมาณนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นทำให้ขยะและน้ำเสียมากขึ้น โดยเฉพาะริมคลองและแม่น้ำแม่กลอง มีการก่อสร้างและขุดลอกคลองโดยไม่มีการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

3. การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนขาดแรงงานในชุมชน คนรุ่นใหม่ไม่สืบทอดกิจการ หันไปประกอบอาชีพอื่นหรือออกไปนอกพื้นที่ ชาวบ้านในชุมชนถูกลดบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยว โดยภาคเอกชนจากภายนอกเข้ามามีอิทธิพลมากขึ้น

4. ความไม่สมดุลของการพัฒนา บางพื้นที่เน้นสร้างที่พักใหม่จำนวนมาก โดยไม่พิจารณาขีดความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจในชุมชนระหว่างผู้ประกอบการรายใหญ่กับรายย่อย

5. แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงรูปแบบที่พักจากเดิมที่พักมีลักษณะบ้านชาวบ้านเปิดบ้านรับแขกแบบโฮมสเตย์แบบดั้งเดิมสู่ที่พักเชิงพาณิชย์ เช่น โฮสเทล บูติค หรือโรงแรมขนาดเล็กที่สร้างใหม่ เน้นการตกแต่งโมเดิร์นมากขึ้น

6. มีการปรับตัวเข้าสู่แพลตฟอร์มออนไลน์ ที่พักหันมาขึ้นทะเบียนกับ Airbnb หรือ Booking โดยลดบทบาทของการจัดการแบบชุมชน มีการแข่งขันด้านราคาและคะแนนรีวิว ทำให้โฮมสเตย์แบบเรียบง่ายสูญเสียความนิยม

7. ความต้องการของนักท่องเที่ยวเปลี่ยนไปเน้นความสะดวกสบายมากกว่าความเรียบง่ายแบบท้องถิ่น นักท่องเที่ยวต้องการเครื่องอำนวยความสะดวกมากขึ้น เช่น แอร์ เครื่องทำน้ำอุ่น Wi-Fi ทำให้ต้นทุนและรูปแบบเปลี่ยนไป

8. แนวโน้มการพัฒนาเชิงอนุรักษ์ใหม่ (Eco-lodge/Zero Waste Stay) พบว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่บางส่วนเริ่มสนใจการพักแบบรักษ์โลก เน้น zero waste, โลคอลฟู้ด, low carbon เป็นโอกาสกลับมาพัฒนาแบบดั้งเดิม เป็นโอกาสกลับมาพัฒนาแบบดั้งเดิมแต่ปรับให้ร่วมสมัยสู่ความยั่งยืน

ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยชุมชนและตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้กำหนดแนวทางพบว่าข้อเสนอแนะและแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงที่พัก มีดังนี้

1.1 ด้านสถาปัตยกรรมและภูมินิเวศ ควรออกแบบให้สอดคล้องกับภูมิอากาศ เช่น มีหลังคาสูง ระบายลม เลือกใช้วัสดุท้องถิ่น เช่น ไม้จากสวนมะพร้าวที่หมดอายุ หรือกระเบื้องดินเผา ปรับปรุงพื้นที่ให้มีแนวกันชนธรรมชาติ เช่น ปลูกต้นไม้ริมคลอง ปลูกไม้เลื้อยกันแดด

1.2 ด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ควรออกแบบกิจกรรมให้ผู้เข้าพักร่วมกัน เช่น การทำขนมไทย การทำน้ำตาลมะพร้าว เป็นต้น มีการตกแต่งภายในด้วยของพื้นถิ่น เชื่อมโยงกับเทศกาลชุมชน เช่น เทศกาลตักบาตรทางน้ำ ลอยกระทงแบบพื้นบ้าน

1.3 ด้านเศรษฐกิจชุมชน สร้างเครือข่ายที่พักในชุมชนให้ร่วมมือกัน เช่น การแชร์ลูกค้า แชร์กิจกรรม ส่งเสริมสินค้าในชุมชน OTOP และส่งเสริมร้านค้าเป็นสินค้าชุมชนภายในที่พัก

1.4 ด้านสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน ควรส่งเสริมการลดขยะพลาสติก เช่น ใช้ภาชนะไม้ไผ่ หรือขวดน้ำเติมได้ มีป้ายให้ความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศท้องถิ่น หรือการปลูกพืชผักสวนครัวอินทรีย์ไว้ใช้ในที่พัก และให้ผู้เข้าพักมีส่วนร่วมเก็บหรือปรุงอาหาร

1.5 ด้านการจัดการและมาตรฐาน ควรพัฒนาเจ้าบ้านให้มีความรู้ด้านการบริการและความปลอดภัย

แนวทางการบริหารจัดการที่พักในชุมชนตลาดน้ำอัมพวาเพื่อความยั่งยืน

การบริหารจัดการที่ดีของที่พักในอำเภออัมพวาเพื่อให้ตอบโจทย์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ควรครอบคลุมทั้งด้านการจัดการทรัพยากร การมีส่วนร่วมของชุมชน และการรักษาเอกลักษณ์ท้องถิ่น โดยมีแนวทางสำคัญดังนี้

1. การส่งเสริมและรักษาอัตลักษณ์ท้องถิ่นชุมชนตลาดน้ำอัมพวา

ลักษณะรูปแบบของสถานที่พัก มีการก่อสร้างโดยคำนึงถึงความเป็นท้องถิ่นและความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นตามลักษณะสถาปัตยกรรม ภูมิสถาปัตยกรรม เป็นลักษณะผสมผสานกับของเดิมกับของใหม่ที่กลมกลืนกันโดยไม่ทำลายสภาพพื้นที่การตกแต่งที่พักและการให้บริการที่สะท้อนวัฒนธรรมอัมพวา ใช้ของตกแต่งพื้นบ้าน ควรมีโครงสร้างที่ดี ชุมชนมีสภาพแวดล้อมที่ดีไม่ไกลจากสถานที่ท่องเที่ยว มีบรรยากาศดี ทั้งภายในและโดยรอบที่พัก ควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน เช่น ที่นอน หรือเตียงนอน หมอน ผ้าห่ม ห้องน้ำสะอาด เป็นต้น

ส่วนอาหาร ควรเป็นอาหารท้องถิ่น มีการนำผลผลิตในชุมชนนำมาปรุงเป็นอาหารให้กับนักท่องเที่ยวได้รับประทาน ซึ่งอาจจัดเป็นเมนูอาหารท้องถิ่น และอาหารเมนูมาให้นักท่องเที่ยวได้เลือกรับประทานได้

การจัดทำเมนูอาหารท้องถิ่น เป็นการสร้างความแปลกใหม่ให้กับนักท่องเที่ยวที่เข้าพัก อีกทั้งยังเป็นการใช้ผลผลิตทางการเกษตรที่มีอยู่ในชุมชน เป็นการกระจายรายได้ในท้องถิ่นอีกทางหนึ่งเป็นการส่งเสริมสินค้าและบริการพื้นบ้าน สนับสนุนสินค้า OTOP ผลิตภัณฑ์จากชุมชนเพื่อเป็นของที่ระลึก ของฝาก หรือจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว โดยใช้วัสดุและวัตถุดิบท้องถิ่นเป็นหลัก

นอกจากนี้ควรมีการจัดกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมจัดพื้นที่แสดงและสาธิตการทำผลิตภัณฑ์ดั้งเดิม เช่น การทำขนมไทย ล่องเรือชมหิ่งห้อย การทำน้ำตาลมะพร้าว การทำเครื่องจักสาน ทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และเคารพวิถีชีวิตชุมชนการสร้างจิตสำนึกเรื่องการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นการใช้ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนในชุมชนไม่ทำลายธรรมชาติหาก มีการตัดแปลงธรรมชาติก็จะต้องไม่ก่อให้เกิดผลกระทบ หรืออยู่ในทำเลที่มีผลกระทบต่อสภาพ ธรรมชาติน้อยที่สุด

ภาพที่ 4.18 กิจกรรมสาธิตการทำผลิตภัณฑ์จักสาน และผลิตภัณฑ์จากน้ำตาลมะพร้าว

2. การบริหารจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

มีการจัดการด้านการรักษาสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน เช่น การใช้พลังงาน มีมาตรการประหยัดพลังงาน มากน้อยแค่ไหน การใช้น้ำอย่างประหยัดมากน้อยแค่ไหน จัดการขยะและการบำบัดน้ำเสียให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เหมาะสมตามหลัก วิชาการและนำกลับมาใช้ในพื้นที่ หรือจัดการโดยวิธีหนึ่งวิธีใด อย่างไรก็ตามในการจัดการขยะมูลฝอย ก็ควรต้องมีวิธีการที่ชัดเจน การจัดการพลังงานและน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การใช้หลอดไฟ LED ระบบประหยัดน้ำ การจัดการขยะและรีไซเคิล โดยแยกขยะและส่งเสริมการลดใช้พลาสติก ใช้บรรจุภัณฑ์จากธรรมชาติ บริเวณโดยรอบบ้านสะอาดสอดคล้องกับงานวิจัยวิเชียร เจนตระกูลโรจน์ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการออกแบบรีสอร์ทที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม: กรณีศึกษา Dhamajati Resort เขื่อนศรีนครินทร์ จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ธุรกิจรูปแบบรี

สอร์ทเชิงอนุรักษ์นั้นเป็นการดำเนินธุรกิจอย่างเรียบง่าย โดยสร้างผลกระทบหรือมลพิษต่อธรรมชาติให้น้อยที่สุด เพื่อให้ธรรมชาติยังคงมีความอุดมสมบูรณ์ และผู้บริโภคน่าสัมผัสใกล้ชิดกับธรรมชาติ

ภาพที่ 4.19 รูปแบบรีสอร์ตเชิงอนุรักษ์

3. การมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งภายในและภายนอก

การบริหารจัดการต้องเป็นการรวมกลุ่มโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สมาชิกกลุ่มและชุมชน เป็นการสร้างเครือข่ายผู้ประกอบการที่พักร่วมกับชุมชนมีบทบาทในกิจกรรมและการบริการ เป็นการส่งเสริมวิถีชีวิตชุมชนเพื่อถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของพื้นที่ชุมชน ให้ชาวบ้านในชุมชนเป็นผู้ให้บริการและดำเนินกิจกรรม เช่น กลุ่มชาวสวน ชาวเรือ และช่างฝีมือเปลี่ยนไปใช้วัสดุและผลิตภัณฑ์จากท้องถิ่น ทำงานร่วมกับธุรกิจ ในท้องถิ่น ในความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกัน ที่ช่วยให้คนในชุมชน เป็นการสร้างเศรษฐกิจที่ดีในท้องถิ่น สนับสนุนและส่งเสริมการผลิตในท้องถิ่น ให้ความร่วมมือกับพ่อค้าแม่ค้าส่งเสริมกิจกรรมหรือทัวร์ที่ตอบสนองชุมชนในท้องถิ่น ปกป้องและสอนเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น

4. การใช้เทคโนโลยีในการบริหาร

ระบบการจองที่พักออนไลน์ที่เชื่อมโยงกับแพลตฟอร์มต่างๆ เพื่อเพิ่มโอกาสทางการตลาดมีการจองเข้าพักได้หลายวิธี เช่น การจองทางไปรษณีย์ การจองทางโทรศัพท์ การจองผ่านเครือข่าย internet การจองที่พัก ควรได้รับการตอบสนองโดยทันที เพื่อเป็นการยืนยันการเข้าพักของนักท่องเที่ยว ผู้ประสานงานควรส่งรายละเอียดให้กับนักท่องเที่ยวเพื่อศึกษาก่อนการเข้าพัก นอกจากนี้การใช้สื่อออนไลน์ในการประชาสัมพันธ์และสื่อสารกับลูกค้า

5. กิจกรรมและการบริการ

ผู้ประกอบการควรมีการอบรมพนักงานด้านการบริการและความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในด้านการต้อนรับแต่งกายแบบพื้นถิ่น ควรมีการจัดพื้นที่ต้อนรับในลักษณะจุดศูนย์กลางของชุมชน เพื่อดำเนินการต้อนรับ ลงทะเบียนการเข้าพัก หรือ การให้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยว การต้อนรับอาจมีการต้อนรับนักท่องเที่ยวตามวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นจะเป็นการสร้างประทับใจได้เมื่อเริ่มเข้าสู่ชุมชนการให้บริการในตลาดน้ำที่ค้ำน้ำถึงภูมิวัฒนธรรม จะช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยว สนับสนุนเศรษฐกิจชุมชน และรักษาเอกลักษณ์ของพื้นที่ไว้ได้

ควรมีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ในเรื่องการประหยัดพลังงานให้แก่แขกผู้เข้าพัก การแต่งกายของพนักงานภายในที่พักแรมควรให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น ควรมีการนำเอาผลิตภัณฑ์ที่ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นมาขายเป็นของที่ระลึก เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชนท้องถิ่น

จัดบ้านพักตามลำดับ หลังการตอบรับการจอง อาจมีการใช้ระบบการเรียกเก็บค่าบริการบางส่วนเป็นการยืนยันการจอง เพื่อป้องกันการไม่เข้าพักของนักท่องเที่ยวตามกำหนดเวลา ดังนั้น ควรชี้แจงระยะเวลาการยกเลิกเข้าพักให้กับนักท่องเที่ยวได้รับทราบด้วย การเข้าพักของนักท่องเที่ยวควรมีการทำข้อตกลงกันในกลุ่มในการจัดสรรที่พักให้กับนักท่องเที่ยวในบ้านแต่ละหลัง ซึ่งอาจแบ่งการเข้าพักตามลำดับก่อนหลัง หรือตามความต้องการของผู้เข้าพัก

การกำหนดระเบียบและข้อปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวการกำหนดระเบียบและข้อปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวเช่น การแต่งกาย การนอน การกำหนดเวลาการเข้าออกบ้านพัก เป็นสิ่งสำคัญเพื่อไม่ก่อให้เกิดปัญหาที่ขัดต่อวัฒนธรรม จารีต ประเพณีและความเชื่อของชุมชน นักท่องเที่ยวต้องยอมรับและปฏิบัติตาม ควรมีการชี้แจงในขั้นตอนการจองหรือลงทะเบียนการเข้าพัก

การลงทะเบียน การเข้าที่พักผู้เข้าพักต้องลงทะเบียนเพื่อเป็นหลักฐาน ส่วนในลักษณะที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท การลงทะเบียน อาจเป็นรูปแบบการเก็บข้อมูลแบบง่าย ๆ ความสำคัญของการลงทะเบียน ทำให้เจ้าของบ้านทราบข้อมูลเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว ช่วยในการจัดเตรียมบ้านพัก ทำให้ทราบวันออกจากที่พักของนักท่องเที่ยวแต่ละคน การลงทะเบียน มีความจำเป็นเพราะจะทำให้กลุ่มสามารถวางแผนการเข้าพักของแขกในลำดับต่อ ๆ ไปได้ และสามารถเป็นข้อมูลการเข้าพักให้ผู้ดูแลรักษาความปลอดภัยมีการจัดมาตรการรักษาความปลอดภัย เช่น ทรัพย์สิน เงินสดต่าง ๆ ทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว ห้องพักรวมการดูแลและซ่อมแซมประตู หน้าต่าง หากมีการชำรุดหรือมีลื้อคเกอร์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเก็บทรัพย์สินไว้อย่างปลอดภัย หากนักท่องเที่ยวลืมทรัพย์สินไว้ในบ้านพักภายหลังเดินทางกลับ เจ้าของบ้านควรเก็บไว้ในที่ที่ปลอดภัย และพยายามติดต่อเจ้าของเพื่อมารับคืน

6. การวางแผนและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

การกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดความสำเร็จด้านความยั่งยืนการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอการใช้ข้อมูลและพินิจจากลูกค้ามาปรับปรุง การปรับปรุงและพัฒนาที่พ้องตามผลการประเมินและความต้องการของตลาดวางแผนทางการประเมินตนเองและรับข้อเสนอแนะจากนักท่องเที่ยวเพื่อปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

สรุปผลจากการศึกษาวิจัยคณะผู้วิจัยพบว่า การจัดการด้านธุรกิจ ที่พัก จึงมีความสำคัญต่ออำเภออัมพวา ธุรกิจที่พักต้องสามารถสร้างคุณค่า ความแตกต่างและคำนึงถึงสังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนไปพร้อมกับอีกทั้งการรักษาภาพและการนำเสนอบรรยากาศที่มีความโดดเด่น ให้คงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของที่พักของอัมพวา

กรมการท่องเที่ยว ให้ความสำคัญในการพัฒนาชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็งด้วยทุนทรัพยากร อัตลักษณ์ ความคิดสร้างสรรค์ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยใช้ศักยภาพของพื้นที่โดยการระเบิดจากภายใน เน้นความหลากหลายทางชีวภาพ และความหลากหลายทางวัฒนธรรม ในการยกระดับมูลค่าในห่วงโซ่การผลิตสินค้าและบริการให้มีมูลค่าสูงขึ้น ตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจ BCG Model เพื่อสร้างความเข้มแข็งด้านการบริหารจัดการชุมชนอย่างยั่งยืนให้แก่ชุมชน เช่น การจัดการขยะ ของเสียอย่างเป็นระบบ การนำกลับมาใช้ซ้ำ คัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทางเพื่อลดปริมาณขยะและต้นทุนในการจัดการ และสามารถ นำกลับมาใช้ประโยชน์ได้โดยง่าย การใช้บรรจุภัณฑ์อาหารจากวัสดุธรรมชาติ การใช้พลังงานหมุนเวียน การออกแบบที่พักเพื่อลดการใช้พลังงาน เป็นต้น

การกระตุ้นให้เกิดแนวคิดในการพัฒนาและยกระดับโฮมสเตย์ของตนเองไปสู่การบริหารจัดการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ชุมชนมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายมากขึ้น โดยเฉพาะกิจกรรม การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นถึงความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นการรับผิดชอบต่อตนเอง สมาชิกในชุมชน รวมถึงนักท่องเที่ยว และต่อยอดสร้างจุดขายโฮมสเตย์ที่ตระหนักถึงความสำคัญเรื่องสิ่งแวดล้อม เป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนโฮมสเตย์อย่างยั่งยืนต่อไปเชื่อมโยงกับกรมการท่องเที่ยวมีแนวทางส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการที่พักให้มีมาตรฐานการท่องเที่ยวและความเหมาะสมกับวิถีชีวิตร่วมกันกับชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดจิตสำนึกถึงการจัดการพื้นที่ รับรู้ถึงคุณค่าอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชน ก่อให้เกิดการอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาของท้องถิ่น เพื่อรักษาวิถีชีวิตและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งจะสามารถนำองค์ความรู้นี้ไปใช้ในการแก้ปัญหาควบคู่ไปกับการยกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยวและสร้างชุมชนตลาดน้ำอัมพวาให้เกิดความเข้มแข็งต่อไปได้ รวมทั้งการใช้ซอฟต์แวร์เป็นตัวขับเคลื่อน เป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสธรรมชาติมากที่สุด ได้สัมผัสกับวิถีชีวิตของชุมชน ที่พักให้เป็นส่วนหนึ่งของ

ธรรมชาติ เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมท้องถิ่นและต่อไป เพราะชุมชนตลาดน้ำอัมพวา มีจุดแข็งที่สำคัญคือนักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสวัฒนธรรมและวิถีชีวิตดั้งเดิม โดยเฉพาะความเป็นเอกลักษณ์ด้านวัฒนธรรม ประเพณี ประวัติศาสตร์ สถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่ง ดังนั้น ชุมชนตลาดน้ำอัมพวามีการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอนาคตที่สามารถสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวไปพร้อมกับการสร้างความพึงพอใจในการท่องเที่ยว การรักษาแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พื้นที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม รวมถึงการรักษาวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนเอาไว้ได้อย่างยั่งยืนร่วมมือกันในการจัดการอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ ให้เกิดการกระจายรายได้ลงสู่ชุมชนท้องถิ่นได้อย่างทั่วถึงและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการสนับสนุนให้ชุมชนตลาดน้ำอัมพวามีการจัดทำบริการที่พักในการส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชน ควรมีการกำหนดยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืนโดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาของท้องถิ่น รักษาวิถีชีวิตและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนอย่างยั่งยืน และควรมีการประชาสัมพันธ์ให้เห็นคุณค่าการท่องเที่ยวรูปแบบสัมผัสธรรมชาติแบบวิถีชีวิตชุมชน เนื้อหาการประชาสัมพันธ์ควรเน้นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นหรือจุดขายของที่พัก เรื่องราวสะท้อนประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตชุมชน ส่วนภาคีรัฐบาลขาดระบบการบริหารงานที่ดีและไม่มีการจำกัดจำนวนผู้ประกอบการ ทำให้เกิดการแข่งขันสูงขึ้น ระหว่างผู้ประกอบการด้วยกัน และส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงเอกลักษณ์ วัฒนธรรม วิถีชีวิต และความเป็นอยู่ดั้งเดิมของคนในท้องถิ่น ปัญหารองลงมาคือขาดความเป็นธรรมในการจัดสรรแบ่งปันรายได้ และผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการและชุมชน ตลอดจนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน ให้ตระหนักถึงคุณค่าของการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืนในระดับชุมชนท้องถิ่น โดยเน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมบริหารจัดการภายในชุมชนและกระจายรายได้สู่ชุมชน จึงเป็นที่มาของการบริการที่พักที่เหมาะสมกับภูมิวัฒนธรรม ให้มีเอกลักษณ์ อัตลักษณ์เฉพาะถิ่น เพื่อตอบโจทย์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมของชุมชนตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามเพื่อตอบโจทย์การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับภาคีรัฐบาล ภาคเอกชน และชุมชนหรือผู้ประกอบการธุรกิจที่พัก มุ่งให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมทำให้การท่องเที่ยวได้เกิดกับชุมชนอย่างแท้จริง ลดความเหลื่อมล้ำชุมชนเติบโตอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม สังคม และเกิดการพัฒนายั่งยืนต่อไป เพราะชุมชนตลาดน้ำอัมพวา มีจุดแข็งที่สำคัญโดยเฉพาะความเป็นเอกลักษณ์ด้านวัฒนธรรม ประเพณี ประวัติศาสตร์ สถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่ง ดังนั้น ต้องเปิดโอกาส

ให้ประชาชนภาครัฐและเอกชนเข้ามาร่วมมือกันในการจัดการอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ ให้เกิดการกระจายรายได้ลงสู่ชุมชนท้องถิ่นได้อย่างทั่วถึงและยั่งยืน

รูปแบบที่พักที่เหมาะสมกับภูมิวัฒนธรรมที่ตอบโจทย์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

รูปแบบที่พักที่เหมาะสมกับภูมิวัฒนธรรมที่ตอบโจทย์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ปัจจุบันนี้การแข่งขันในตลาดโลกได้ให้ความสำคัญกับการนำเอาวัฒนธรรมมาเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความแตกต่างมากขึ้น เพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวมากขึ้น ทั้งในเรื่องของการเรียนรู้วัฒนธรรม มรดกทางวัฒนธรรม และการสัมผัสทางวัฒนธรรม ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนี้สามารถสร้างรายได้จำนวนมากให้กับประเทศ ที่พักที่ดีมีส่วนช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวและสร้างรายได้ให้กับชุมชน โดยการนำเอาตึกแถวหรือบ้านเก่ามาพัฒนาเป็นโรงแรม รีสอร์ท โฮมสเตย์ เกสท์เฮาส์ ซึ่งรูปแบบของที่พัก ก็มีรูปแบบที่แตกต่างกันไปแต่ละยุคสมัย รวมถึงความก้าวหน้าของเทคโนโลยี เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ที่มาใช้บริการ จนทำให้ปัจจุบันรูปแบบของที่พักมีความหลากหลายมากขึ้น ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับสถานที่ตั้งที่อยู่ใกล้กับแหล่งท่องเที่ยว และให้ความสำคัญกับพื้นที่ภายในห้องพักและพื้นที่รับรอง รูปแบบการออกแบบตกแต่งภายในเป็นแบบโมเดิร์นและไทยพื้นถิ่น ด้านรูปแบบและการออกแบบตกแต่งภายนอกมีเอกลักษณ์และทันสมัย ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มเติมนักท่องเที่ยว ต้องการบริการร้านอาหาร การปั่นจักรยานท่องเที่ยวชุมชน สระว่ายน้ำ และสปา เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามสิ่งที่ที่พักทุกประเภทจะต้องมีและให้ความสนใจ คือ มาตรฐานที่ที่พักที่สามารถทำให้นักท่องเที่ยว หรือผู้ที่มาใช้บริการเกิดความรู้สึกปลอดภัย ได้รับความสะดวกสบาย และได้รับการบริการที่ตอบสนองความต้องการได้อย่างเต็มที่ ซึ่งมาตรฐานทั่วไปสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประการคือ ความปลอดภัย (Securities) ความสะอาด (Cleanliness) ความสะดวก (Facilities) และ การบริการ (Service) ซึ่งเมื่อที่พักมีความตระหนักถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และการดำรงซึ่งเอกลักษณ์วัฒนธรรม จะส่งผลทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความเชื่อมั่นต่อการใช้บริการด้านที่พักและการได้สัมผัสวัฒนธรรมชนบท และถือได้ว่าเป็นการสร้างความตระหนักถึงเอกลักษณ์ความเป็นไทยให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

การวิเคราะห์รูปแบบที่พักในชุมชนอัมพวา การเปลี่ยนผ่านจากวิถีชีวิตพื้นถิ่นสู่การท่องเที่ยวยั่งยืน

การพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับชุมชนได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่มีบริบททางภูมิวัฒนธรรมที่โดดเด่น ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา ซึ่งถือเป็นชุมชนริมน้ำที่มีความหลากหลายทางมรดกวัฒนธรรมและระบบนิเวศ อัมพวาจึงเป็นพื้นที่ศึกษาที่สำคัญในการวิเคราะห์รูปแบบที่พัก ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงนักท่องเที่ยวกับชุมชน

ในการศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์ออกเป็น 3 ช่วงเวลา ตามลำดับพัฒนาการของที่พักในชุมชนตลาดน้ำอัมพวา ดังนี้ 1) ยุคดั้งเดิม (ก่อน พ.ศ.2543) 2) ยุคบูมของตลาดน้ำและโฮมสเตย์ (พ.ศ. 2543-2560) และ 3.) ยุคดิจิทัลและการปรับตัวสู่ความยั่งยืน (พ.ศ.2561-ปัจจุบัน)

1. ยุคดั้งเดิม (ก่อน พ.ศ.2543) วิถีชีวิตและที่พักที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

ในช่วงก่อนปี พ.ศ.2543 ที่พักในชุมชนอัมพวาไม่ปรากฏในลักษณะของธุรกิจที่พักอย่างชัดเจน หากแต่เป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่งของโครงสร้างครัวเรือนและชุมชนริมน้ำ

ลักษณะทางกายของที่พัก

1) ที่พักส่วนใหญ่เป็นบ้านเรือนของชาวสวนและชาวคลอง สร้างจากไม้ท้องถิ่น ยกพื้นสูง รับลมและระบายน้ำได้ดี

2) การตั้งถิ่นฐานเน้นการเข้าถึงทางน้ำ หน้าบ้านมักเป็นคลองหรือแม่น้ำแม่กลอง

3) วัสดุก่อสร้างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น ไม้มะพร้าว กระเบื้องดินเผา ใบจาก
บทบาทของที่พัก

1) ไม่มีสถานะเป็นที่พักเชิงพาณิชย์

2) นักท่องเที่ยวที่มาเยือนมักเป็นญาติหรือแขกของเจ้าของบ้าน ไม่ใช่ลูกค้าในเชิงธุรกิจ

3) การต้อนรับเป็นไปตามวัฒนธรรมพื้นถิ่น เจ้าของบ้านมีบทบาทในฐานะญาติมากกว่าผู้ให้บริการ

2. ยุคบูมของตลาดน้ำและโฮมสเตย์ (พ.ศ.2543-2560) การเปลี่ยนผ่านจากบ้านสู่ธุรกิจท่องเที่ยว

การฟื้นฟูชุมชนตลาดน้ำอัมพวาในปี พ.ศ. 2543 โดยความร่วมมือระหว่างชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาควิชาการ เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่นำไปสู่การเกิดขึ้นของธุรกิจที่พักประเภทโฮมสเตย์ในระดับชุมชน

ลักษณะของที่พักในยุคนี้

1) มีการดัดแปลงบ้านเรือนไม้เก่าให้รองรับนักท่องเที่ยว เช่น การปรับปรุงห้องพัก ห้องน้ำ ระเบียงริมน้ำ

2) เริ่มเกิดที่พักแบบเรือนไทยประยุกต์ บ้านสวน และเรือนริมน้ำที่ออกแบบให้สอดคล้องกับบรรยากาศทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ

3) สิ่งอำนวยความสะดวกยังอยู่ในระดับพื้นฐาน เช่น ห้องน้ำรวม อาหารปรุงเองโดยเจ้าของบ้าน บทบาทของที่พัก

1) เป็นจุดเชื่อมโยงระหว่างนักท่องเที่ยวกับวัฒนธรรมชุมชน เช่น การใส่บาตรทางเรือ ล่องเรือชมหิ่งห้อย และเรียนรู้การทำอาหารพื้นถิ่น

2) ที่พักกลายเป็นพื้นที่กลางของการเรียนรู้วิถีชีวิตท้องถิ่น

3) เริ่มมีการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายโฮมสเตย์เพื่อวางมาตรฐานและขยายตลาด

3. ยุคดิจิทัลและการปรับตัวสู่ความยั่งยืน (พ.ศ.2561-ปัจจุบัน) จากธุรกิจท่องเที่ยวสู่การท่องเที่ยวยั่งยืน

บริบทของการท่องเที่ยวในปัจจุบันมีความซับซ้อนมากขึ้น โดยเฉพาะผลกระทบจากเทคโนโลยีดิจิทัล พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ที่แสวงหาประสบการณ์เฉพาะตน (personalized experience) รวมถึงการตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ได้ส่งผลโดยตรงต่อรูปแบบและแนวทางการจัดการที่พักในชุมชนอัมพวา

ลักษณะที่พักร่วมสมัย

1) เกิดรูปแบบโฮมสเตย์เชิงสร้างสรรค์ และรีสอร์ทไทยร่วมสมัยที่ออกแบบให้กลมกลืนกับธรรมชาติและสะท้อนภูมิสถาปัตยกรรม

2) บางแห่งพัฒนาเทคโนโลยีบริการ เช่น ระบบจองออนไลน์ การเช็คอินแบบไร้สัมผัส (Smart Check -in)

3) การออกแบบเน้นความยั่งยืน เช่น ใช้วัสดุท้องถิ่น พลังงานหมุนเวียน ระบบจัดการน้ำเสียและขยะ บทบาทของที่พักในยุคนี้

1) กลายเป็นศูนย์กลางกิจกรรมชุมชน เช่น การเปิดกิจกรรมเวิร์กช็อป การจัดตลาดนัดชุมชน และกิจกรรม zero waste

2) บางแห่งพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม เช่น สอนทำขนมไทย การทำมัดย้อม การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

3) สนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนอย่างเป็นระบบ เช่น การจ้างงานท้องถิ่น การใช้วัตถุดิบในชุมชน และการจัดสรรรายได้กลับคืนสู่ชุมชน

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า การพัฒนารูปแบบที่พักในชุมชนตลาดน้ำอัมพวาได้สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและพฤติกรรมนักท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ

จากที่พักซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างชุมชนแบบดั้งเดิม ได้พัฒนาไปสู่โฮมสเตย์และที่พักเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และกำลังปรับตัวเข้าสู่รูปแบบที่พักเพื่อการท่องเที่ยวยั่งยืนในบริบทสมัยใหม่โดยที่พักในปัจจุบันไม่ได้มีบทบาทเพียงแค่การรองรับการพักแรมเท่านั้น หากแต่เป็นพื้นที่แห่งการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม และเป็นกลไกเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ที่สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ทั้งในเชิงรายได้ ความรู้และการอนุรักษ์มรดกภูมิวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

แนวทางการจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์ให้ตอบโจทย์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

1. สร้างอัตลักษณ์ เอกลักษณ์ คงเสน่ห์ตัวตนของชุมชน และโฮมสเตย์ที่โดดเด่นและเข้มแข็ง

จากการศึกษาวิจัยคณะผู้วิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนารูปแบบการบริการของผู้ประกอบการธุรกิจที่พักเพื่อเชื่อมโยงวิถีชีวิตของชุมชน ตลาดน้ำอัมพวา อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่าวิถีชีวิตริมน้ำแบบดั้งเดิมชุมชนอัมพวาตั้งอยู่ริมคลองธรรมชาติที่เชื่อมต่อกับแม่น้ำแม่กลอง ผู้คนในอดีตใช้เรือเป็นพาหนะหลักในการคมนาคมและค้าขาย บ้านเรือนส่วนใหญ่จึงสร้างอยู่ริมน้ำ สะท้อนถึงความผูกพันกับสายน้ำ สถาปัตยกรรมเรือนไม้เก่าแก่: เอกลักษณ์โดดเด่นคือห้องแถวไม้สักเก่าแก่ที่ได้รับการอนุรักษ์และปรับปรุงให้คงสภาพเดิมไว้ ประตูปานเพี้ยมไม้สักเป็นหนึ่งในลักษณะเฉพาะของสถาปัตยกรรมเหล่านี้

นอกจากนี้บรรยากาศย้อนยุคและเงียบสงบ อัมพวาให้ความรู้สึกเหมือนได้ย้อนเวลากลับไปในอดีต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยามค่ำคืนที่ตลาดเจียบสงบลง และมีการล่องเรือชมหิ่งห้อย ถือเป็นชุมชนที่มีความโดดเด่นด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรม และเป็นพื้นที่อันมีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ มีแหล่งน้ำลำคลองไหลผ่านพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำอัมพวาอย่างต่อเนื่อง โดยชุมชนสามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ในการใช้สอยของชีวิตประจำวัน ตลอดจนสามารถทำการเกษตรกรรมบริเวณโดยรอบพื้นที่ภายในชุมชน และอีกทั้งยังมีความโดดเด่นทางทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวและการดำรงชีวิตของคนในพื้นที่ส่วนการพัฒนารูปแบบการบริการของผู้ประกอบการธุรกิจที่พักโฮมสเตย์เพื่อเชื่อมโยงวิถีชีวิตของชุมชนตลาดน้ำอัมพวา พบว่า สามารถกำหนดแนวทางการพัฒนารูปแบบการบริการได้ 3 แนวทาง ดังนี้ (1) การจัดรายการนำเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงวิถีชีวิตของชุมชนตลาดน้ำอัมพวา (2) การบริหารกลุ่มโฮมสเตย์ระหว่างผู้ประกอบการโฮมสเตย์เพื่อเชื่อมโยงวิถีชีวิตของชุมชนตลาดน้ำอัมพวา อันเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการและชุมชนตลาดน้ำอัมพวาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรมของชุมชน

2. การส่งเสริมพัฒนารูปแบบที่พักให้มีความเข้มแข็ง

เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนสามารถกระจายผลประโยชน์และรายได้ให้กับคนในชุมชนได้นั้น จะต้องสร้างความรู้สึกรักความเป็นเจ้าของให้กับคนในชุมชน ให้คนในชุมชนเกิดความรู้สึกรักหวงแหน จนเกิดความภาคภูมิใจ และชักชวนคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร เพื่อให้

เกิดการจัดสรรผลประโยชน์แก่ชุมชนอย่างยุติธรรมโดยอาศัยความเกื้อกูลและความผูกพันในทรัพยากรวัฒนธรรมชุมชนภายใต้ความเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น และมีผลประโยชน์ถึงมือชาวบ้านผู้ที่เติบโตมากับทรัพยากรในท้องถิ่นนั้น

การส่งเสริมและพัฒนา รูปแบบที่พิกให้มีความเข้มแข็งในชุมชนตลาดน้ำอัมพวา สู่ความยั่งยืน นั้น ควรดำเนินการอย่างบูรณาการทั้งในเชิงโครงสร้าง การจัดการ ความรู้ และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยมุ่งเน้นให้ที่พิกเป็นศูนย์กลางของประสบการณ์ท่องเที่ยวเชิงชุมชน และขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก

จากการศึกษาวิจัยคณะผู้วิจัยขอสรุปผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาและจัดการรูปแบบที่พิกในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา ควรเป็นไปในแนวทางที่สะท้อนความเข้าใจในภูมิวัฒนธรรม ภูมินิเวศ และพลวัตของสังคมสมัยใหม่ โดยต้องอาศัยกลไกการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน การสนับสนุนจากรัฐในด้านนโยบายและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับชุมชน ทั้งนี้ การจัดการรูปแบบที่พิกและแนวทางการจัดการที่เหมาะสมกับภูมิวัฒนธรรมของพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำอัมพวาเพื่อความยั่งยืน ควรเป็นที่พิกที่มีเสน่ห์และความแตกต่างจากที่พิกทั่วไปอย่างมีอัตลักษณ์ ซึ่งเป็นจุดขายสำคัญให้กับชุมชนและที่สำคัญยังสามารถช่วยรักษามรดกทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าให้คงอยู่ต่อไป และควรมีการประชาสัมพันธ์สร้างความตระหนักรู้ให้เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนริมน้ำอันเก่าแก่ที่มีรากฐานเรื่องราวอันเก่าแก่ยาวนานน่าสนใจ การให้บริการควรปรับตัวผ่านสื่อออนไลน์สมัยใหม่ และสิ่งที่ควรพัฒนาส่งเสริมต่อไปคือการเน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวจากอัตลักษณ์และจุดขายของความเป็นอัมพวาที่จะนำมาสู่ยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวและสถานประกอบการการท่องเที่ยวสืบไป

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผล

การดำเนินงานศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบที่พักและแนวทางการจัดการที่เหมาะสมกับภูมิวัฒนธรรมของพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม” ตามวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อรวบรวมและสังเคราะห์ข้อมูลของรูปแบบที่พักและการให้บริการในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา 2) เพื่อศึกษารูปแบบและแนวทางการจัดการที่พักที่เหมาะสมกับภูมินิเวศ ภูมิวัฒนธรรม พื้นที่ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา และ 3) เพื่อกำหนดรูปแบบและข้อเสนอแนะในการพัฒนาปรับปรุงที่พักในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม ได้ดำเนินกระบวนการวิจัยเสร็จสิ้นและมีผลการศึกษาวิจัยที่สามารถสรุปและอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลปัจจุบันของรูปแบบที่พักและการให้บริการในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยสรุปได้ว่า การที่ในอดีตชุมชนอัมพวามีประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมต่อเนื่องมายาวนานและตั้งอยู่ในพื้นที่ภูมินิเวศทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ จึงทำให้เป็นชุมชนที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ในพื้นที่ตลอดสองแนวปากฝั่งแม่น้ำแม่กลองจากบริเวณปากอ่าวทะเลจนถึงคลองอัมพวา และมีต้นลำพูจำนวนมาก ซึ่งมีลักษณะเฉพาะ มีหิ้งห้อยอาศัยอยู่ที่ต้นลำพู ทำให้เกิดเสน่ห์และความสวยงามในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติบริเวณคลองอัมพวา นอกจากนี้คนในพื้นที่ยังมีอาชีพเกษตรกรรมและยังมีอีกหลากหลายอาชีพในพื้นที่ชุมชน ซึ่งมีความเป็นเอกลักษณ์และถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน ชุมชนอัมพวาโดยเฉพาะการค้าขายบริเวณตลาดอัมพวาในปัจจุบัน อาคารบ้านเรือนหลายหลัง ถูกปรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้งาน เพื่อให้สอดคล้องกับสถานะเศรษฐกิจ โดยบางหลังมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบอาคารจากเดิมที่เคยเป็นบ้านพักอาศัย หรือร้านค้าให้กลายมาเป็นบ้านพักโฮมสเตย์ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในขณะที่ร้านค้าเก่าแก่ทั้งหลายยังคงเปิดให้บริการอยู่ (เทศบาลตำบลอัมพวา, 2555)

การเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ส่งผลให้สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวและภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวประสบปัญหา เมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากตลาดน้ำอัมพวามีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ซึ่งทำให้คนในชุมชนท้องถิ่นและผู้ประกอบการต่างถิ่นมาประกอบธุรกิจการค้าเป็นจำนวนมากส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อชุมชน การเติบโตของการท่องเที่ยวส่งผลให้ชุมชนอัมพวาเกิดการพัฒนาศูนย์พักพิงที่พาณิชยกรรม ที่อยู่อาศัย และระบบคมนาคมขนส่งเพื่อรองรับการท่องเที่ยว ในขณะที่คนในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตจากการทำเกษตรกรรมมาเป็นผู้ประกอบการและแรงงานภาคบริการ อีกทั้งการเข้ามาของกลุ่มผู้ประกอบการภายนอกและผู้มาเยี่ยมเยือนจำนวนมากได้นำซึ่งปัญหาความแออัดในแหล่งท่องเที่ยว เกิดการแข่งขันทางธุรกิจ ปัญหาสิ่งแวดล้อมทั้งขยะ น้ำเสียและการลดลงของพืชพันธุ์ท้องถิ่นซึ่งสร้างความเดือดร้อนให้แก่คนในชุมชน และรวมถึงส่งผลกระทบต่อทัศนียภาพของชุมชนอนุรักษ์ที่มีความสวยงาม (ธนัชชา ฤทธิ์เดช, 2558 และ อริสรา เสงี่ยมนทร์, 2553) ทำการศึกษาเรื่องการสร้างมูลค่าการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของธุรกิจโฮมสเตย์ กรณีโฮมสเตย์บริเวณตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า การประกอบการธุรกิจโฮมสเตย์ของชุมชนส่งผลให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงเอกลักษณ์ วัฒนธรรม วิถีชีวิต และความเป็นอยู่ดั้งเดิมของคนในท้องถิ่น รวมทั้งชาวบ้านที่ประกอบอาชีพที่ตลาดน้ำมุ่งเน้นการค้ามากเกินไปจนลืมนึกถึงคุณค่าทางวัฒนธรรม ภูมิวัฒนธรรม ภูมินิเวศ เอกลักษณ์ อัตลักษณ์ วิถีชีวิตชุมชนสภาพแวดล้อมในอดีตทำให้ชุมชนอัมพวาได้กลายเป็นชุมชนที่ขาดเอกลักษณ์และไม่มีผู้คนรู้จัก กระทั่งถึงช่วงปี 2542-2559 ที่มีการพลิกฟื้นชุมชนขนาดใหญ่โดยการรณรงค์ปรับเปลี่ยนรูปลักษณ์ชุมชนอัมพวาให้เป็นชุมชนทางการท่องเที่ยว มีที่พัก โรงแรม ตลาดน้ำ ร้านอาหาร คาเฟ่วัดวาอาราม และโบราณสถานต่าง ๆ เข้าร่วมเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยวทำให้อัมพวากลายเป็นชุมชนท่องเที่ยวที่โด่งดัง ได้รับความนิยมสูงสุดมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักในระดับชาติ ผู้คนจำนวนมากทั้งชาวไทยและต่างชาติ โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นและวัยทำงานต่างหลั่งไหลเข้ามาเที่ยวอัมพวา (พัชโรดม อุนสุวรรณ, สัมภาษณ์ 9 กันยายน 2568) ชื่อเสียงที่โด่งดังและกระแสการท่องเที่ยวอัมพวาทำให้เกิดที่พัก โรงแรมต่างๆเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากอย่างก้าวกระโดดโดยมิได้มีการควบคุมเรื่องมาตรฐานและความไม่เป็นเอกลักษณ์ที่สอดคล้องกับบริบทของวัฒนธรรมชุมชน จนทำให้กระแสการท่องเที่ยวอัมพวาเริ่มซาลง และที่สำคัญที่สุดคือเมื่อเกิดการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เป็นต้นมาทำให้กิจกรรมด้านการท่องเที่ยวในชุมชนตลาดน้ำอัมพวาเกิดการชะงักลง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนวรรตน์ สิทธิวิชัย เนรมิต สมุณัส และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนารูปแบบการบริการของผู้ประกอบการที่พักโฮมสเตย์เพื่อเชื่อมโยงวิถีชีวิตของชุมชน กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่าโฮมสเตย์หรือที่พักสัมผัสวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้น เป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่นักท่องเที่ยวได้เข้ามาใช้ชีวิตและสัมผัสประสบการณ์กับเจ้าของบ้าน พัก

กับเจ้าของบ้าน โดยที่กิจกรรมส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมในชีวิตประจำวันของเจ้าของบ้านหรือเจ้าของโฮมสเตย์ที่ปฏิบัติอยู่กับการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวโดยนักท่องเที่ยวที่มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ปฏิบัติตาม และร่วมกิจกรรมกับครอบครัวของโฮมสเตย์ หรือเจ้าของบ้าน ถือเป็นจุดประสงค์หลักของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ โดยมีการจ่ายค่าตอบแทนที่เหมาะสม การจัดทำโฮมสเตย์หรือที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบทต้องมองในหลายมิติ โดยพิจารณาตามวิถีชีวิตที่แตกต่างกันของชุมชนนั้น ๆ ต้องมองว่าบ้านไม่ใช่แค่ที่พักต้องประกอบไปด้วย “คนและจิตวิญญาณของชุมชน” การส่งเสริมและพัฒนาจะต้องส่งเสริมให้ชุมชนมีความพร้อมก่อน มีจุดยืนที่ชัดเจน มีวิถีชีวิต มีวัฒนธรรมและประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ และเต็มใจที่จะต้อนรับผู้มาเยือน โดยต้องมีการพัฒนาและอนุรักษ์ด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม ชุมชน มีจิตวิญญาณไปในเวลาเดียวกัน อีกรูปแบบหนึ่งที่นิยมในต่างประเทศ และใช้คำว่า Homestay เช่นกัน (สำนักพัฒนาบริการท่องเที่ยว, 2558)

การบริการที่พักในชุมชนตลาดน้ำอัมพวา จากการวิเคราะห์ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น กลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมาย ทำเลที่ตั้ง และความสามารถในการปรับตัว ชุมชนตลาดน้ำอัมพวามีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยว เนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยวทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร จึงส่งผลให้ธุรกิจด้านที่พักมีการเติบโตเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น บริการที่พักจึงมีหลายแบบเพื่อสร้างความแตกต่าง เพื่อให้เกิดข้อได้เปรียบทางการแข่งขัน ทั้งด้านอัตลักษณ์และบริการที่ผู้เข้าพักที่แตกต่างกัน เพื่อให้เป็นจุดดึงดูดความสนใจแก่กลุ่มเป้าหมาย จึงอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้ ในการพัฒนาปรับปรุงที่พักควรให้ความใส่ใจในการออกแบบที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการออกแบบที่กลมกลืนกับธรรมชาติ มีระบบกักน้ำเสียและขยะโดยวิธีผสมผสานกับธรรมชาติ ลดการใช้น้ำและพลังงาน จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว พบว่านักท่องเที่ยวให้ความสำคัญมากที่สุดต่อการเข้าพักที่ติดริมแม่น้ำ คลอง บรรยากาศเงียบสงบเหมาะแก่การพักผ่อน

2. รูปแบบและแนวทางการจัดการที่พักที่เหมาะสมกับภูมิวัฒนธรรม พื้นที่ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า รูปแบบที่พักที่เหมาะสมกับภูมิแหล่งท่องเที่ยวและการบริหารจัดการที่ดีของที่พักในชุมชนตลาดน้ำอัมพวาพบว่า เป็นชุมชนที่มีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับสายน้ำเป็นหลักตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นลักษณะของชุมชนริมน้ำ การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนที่ปลูกอยู่ตามชายน้ำทั้งสองฝั่ง มีทรัพยากรที่มีความอุดมสมบูรณ์ในพื้นที่ตลอดแนวสองฟากฝั่งแม่น้ำแม่กลอง ทำให้เกิดเสน่ห์และความสวยงามในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติบริเวณคลองอัมพวา ซึ่งมีความเป็นเอกลักษณ์และถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน นอกจากคนในพื้นที่ยังมีอาชีพการเกษตร มีหลากหลายอาชีพ เช่น ค้าขายบริเวณตลาดน้ำอัมพวา ในปัจจุบันอาคารบ้านเรือนได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้งานจากเดิม

ที่เคยเป็นบ้านพักอาศัย หรือร้านค้าให้กลายเป็นบ้านพักรีสอร์ท โฮมสเตย์ เกสเฮาส์เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมวิถีชีวิตชุมชน รูปแบบที่พักที่ได้มาตรฐานเพื่อการท่องเที่ยวถือว่ามีความสำคัญยิ่ง เนื่องจากสถานที่พักระหว่างการเดินทางของนักท่องเที่ยวเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นมาก เพราะการเดินทางท่องเที่ยวติดต่อกันจำเป็นต้องมีสถานที่พักที่ดี ดังนั้น การกำหนดรูปแบบและแนวทางการจัดการที่พักที่เหมาะสมกับภูมินิเวศ ภูมิวัฒนธรรม พื้นที่ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อพัฒนามาตรฐานที่พักเพื่อการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพอย่างยั่งยืนและมีการผสมผสานศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างมีอัตลักษณ์ เอกลักษณ์เฉพาะตัวผสมกลมกลืนกับสภาพภูมิประเทศและวิถีชีวิตของชุมชนเพื่อตอบโจทย์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ประกอบการที่พักให้ตอบโจทย์การจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้กับชุมชนเพื่อความยั่งยืนโดยมีวัฒนธรรม เอกลักษณ์ อัตลักษณ์ วิถีชีวิต และความเป็นอยู่ดั้งเดิมของคนในท้องถิ่นผ่านการใช้ทรัพยากรในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น ผสมผสานกับภูมิปัญญาที่ได้รับการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ผ่านทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่า

การจัดรูปแบบที่พักในพื้นที่ตลาดน้ำอัมพวาควรมุ่งเน้นไปทางเชิงสถาปัตยกรรมและภูมิสถาปัตยกรรม การออกแบบและก่อสร้างที่พัก ควรยึดแนวทางการใช้วัสดุท้องถิ่น การออกแบบอาคารที่กลมกลืนกับภูมิทัศน์ โดยเฉพาะการรักษาสภาพแวดล้อมริมคลองและบริบทของชุมชนดั้งเดิม รวมถึงคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น และไม่ก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบต่อระบบนิเวศ และควรคำนึงถึงมาตรฐานการบริการด้านการท่องเที่ยว เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการควรจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมและตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลาย เช่น ระบบรักษาความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพ พื้นที่จัดประชุมและสัมมนา การบริการที่เป็นมิตรและมีมาตรฐาน ทางลาดและห้องน้ำ นอนนอนที่รองรับผู้สูงอายุและผู้พิการ ระบบการจองห้องพักผ่านช่องทางออนไลน์ การติดตั้งระบบอินเทอร์เน็ตและปลั๊กไฟไว้บริการอย่างสะดวกทุกจุดในที่พัก ตลอดจนบริการ walk-in ที่สะดวกและเข้าถึงง่าย ทั้งนี้ ควรให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับวิถีชีวิตของชุมชนและธรรมชาติในพื้นที่

ส่วนกระบวนการพัฒนาปรับปรุงและจัดรูปแบบที่พักให้เหมาะกับภูมิวัฒนธรรม และแนวทางการบริหารจัดการที่พักให้เหมาะสมกับการให้บริการรูปแบบที่พักและแนวทางการจัดการที่เหมาะสมกับภูมิวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่สำคัญ เป็นหนึ่งในส่วนที่สำคัญของจุดหมายการท่องเที่ยว มักมองหาที่พักที่เหมาะสมกับความต้องการและการบริการที่พักและอาหารแก่ผู้เข้าพัก จากนโยบายของรัฐบาลในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยนักท่องเที่ยวให้ความสนใจในการท่องเที่ยวชมภูมิปัญญาวัฒนธรรมท้องถิ่นวิถีชีวิตผ่านสถาปัตยกรรมและภูมิทัศน์สภาพแวดล้อมวิถีชีวิตชุมชน เพื่อพัฒนา

ส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นที่ให้เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนตลาดน้ำอัมพวาที่ให้ความสำคัญกับการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับชุมชนโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนา จึงทำให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวหลากหลายในชุมชน นอกจากนี้ยังได้กำหนดมาตรฐานบริการท่องเที่ยว เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ประกอบการจัดทำที่พักในรูปแบบที่พักให้ได้มาตรฐาน มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้ตรงกับความต้องการของลูกค้า เช่น ระบบความปลอดภัยที่ดี มีสถานที่สำหรับจัดเลี้ยงจัดสัมมนา การบริการของพนักงาน มีระบบการจองห้องพักรับรองทางระบบออนไลน์ การจองผ่านอีเวนต์ต่าง ๆ และ walk in ได้สัมผัสกับวิถีชีวิตของชุมชนและอยู่ท่ามกลางธรรมชาติลักษณะอาคารเป็นการนำรูปแบบสถาปัตยกรรมท้องถิ่นมาใช้ ทั้งการใช้วัสดุและรูปทรงของอาคารมีความกลมกลืนกับการรักษาสีเงาแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้ดียิ่งขึ้น เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสธรรมชาติมากที่สุด ที่พักให้ดูกลมกลืนกับธรรมชาติ วัฒนธรรมในท้องถิ่นโดยมุ่งส่งเสริมให้ชุมชนที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวสามารถมีรายได้เสริมจากการท่องเที่ยว มีผลิตภัณฑ์ที่สร้างคุณค่าและมูลค่าที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนเพื่อเป็นของที่ระลึก ของฝาก หรือจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ จนเป็นชุมชนที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวสามารถมีรายได้เสริมจากการท่องเที่ยว จนเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น รักษาวิถีชีวิตดั้งเดิม โดยคำนึงถึงความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน โดยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรมและยั่งยืนและพัฒนาเครือข่ายของผู้ประกอบการกลุ่มที่พักในชุมชนตลาดน้ำอัมพวาและรอบๆชุมชนเพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน ก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การบริการที่พักถือเป็นธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยวโดยตรง ด้วยรายได้หลักของธุรกิจมาจากนักท่องเที่ยวจากการให้บริการด้านที่พักอาศัย การจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม การจัดเลี้ยงและการประชุม สัมมนา รวมถึงการให้บริการด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะในชุมชนตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ที่พักบางแห่งติดกับแม่น้ำ คลอง ใกล้เคียงตลาดน้ำอัมพวา และบรรยากาศเป็นธรรมชาติสามารถจัดกิจกรรมให้ผู้มาพักเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนในบริเวณที่พักซึ่งมีจุดเด่นคือนักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสวัฒนธรรมและวิถีชีวิตดั้งเดิม ไม่ว่าจะเป็นอาชีพการทำสวน ชมการทำน้ำตาลมะพร้าว เที่ยวชมวัดหรือเที่ยวชมตลาดน้ำ ที่ยังคงสภาพตลาดนัดแบบชาวบ้าน ล่องเรือไหว้พระ ชมวิถีการเกษตร เลือกซื้อสินค้าจากสวน เรียนพายเรือ ล่องเรือชมหิ่งห้อย ช่วงเช้าทำบุญตักบาตรทางเรือ ทั้งยังได้ใช้ชีวิตท่ามกลางอากาศอันบริสุทธิ์ และรับประทานอาหารที่มีมาจากรธรรมชาติ

แนวทางการจัดการและการพัฒนาที่พักในชุมชนตลาดน้ำอัมพวา ควรมุ่งเน้นการบูรณาการระหว่างการรักษาวัฒนธรรม การรักษาสิ่งแวดล้อม และการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจอย่างสมดุล โดยยึดหลักความยั่งยืนเป็นแนวทางสำคัญ โดยส่งเสริมให้ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการเป็นเจ้าของการท่องเที่ยว การจัดการที่พัก และการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน ทั้งในด้านการกำกับดูแล การประชาสัมพันธ์ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการกลุ่มที่พักในชุมชนตลาดน้ำอัมพวาและพื้นที่ใกล้เคียง ทั้งนี้ ควรเน้นการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม (Participatory Development) ของชุมชนท้องถิ่นในทุกมิติ ตั้งแต่การบริหารจัดการ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยยึดฐานอัตลักษณ์ของชุมชนเป็นจุดเริ่มต้น และเสริมด้วยนวัตกรรมสมัยใหม่ในการสื่อสารการตลาดผ่านช่องทางออนไลน์ เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย ทั้งในระดับประเทศและต่างประเทศ

3. การกำหนดรูปแบบและข้อเสนอแนะในการพัฒนาปรับปรุงที่พักในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบที่พักที่ตอบสนองต่อความยั่งยืน ควรมีการออกแบบเชิงสร้างสรรค์ โดยคำนึงถึงความสวยงาม ความสะอาดสบาย ความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการสะท้อนรากฐานทางวัฒนธรรมของพื้นที่ เช่น การใช้วัสดุจากธรรมชาติ การออกแบบให้เข้ากับภูมิอากาศท้องถิ่น และมีพื้นที่สำหรับกิจกรรมเรียนรู้ร่วมกับชุมชน นอกจากนี้ การส่งเสริมแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) และการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ (Experiential Tourism) ถือเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการเพิ่มมูลค่าของที่พัก โดยที่พักสามารถมีกิจกรรมให้ทำร่วมกับชุมชนเป็นจุดเชื่อมโยงกิจกรรมในพื้นที่ เช่น เดินเที่ยวชุมชนอัมพวา พาเรือเล่นในคลองธรรมชาติ ชมการทำน้ำตาลมะพร้าว การทำอาหารพื้นถิ่น การทำงานหัตถกรรม การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการเยี่ยมชมวิถีชีวิตชาวสวนริมคลอง

ส่วนการพัฒนาารูปแบบที่พักในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำอัมพวาให้ส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ จำเป็นต้องบูรณาการองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรม ท้องถิ่น การบริหารจัดการ และการออกแบบอย่างสร้างสรรค์ ภายใต้แนวคิดการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมและยั่งยืนทางเศรษฐกิจและสังคมในระยะยาวจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมีการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม ทั้งนี้ ที่พักในชุมชนไม่ควรเป็นเพียงสถานที่พักผ่อน แต่ควรเป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ ที่นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสวิถีชีวิต ร่วมกิจกรรม สร้างประสบการณ์ และมีส่วนร่วมในการรักษาและส่งเสริมคุณค่าทางวัฒนธรรมของพื้นที่ไปพร้อมกับชุมชนอย่างแท้จริง

การจัดการที่พักในชุมชนตลาดน้ำอัมพวา ควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ซึ่งเป็นแนวทางที่เน้นการใช้ความคิดสร้างสรรค์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมพื้นถิ่น เป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถต่อยอดสู่ผลิตภัณฑ์หรือบริการที่มีมูลค่าเพิ่ม ดังนั้น การจัดการรูปแบบที่พักในอนาคตควรตอบสนองแนวโน้มของนักท่องเที่ยวยุคใหม่ที่ให้ความสำคัญกับ

ประเด็นความยั่งยืนทั้งในมิติของสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้พลังงานหมุนเวียน การจัดการขยะ การประหยัดน้ำ และมิติของวัฒนธรรม เช่นการเรียนรู้ การอนุรักษ์ และการเคารพต่อประเพณีท้องถิ่น ที่จะทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่ลึกซึ้งกว่าแค่การพักผ่อน แต่ยังเป็นการเรียนรู้แลกเปลี่ยนและสนับสนุนวิถีชีวิตของชุมชนอย่างยั่งยืน

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย พบว่าการพัฒนารูปแบบที่พักเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จำเป็นต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับภูมิวัฒนธรรมของพื้นที่ และการจัดการด้านการบริการที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยกระบวนการพัฒนาและปรับปรุงที่พัก ควรมุ่งเน้นการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ควบคู่ไปกับการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกที่ทันสมัยและมีมาตรฐาน ทั้งนี้ การบริหารจัดการที่พักที่เหมาะสมไม่เพียงแต่ช่วยยกระดับคุณภาพการบริการ หากยังเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวในฐานะจุดหมายปลายทางที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ

ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับการได้สัมผัสวิถีชีวิตชุมชน และการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ่านสถาปัตยกรรม การจัดภูมิทัศน์ และการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว อันสอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐที่มุ่งขับเคลื่อนเศรษฐกิจการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อสร้างงาน สร้างรายได้ และกระจายผลประโยชน์สู่ท้องถิ่นอย่างเป็นธรรม ส่วนในมิติด้านรูปแบบที่พัก พบว่า การออกแบบควรผสมผสานสถาปัตยกรรมท้องถิ่น กับความร่วมสมัย เช่นการใช้วัสดุธรรมชาติ การออกแบบอาคารที่กลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม การจัดพื้นที่พักผ่อนและบริการอาหารที่สะท้อนเอกลักษณ์ของชุมชน รวมถึงการให้บริการที่ใส่ใจในรายละเอียด เช่น ระบบความปลอดภัย การให้บริการจัดเลี้ยงและสัมมนา ระบบการจองออนไลน์ และการบริการที่เป็นมิตร สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยที่ช่วยยกระดับประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวและสร้างความพึงพอใจสูงสุด

นอกจากนี้ การพัฒนาที่พักยังควรมุ่งเน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ โดยชุมชนสามารถนำเสนอผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่าเชิงวัฒนธรรม เช่น งานหัตถกรรม ของที่ระลึก และอาหารพื้นถิ่น ซึ่งนอกจากจะช่วยสร้างรายได้เสริมแล้ว ยังเป็นการรักษาและสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ ทั้งนี้ การพัฒนารูปแบบที่พักที่เหมาะสมยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนสามารถก้าวสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เข้มแข็งและยั่งยืน

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือของกลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยว การบริหารจัดการและที่พักของชุมชนตลาดน้ำอัมพวา เกิดจากความเข้มแข็งของชุมชนในการมีส่วนร่วม สอดคล้องกับงานวิจัยของสุทธิดา ชัตติยะและณรงค์ ป้อมหลักทอง (2019) พบว่าการท่องเที่ยวในชุมชนจะไม่สามารถประสบความสำเร็จได้หากปราศจากการสนับสนุนของคนในชุมชน การให้ความสนใจของสื่อที่เข้ามาช่วย

ประชาสัมพันธ์เรื่องราวที่เกิดขึ้นในชุมชนและหน่วยงานทางวิชาการต่าง ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในการพัฒนาชุมชนในมิติต่าง ๆ และงานวิจัยของมูลนิธิ สุธงษิณ และพิทักษ์ ศิริวงศ์ (2560) พบว่าการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวในชุมชนต้องอาศัยความร่วมมือของภาคีเครือข่ายจากทุกภาคส่วน ได้แก่ คนในชุมชน ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐและเอกชนทั้งระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัดและระดับประเทศ ชุมชนตลาดน้ำอัมพวาให้ตระหนักถึงคุณค่าของการบริหารจัดการทรัพยากรให้เห็นคุณค่าอัตลักษณ์ เอกลักษณ์ท้องถิ่นเพื่อตอบโจทย์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยเน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมบริหารจัดการภายในชุมชน และกระจายรายได้สู่ชุมชน โดยมีข้อเสนอของผู้ประกอบการเพื่อกำหนดนโยบายส่งเสริมจากภาครัฐและหน่วยงานภายนอก ดังนี้

1) การสนับสนุนให้ชุมชนตลาดน้ำอัมพวามีการจัดทำบริการที่พักในการส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชน ควรมีการกำหนดยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืนโดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาของท้องถิ่น รักษาวิถีชีวิตและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนอย่างยั่งยืน

2) ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้เห็นคุณค่าการท่องเที่ยวรูปแบบสัมผัสธรรมชาติแบบวิถีชีวิตชุมชน เนื้อหาการประชาสัมพันธ์ควรเน้นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นหรือจุดขายของที่พัก เรื่องราวสะท้อนประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตชุมชน

3) ให้ภาครัฐปรับปรุงพัฒนาระบบการบริหารงานที่ดีและไม่มีการจำกัดจำนวนผู้ประกอบการทำให้เกิดการแข่งขันสูงขึ้น ระหว่างผู้ประกอบการด้วยกัน และส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงเอกลักษณ์ วัฒนธรรม วิถีชีวิต และความเป็นอยู่ดั้งเดิมของคนในท้องถิ่น ปัญหารองลงมาคือขาดความเป็นธรรมในการจัดสรรแบ่งปันรายได้ และผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการและชุมชน ตลอดจนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน ให้ตระหนักถึงคุณค่าของการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืนในระดับชุมชนท้องถิ่น

4) เน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมบริหารจัดการภายในชุมชนและกระจายรายได้สู่ชุมชน

สรุปผลจากข้อค้นพบงานวิจัยพบว่าการจัดรูปแบบที่พักที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมและแนวความคิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ไม่เพียงตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการสร้างสมดุลระหว่าง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม อันนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

1. ข้อมูลปัจจุบันของรูปแบบที่พักและการให้บริการในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่มย่อย และกระบวนการมีส่วนร่วมกับภาคีเครือข่ายในชุมชน พบว่า ที่พักในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำอัมพวามีลักษณะผสมผสานระหว่างอัตลักษณ์ท้องถิ่นและการบริการที่สะท้อนวิถีชีวิตชุมชนริมน้ำ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของพื้นที่ โดยชุมชนมีจุดแข็งด้านภูมิวัฒนธรรม เช่น วิถีชาวสวน ชาวเรือ วัฒนาอาราม และร้านค้าพื้นบ้าน

การศึกษาพบว่า ผู้ประกอบการหลายรายสามารถปรับตัวโดยเชื่อมโยงการให้บริการที่พักเข้ากับประสบการณ์วัฒนธรรม เช่น การจัดกิจกรรมล่องเรือเยี่ยมวัด การเข้าร่วมกิจกรรมทำอาหารพื้นถิ่น หรือการสื่อสารเรื่องราวของท้องถิ่นผ่านรูปแบบการตกแต่งที่พัก ซึ่งส่งผลให้ตลาดน้ำอัมพวาไม่เพียงแต่เป็นแหล่งพักผ่อน แต่ยังเป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวที่แสวงหาประสบการณ์ที่มีความหมายเชื่อมโยงกับวัฒนธรรม วิถีชีวิต และธรรมชาติของท้องถิ่นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภาสกร คำภูแสน (2009) องค์ประกอบภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรมประกอบด้วย อาคารและสิ่งปลูกสร้างที่มีความโดดเด่นทางสถาปัตยกรรมและความเก่าแก่ ส่วนที่เป็นนามธรรม ได้แก่ ประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐาน วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น สอดคล้องกับพื้นที่ทางวัฒนธรรมอื่นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและมีบริบททางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอันนำมาเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน ได้แก่ พื้นที่ประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เขตเมืองเก่าซึ่งเป็นมรดกโลกและมีที่พักที่สามารถเปิดดำเนินการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวและจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวได้อย่างสอดคล้องกลมกลืนกับบริบททางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมได้อย่างลงตัวและเป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นต้น

การออกแบบและการบริหารจัดการที่พักจึงควรตระหนักถึงการสร้างประสบการณ์ทางวัฒนธรรมให้แก่นักท่องเที่ยวมากกว่าการให้บริการด้านที่พักเพียงอย่างเดียว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเนติวัฒน์ แก้วเทพ (2561) ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว คือรูปแบบเอกลักษณ์ทางภูมิปัญญาของการก่อสร้างเรือนพื้นถิ่น การใช้วัสดุประกอบเรือนจากธรรมชาติเป็นหลัก ความสะอาดทั้งบริเวณรอบนอกและภายในเรือน

2. รูปแบบและแนวทางการจัดการที่พักที่เหมาะสมกับภูมินิเวศ ภูมิวัฒนธรรม พื้นที่ชุมชน ตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

ชุมชนตลาดน้ำอัมพวามีศักยภาพสูงในการพัฒนาที่พักอัตลักษณ์ที่สามารถสื่อถึงภูมิวัฒนธรรมท้องถิ่น และตอบโจทย์นักท่องเที่ยวยุคใหม่ที่ให้ความสำคัญกับประสบการณ์และเรื่องราวของพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกกระบวนการของการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นการให้ข้อมูล การจัดการกิจกรรมหรือการมีบทบาทในการออกแบบบริการ ถือเป็นหัวใจสำคัญในการอนุรักษ์และถ่ายทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่น อีกทั้งยังช่วยกระจายรายได้สู่คนในชุมชน และสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าบ้าน

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า รูปแบบการให้บริการของที่พักควรมุ่งเน้นการมีคุณภาพ มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอ ควบคู่กับการรักษาเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมและวัฒนธรรม เช่น การตกแต่งที่พักให้คล้ายกับบ้านเรือนไทยริมน้ำ หรือการใช้วัสดุท้องถิ่นในงานสถาปัตยกรรม ซึ่งจะช่วยสร้างเรื่องราวและประสบการณ์ระหว่างการเข้าพัก สอดคล้องกับงานวิจัยของวรรัตน์ สิทธิวิชัย เนรมิต สุนันต์ และคณะ (2564) ทางการพัฒนาแบบบริการของผู้ประกอบการธุรกิจที่พักเชื่อมโยงวิถีชีวิตของชุมชน กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา ถือเป็นชุมชนที่มีความโดดเด่นด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรม และเป็นพื้นที่อันมีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ มีแหล่งน้ำลำคลองไหลผ่านพื้นที่ชุมชน ตลาดน้ำอัมพวาอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ยังพบว่า นักท่องเที่ยวมีความคาดหวังในการเข้าพักในที่พักที่ไม่ใช่เพียงที่พักค้างคืน แต่เป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้และมีปฏิสัมพันธ์กับวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การเข้าร่วมเวิร์กช็อป การประกอบอาหาร การล่องเรือ และกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นรินทร์ สังข์รักษา และคณะ (2560) ที่เน้นบทบาทของชุมชนในการสร้างสรรค์การท่องเที่ยวผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

3. รูปแบบและข้อเสนอแนะในการพัฒนาและปรับปรุงที่พักเพื่อความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม

การพัฒนาที่พักในพื้นที่ตลาดน้ำอัมพวาเพื่อความยั่งยืน ต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในอนาคต ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าผู้ประกอบการจำนวนมากได้นำแนวทางการปรับปรุงอาคารเดิมหรือบ้านเรือนเก่ามาใช้เป็นที่พักโดยไม่ละทิ้งอัตลักษณ์ของพื้นที่ เป็นแนวทางที่สามารถรักษามรดกทางวัฒนธรรมไว้ควบคู่กับการสร้างรายได้ใหม่ ส่วนรูปแบบที่พักที่เหมาะสมในอนาคตควรมีลักษณะเรียบง่าย สะท้อนอัตลักษณ์ของพื้นที่ มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอ และสามารถปรับตัวเข้ากับแนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่เพิ่มมากขึ้น เช่น

นักท่องเที่ยวต้องการเข้าถึงธรรมชาติ วัฒนธรรม วิถีชีวิตและความสัมพันธ์กับคนในพื้นที่อย่างแท้จริง การออกแบบโมเดลที่พักที่ผสมผสานทั้งความเป็นท้องถิ่นและความร่วมสมัย จึงเป็นแนวทางที่ตอบโจทย์การพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษฎา ฉันทะ (2558) ที่พบว่า ผู้ประกอบการควรพัฒนาที่พักขนาดเล็กที่มีจุดขายเฉพาะด้าน ทั้งด้านบรรยากาศ การบริการ และสถาปัตยกรรม ซึ่งสามารถสร้างความแตกต่างจากที่พักทั่วไป และเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยในการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวยุคใหม่ที่นิยมค้นหาประสบการณ์ที่มีคุณค่า

นอกจากนี้ การกำหนดแนวทางการปฏิบัติของนักท่องเที่ยวเพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนก็เป็นสิ่งจำเป็น เช่น การเคารพวัฒนธรรมท้องถิ่น การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด และการไม่ก่อมลภาวะ ซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการรักษาคุณค่าแห่งถิ่นฐาน

การวิจัยครั้งนี้สรุปอภิปรายผลได้ว่า รูปแบบที่พักและแนวทางการจัดการที่สะท้อนภูมิวัฒนธรรมของตลาดน้ำอัมพวา สามารถเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน ความเข้าใจในบริบทของท้องถิ่นและการพัฒนารูปแบบที่พักที่ตอบโจทย์นักท่องเที่ยวยุคใหม่ในด้านประสบการณ์และคุณค่าเชิงวัฒนธรรม ซึ่งหากสามารถบริหารจัดการได้อย่างเหมาะสม จะนำไปสู่การยกระดับเศรษฐกิจชุมชน การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นให้แก่คนในชุมชนอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ผู้ประกอบการควรจัดรูปแบบที่พักให้มีอัตลักษณ์ เอกลักษณ์ มีเสน่ห์ตัวตนของความเป็นชุมชนอัมพวา สร้างความรู้สึกความเป็นเจ้าของให้กับคนในชุมชน และสร้างการเชื่อมโยงภาคีเครือข่ายของแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น สร้างจุดขายการท่องเที่ยวเพิ่มเติมที่แตกต่างอย่างมีอัตลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น เช่น การสร้างตำรับอาหารพื้นถิ่น การประกอบอาชีพในชุมชน สถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และใช้กิจกรรมในลักษณะของการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ชุมชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรของตนเองได้ เพื่อความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม เพื่อตอบโจทย์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2. ผู้ประกอบการที่พักต้องมีการพัฒนารูปแบบของที่พักให้มีความหลากหลาย มีมาตรฐาน มีอัตลักษณ์โดดเด่นกับภูมิวัฒนธรรมแต่สอดคล้องกับค่านิยมของนักท่องเที่ยวในยุคปัจจุบันที่คาดหวังประสบการณ์แปลกใหม่ที่ได้รับที่มีจุดขายที่มีเอกลักษณ์สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่

3. ชุมชนท้องถิ่นและผู้ประกอบการควรพิจารณาใช้ข้อมูล ข้อค้นพบจากการวิจัยเป็นแนวทางในการพัฒนาและวางแผนการท่องเที่ยวรูปแบบที่พักและการให้บริการในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนนั้น ๆ อันจะเป็นแนวทางที่จะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

4. ควรสร้างการประชาสัมพันธ์เชิงรุกที่เหมาะสมโดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่มาใช้เพื่อให้เห็นคุณค่าการท่องเที่ยวรูปแบบสัมผัสธรรมชาติแบบวิถีชีวิตชุมชน เนื้อหาการประชาสัมพันธ์ควรเน้นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นหรือจุดขายของที่พัก เรื่องราวสะท้อนประวัติศาสตร์วัฒนธรรม และวิถีชีวิตชุมชน

5. ควรสนับสนุนการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การจัดการท่องเที่ยวเชิงภูมิวัฒนธรรมในพื้นที่ชุมชน และการจัดการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น การท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และควรสอดคล้องกับหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอเชิงนโยบาย

1. ควรสร้างความร่วมมือและเชื่อมโยงภาคีเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวที่พักในชุมชนตลาดน้ำอัมพวาและกิจกรรมการท่องเที่ยวอื่นร่วมกับพื้นที่ชุมชนโดยรอบในจังหวัดเพื่อร่วมกันพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2. ควรพัฒนาองค์ความรู้ท้องถิ่นและภูมิปัญญาให้เป็นจุดขายของที่พักส่งเสริมให้ที่พักมีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม เช่น การทำขนมไทย การล่องเรือยามเย็น สนับสนุนการสื่อสารผ่านป้ายบรรยายหรือคู่มือที่สื่อเรื่องราวถึงท้องถิ่น เช่น ตำนานคลอง แม่คำรินน้ำ ประวัติศาสตร์ของแม่กลอง เป็นต้น

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมดทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กร สมาคม ชมรม นิติบุคคลควรนำข้อมูลและข้อค้นพบที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางรูปแบบและข้อเสนอแนะในการพัฒนาปรับปรุงที่พักในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม ในการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน เพื่อให้เป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตลอดไป

4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของภาครัฐทั้งหมดทุกหน่วยงานทั้งในระดับพื้นที่และระดับชาติควร
บรรจุข้อมูล ข้อค้นพบจากการวิจัยลงในแผนพัฒนาท้องถิ่นในการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวอย่าง
ยั่งยืน เพื่อสนับสนุนทุนให้ผู้ประกอบการท้องถิ่น พัฒนานวัตกรรมที่ฝึกหรือกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์
ทางการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2558). แผนปฏิบัติการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพของ
ประเทศ พ.ศ.2558-2560. กรุงเทพฯ: กรมการท่องเที่ยว.
- ฐานวรรณ สิริวิชัย และคณะ. (2564). แนวทางการพัฒนารูปแบบการบริการของผู้ประกอบการธุรกิจ
ที่พักโฮมสเตย์เพื่อเชื่อมโยงวิถีชีวิตของชุมชน กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา อำเภอมะนัง
จังหวัดสมุทรสงคราม. การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 13 ในวันที่ 8-9 กรกฎาคม 2564
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- เทศบาลตำบลอัมพวา. (2563). ข้อมูลพื้นฐาน และประวัติความเป็นมา. ค้นเมื่อ 19 กุมภาพันธ์ 2567,
จาก <https://www.amphawa.go.th/content/information/2>.
- ทศพร กาญจนภรพัฒน์. (2563). การจัดการองค์การสีเขียวของโรงแรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมใน
ภาคใต้ฝั่งตะวันตกของประเทศไทย. วารสารรังสิตบัณฑิตศึกษา ในกลุ่มธุรกิจและสังคมศาสตร์
ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม-ธันวาคม 2563.
- ธัญชา ฤทธิ์เดช. (2558). แนวทางการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความ
ยั่งยืนของตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการบริหาร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- เบญจวรรณ บวรกุลภา. (2556). บูรณาการธุรกิจท่องเที่ยวชุมชน: เส้นทางตลาดน้ำอัมพวา จังหวัด
สมุทรสงคราม. วารสารสยามวิชาการ ปีที่ 14 (22)1 (กรกฎาคม-ตุลาคม 2556).
- พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจย์. (2556). การท่องเที่ยวชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- พิมพ์พร พิมพ์สุวรรณ, เบญจพร เชื้อผึ้ง และชาลิณี สำราญอินทร์. (2561). แนวทางการพัฒนาศักยภาพ
ที่พักแบบโฮสเทล (Hostel) เพื่อรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.
รายงานการวิจัยคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล สุวรรณภูมิ.
- มณีนรัตน์ สุขเกษม, พัทธ์ ศิริวงศ์. (2560). การดำรงอัตลักษณ์ชาวไทยพวนของบ้านดงโสมสเสผ่าน
บริบทการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน. วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ, (2560,
กรกฎาคม-ธันวาคม). 19(1).
- รชานนท์ ทวีผลและธีรวัฒน์ จันทร์ทิก. (2561). ความเอาใจใส่ของพนักงานโรงแรมบูติค สถาบันวารสาร
วิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

วิเชียร เจนตระกูลโรจน์, อนุชา แพ่งเกษร และอัฐมา บุญปาลิต. (2560). แนวทางการออกแบบรีสอร์ทที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม. วารสาร Verisian, Silpakorn University (Humanities Social Sciences and arts ปีที่ 10 ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน-ธันวาคม 2560).

วัลลภ วรรณโอสธ, สันติธร ภูริภักดี. (2561). องค์ประกอบด้านมาตรฐานโฮมสเตย์ที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนบ้านริมคลองโฮมสเตย์ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม. วารสาร Verisian ,Silpakorn University (Humanities Social Sciences and arts (Volume 12 Number 4 July –August 2019)

วรพันธ์ คล้ามไพบูลย์. (2557). เปลี่ยนบ้านเก่าเป็นบูติกโฮเทล เล่มที่1-2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ชูเปอร์กรีน สตูดิโอ.

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว. (2561). คู่มือการตรวจประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม กรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2559). วาระการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals :SDG) ปี ค.ศ.2030 ขององค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ. ค้นเมื่อ 20 มกราคม 2568, จาก <http://www.gphone.prd.go.th>.

สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ. (2562). ข้อเสนอ BCG in Action :The New Sustainable Growth Engine กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.

สุธิดา ดินตะบูนะ. (2565). การจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนของธุรกิจครอบครัวในอำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ มหาวชิราลงกูรพา.

สรिता ศรีสุวรรณ,บงกช เดชมิตร. (2562). แนวทางการจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์ให้คงเสน่ห์และแตกต่างอย่างมีอัตลักษณ์ เพื่อตอบโจทยการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. วารสารการจัดการธุรกิจ มหาวชิราลงกูรพา 8(1) (มกราคม-มิถุนายน 2562).

เสาวลักษณ์ ลิ้มสวัสดิ์. (2562). การพัฒนาที่พักนักท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมเกี่ยวเนื่องกับชุมชนแวดล้อม ในจังหวัดฉะเชิงเทรา : กรณีศึกษา โครงการเดวารีสอร์ท โครงการสวนปาล์ม ฟาร์มนกกรีสอร์ท และโครงการบางปะกงโบ้ท. วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาที่อยู่อาศัยและอสังหาริมทรัพย์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สุทธิดา ชัตติยะ, ณรงค์ ป้อมหลักทอง. (2562). กิจกรรมเพื่อสังคมกับการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน.

วารสารวิทยาการจัดการบริหาร 21(1) (มกราคม-มิถุนายน 2562).

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) (2560) **การพัฒนา**

กิจกรรมการท่องเที่ยวและเส้นทางการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมาย.

ค้นเมื่อ 19 กุมภาพันธ์ 2567, จาก <https://www.dasta.or.th/th/article/2181>.

องค์การการท่องเที่ยวแห่งโลกแห่งสหประชาชาติ. (2559). **การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.** ค้นเมื่อ 19 เมษายน

2567, จาก <https://www.sdg.un.org/topics/sustainable-tourism>.

อริสรา เสยานนท์, ไพรินทร์ สมภพสกุล. (2553) **การสร้างมูลค่าการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของธุรกิจ**

โฮมสเตย์: กรณีศึกษาโฮมสเตย์บริเวณตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. กรุงเทพฯ:

มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

อุบลรัตน์ จันทรังษ์ และคณะ. (2558). **โครงการศึกษา Thailand's future growth ทำอย่างไรให้ภาค**

การท่องเที่ยวขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยได้อย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: ธนาคารแห่งประเทศไทย.

อนาวิล อ่อนสำออง. (2557). **การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการโรงแรมบูติคของ**

นักท่องเที่ยวชาวไทย. การศึกษาค้นคว้าอิสระ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวัฒนธรรม

การพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์.

อิสยา พัฒนภักดี. (2558). **ปัจจัยและกระบวนการบริหารจัดการที่มีอิทธิพลต่อระดับความสำเร็จในการ**

ประกอบ ธุรกิจโรงแรมบูติกในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหา

บัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรม การบริการ และการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ภาคผนวก ก.

แบบสอบถามนักท่องเที่ยวและผู้ให้บริการการท่องเที่ยว ชุดที่ 1

โครงการวิจัย รูปแบบที่พักและแนวทางการจัดการที่เหมาะสมกับภูมิวัฒนธรรมของพื้นที่
ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
ทุนวิจัยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ปีงบประมาณ 2568

คำชี้แจง : ข้อมูลจากแบบสอบถามนี้นำไปใช้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาวิจัยเท่านั้น ข้อมูลส่วนบุคคลและความคิดเห็นถือเป็นความลับ จะไม่มีการเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลและเอกสารแบบสอบถามนี้
ในทุกกรณี ส่วนข้อมูลที่จะปรากฏในรายงานการวิจัยจะยึดถือตามหลักจริยธรรมการวิจัยอย่างเคร่งครัดที่
ไม่กระทบเกิดความเสียหายเสื่อมเสียต่อแหล่งข้อมูลหรือผู้ให้ข้อมูล
แบบสอบถามชุดนี้มี 4 ตอน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลบุคคลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการท่องเที่ยว

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบที่พักหรือโรงแรม

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการที่พักที่เหมาะสมกับภูมิวัฒนธรรม

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ
2. อายุ
3. ระดับการศึกษา
4. อาชีพ
5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน
6. ภูมิลำเนา

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการท่องเที่ยว

7. เคยเดินทางมาท่องเที่ยวตลาดน้ำอัมพวามากี่ครั้งแล้ว
 - ครั้งแรก
 - 2-3 ครั้ง

- มากกว่า 3 ครั้ง
- 8. ลักษณะการเดินทาง
 - เดินทางกับครอบครัว
 - เดินทางกับคนเดียว
 - เดินทางกับกลุ่มเพื่อน
 - เดินทางกับหมู่คณะ/ทัวร์
- 9. วัตถุประสงค์หลักในการมาท่องเที่ยวครั้งนี้คืออะไร
 - พักผ่อน/ท่องเที่ยว
 - ศึกษาวัฒนธรรม/วิถีชีวิต
 - ทำงาน/ดูงาน
 - อื่น ๆ โปรดระบุ-----
- 10. ความคาดหวังหรือสิ่งที่ต้องการที่ท่านเลือกมาท่องเที่ยวตลาดน้ำอัมพวา (เรียงลำดับเหตุผลมากที่สุด)
 - มาตามกระแส/ชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยว
 - ชมบรรยากาศตลาดเก่าย้อนยุคและอาหาร/สินค้าพื้นเมือง
 - ชมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น ตลาดเก่า/วิถีชีวิตผู้คน/วัด/โบราณสถาน
 - ชมแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ลำคลองและกิจกรรมล่องเรือทางน้ำ
 - ชมแหล่งท่องเที่ยวทั้งด้านวัฒนธรรมและธรรมชาติ
 - อื่นๆ ระบุ.....

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบที่พักหรือโรงแรม

- 11. ท่านเคยมาพักค้างแรมที่ตลาดน้ำอัมพวาหรือพื้นที่ใกล้เคียงในจังหวัดสมุทรสงครามหรือไม่
 - ไม่เคย
 - เคย 1 ครั้ง
 - เคยมากกว่า 1 ครั้ง ระบุ.....
- 12. หากเคยพักค้างคืน ท่านเลือกที่พักประเภทใด
 - โฮมสเตย์
 - รีสอร์ท
 - โรงแรม
 - บ้านพักริมน้ำ
 - อื่น ๆ ระบุ.....

13. ปัจจัยสำคัญที่ใช้ในการเลือกที่พัก (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ราคา
- ความสะดวกสบาย
- ทำเลที่ตั้ง (เช่น ติดริมน้ำ / ใกล้ตลาดน้ำ
- บรรยากาศและการออกแบบสอดคล้องกับวิถีชุมชน
- การบริการของเจ้าของที่พัก/คนในชุมชน
- อื่น ๆ ระบุ.....

14. ระดับความพึงพอใจต่อที่พักในพื้นที่อัมพวา (ให้คะแนน 1-5)

- ด้านความสะดวก
- ด้านความปลอดภัย
- ด้านความสะดวกสบาย
- ด้านบรรยากาศและความเป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่น
- การบริการของเจ้าของที่พัก/คนในชุมชน
- อื่น ๆ ระบุ.....

15. สิ่งที่ต้องปรับปรุง แก้ไข หรือไม่ควรกระทำ สำหรับที่พัก/โรงแรม ที่ท่านเคยมาใช้บริการ

- ระบุ.....

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการที่พักให้เหมาะสมกับภูมิวัฒนธรรม

16. ท่านเห็นว่าที่พักควรมีการออกแบบและตกแต่งอย่างไร เพื่อสะท้อนเอกลักษณ์อัมพวา

- บ้านไม้ไทยดั้งเดิม
- ผสมผสานระหว่างสมัยใหม่และวัฒนธรรมท้องถิ่น
- ไม่จำเป็นต้องอิงวัฒนธรรม เน้นความทันสมัย
- อื่น ๆ ระบุ.....

17. ท่านคาดหวังว่าที่พักจะมีการจัดกิจกรรมใดเพื่อสะท้อนวิถีวัฒนธรรมอัมพวา

- การนั่งเรือชมวิถีชีวิตริมน้ำ
- การทำอาหารท้องถิ่น/ขนมพื้นบ้าน
- การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (การทำน้ำตาลมะพร้าว)
- การแสดงศิลปวัฒนธรรม
- อื่น ๆ ระบุ.....

18. แนวทางการจัดการที่פקที่ท่านเห็นว่าสำคัญที่สุดคืออะไร

- รักษาความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (ลดพลาสติก ใช้พลังงานทางเลือก)
- ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการ
- การให้บริการที่อบอุ่นเหมือนครอบครัว
- การกำหนดราคาที่เป็นธรรม
- อื่น ๆ ระบุ.....

19. ความเห็นเพิ่มเติม/ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาที่פקในพื้นที่อัมพวา อำเภออัมพวา

จังหวัดสมุทรสงคราม ระบุ.....

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ภาคผนวก ข.

แนวคำถาม/แนวการประชุมพูดคุยหรือกลุ่ม (Focus group)

โครงการวิจัย รูปแบบที่ฝึกและแนวทางการจัดการที่เหมาะสมกับภูมิวัฒนธรรมของพื้นที่
ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
ทุนวิจัยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ปีงบประมาณ 2568

ทัศนคติ/ข้อมูล/ความรู้/การรับรู้ ตั้งแต่อดีต-ปัจจุบัน และความคาดหวังในอนาคต

ประเด็นที่ 1 ชุมชนอัมพวา, ตลาดน้ำอัมพวา, การเป็นแหล่งท่องเที่ยวของอัมพวา

ประเด็นที่ 2 แหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่อัมพวาที่เป็นจุดแข็งหรือเอกลักษณ์

- แหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ-เชิงวัฒนธรรม/พิพิธภัณฑ์/แหล่งเรียนรู้
- กิจกรรมการท่องเที่ยว/ร้านค้า/ตลาด/ผลิตภัณฑ์ชุมชน (สินค้า)
- สิ่งอำนวยความสะดวก/สาธารณูปโภค
- ที่พัก (ทุกประเภท)

ประเด็นที่ 3 จุดอ่อน/ปัญหา/อุปสรรคของพื้นที่ท่องเที่ยวอัมพวา ช่วงก่อนสถานการณ์โควิด

- จุดอ่อน/ปัญหา/อุปสรรคของพื้นที่ท่องเที่ยวอัมพวา ช่วงหลังโควิด-ปัจจุบัน

ประเด็นที่ 4 การค้นหาตัวตน/จุดแข็งของอัมพวาที่เหมาะสมกับกลุ่มนักท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน

ประเด็นที่ 5 ที่พัก (ทุกประเภท) ที่เหมาะสมกับกลุ่มนักท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน

- ปัญหาที่ผ่านมา (ความไม่เหมาะสม/ไม่สอดคล้อง)
- แนวทางการพัฒนา (กายภาพ/รูปลักษณ์/ภาพลักษณ์/สิ่งอำนวยความสะดวก)
- การบริหารจัดการ (การบริการ/การสร้างประทับใจ/กิจกรรมเสริมต่างๆ)
- เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เหมาะสมกับการพัฒนารูปแบบที่พักใน/การให้บริการ

ประเด็นที่ 6 แนวทางส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาสู่ความยั่งยืน

- การมีส่วนร่วมภายในชุมชน/ผู้ประกอบการในพื้นที่
- การส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐ/หน่วยงานภายนอก

ประเด็นที่ 7 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล	นายศุภการ สิริไพศาล (หัวหน้าโครงการวิจัย)
วัน-เดือน-ปีที่เกิด	2 ธันวาคม 2521
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	Ph.D. (Social Sciences) Magadh University, India, 2554. ศศ.ม. (ประวัติศาสตร์) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2547. ศศ.บ. (ประวัติศาสตร์) มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2545.
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	สำนักบัณฑิตศึกษา สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน
เบอร์โทรศัพท์	094-046-9644
อีเมล	s_siripaisan@hotmail.com
ชื่อ-นามสกุล	นายอภิชาติ มหาราชเสนา (ผู้ร่วมวิจัย)
วัน-เดือน-ปีที่เกิด	10 พฤศจิกายน 2524
สถานที่เกิด	จังหวัดสงขลา
ประวัติการศึกษา	ศศ.บ. (การพัฒนาชุมชน) สถาบันราชภัฏพระนคร, 2547 ศศ.ม. (สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา) มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 2551
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	สำนักบัณฑิตศึกษา สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน
เบอร์โทรศัพท์	082-642-4625
อีเมล	apichatm@life.ac.th
ชื่อ-นามสกุล	นางสาวอัญมณี ชุมณี (ผู้ร่วมวิจัย)
วัน-เดือน-ปีที่เกิด	7 พฤศจิกายน 2510
สถานที่เกิด	จังหวัดนครศรีธรรมราช
ประวัติการศึกษา	ศศ.บ. (การพัฒนาชุมชน) วิทยาลัยครูพระนคร, 2533. รป.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2540. ศศ.ม. (พัฒนาสังคม) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2549. ประกาศนียบัตร Rural Development Leader ประเทศอิสราเอล
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	สำนักบัณฑิตศึกษา สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน
เบอร์โทรศัพท์	089-036-7221
อีเมล	anyamanee@life.ac.th

